

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS
PROGRAMINDA ALTERNATİF ÖLÇME VE
DEĞERLENDİRME YÖNTEM VE TEKNİKLERİNİN
KULLANIM DURUMU**

**Hazırlayan
ŞEYMA BAHADIRTAŞ**

**Danışman
PROF. DR. ELVAN YALÇINKAYA**

Yüksek Lisans

**EKİM 2022
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS
PROGRAMINDA ALTERNATİF ÖLÇME VE
DEĞERLENDİRME YÖNTEM VE TEKNİKLERİNİN
KULLANIM DURUMU**

**Hazırlayan
ŞEYMA BAHADIRTAŞ**

**Danışman
PROF. DR. ELVAN YALÇINKAYA**

Yüksek Lisans

**EKİM 2022
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününi kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir bilimsel çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Şeyma Bahadırtaş

YÖNERGEYE UYGUNLUK

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Durumu adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi' ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Şeyma Bahadırtaş

Danışman

Prof. Dr. Elvan Yalçinkaya

KABUL VE ONAY

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Şeyma BAHADIRTAŞ' ın hazırladığı **Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Durumu** başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Unvan Ad SOYADI	
Jüri Üyesi (Danışman)	Unvan Ad SOYADI	
Jüri Üyesi	Unvan Ad SOYADI	
Jüri Üyesi	Unvan Ad SOYADI	
Jüri Üyesi	Unvan Ad SOYADI	

Bu tez Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından ... / ... / tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca ... / ... / tarihi ve sayılı karar ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hüseyin ARAK
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim ve çalışmalarım süresince yardımlarını ve değerli zamanını esirgemeyen, görüş ve önerileri ile yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Elvan YANÇINKAYA' ya teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmamda verilerin toplanması sırasında emeği geçen tüm akademisyen hocalarıma ve öğretmen adaylarına bana zaman ayırıp çalışmama katıldıkları için teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma sürecim boyunca bana destek olan tüm arkadaşlarım ve meslektaşlarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Beni büyütüp bugünlere getiren tüm hayatım boyunca maddi ve manevi destekleri ile yanımda olan anne ve babama çalışmalarım için beni teşvik eden, cesaretlendiren ve bana her koşulda destek olan ablam ve abime teşekkür ederim.

Şeyma Bahadırtaş

Ekim 2022, KAYSERİ

ÖZ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMINDA ALTERNATİF ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YÖNTEM VE TEKNİKLERİNİN KULLANIM DURUMU

Şeyma BAHADIRTAŞ

**Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Ekim, 2022
Danışman: Prof. Dr. Elvan YALÇINKAYA**

Sosyal bilgiler eğitiminde geleneksel ölçme ve değerlendirme tekniklerinin yanında alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin de kullanımı oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle 2005 ve 2018 öğretim programlarındaki değişimlerle birlikte kullanılmasının gerekliliği daha da önemli bir hal almıştır. Bu yöntem ve tekniklerin okullarda uygulanabilmesi için onları uygulayabilecek nitelikte öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Nitelikli öğretmen yetiştirme görevi ise şüphesiz öğretmen yetiştirme programlarına ve bu programı yürüten akademisyenlere düşmektedir. Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım durumunu ortaya çıkarmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışmaya Türkiye’de bir üniversitede 2021-2022 yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ana bilim dalında görev yapmakta olan 6 akademisyen ve aynı bölümde 4. Sınıfta öğrenim gören 24 öğretmen adayı katılmıştır. Veri toplama aracı olarak akademisyenlerle bireysel görüşmeler yapılmış ve öğretmen adayları ile de odak grup görüşmesi alanda 4 uzman görüşü alınarak hazırlanan görüşme formu aracılığı ile yapılmıştır. Çalışma içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş katılımcıların kimlik gizlilikleri açısından akademisyenlere K1 ve öğretmen adaylarına Ö1 gibi isimler verilmiştir. Araştırma sonucunda akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda kendilerini yeterli gördükleri ve sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında kullanılmasının gerekli ve yeterli olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmen adayları ise alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin eğitimlerinde kullanımını gerekli ancak yeterli

görmediklerini ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında en çok kullanılan alternatif ölçme ve değerlendirme tekniğinin portfolyo ve proje olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: sosyal bilgiler, sosyal bilgiler eğitimi, ölçme ve değerlendirme, alternatif ölçme ve değerlendirme, öğretmen eğitimi.

ABSTRACT

USE OF ALTERNATIVE ASSESSMENT AND EVALUATION METHODS AND TECHNIQUES IN SOCIAL STUDY TEACHING UNDERGRADUATE PROGRAM

Şeyma BAHADIRTAŞ

Erciyes University, Institute of Educational Sciences

Master's Thesis, October, 2022

Supervisor: Prof. Dr. Elvan YALÇINKAYA

Alternative methods and techniques have an important place in the scope of measurement and evaluation. These methods and techniques should be used in schools and measurement and evaluation should be supported by alternative methods and techniques. The duty of training qualified teachers undoubtedly falls on teacher training programs and academicians. The purpose of this research is to reveal the use of alternative measurement and evaluation methods and techniques in the Social Studies Teaching undergraduate program. The case study, one of the qualitative research methods, was used in the study. Six academicians working in the Department of Social Studies Teaching at a university in Turkey in 2021-2022 and 24 teacher candidates studying in the 4th grade in the same department participated in the study. In data collection, individual interviews with academicians, focus group interviews with teacher candidates were made through the interview form prepared by taking the opinions of 4 experts in the field. The study content analysis method was used, and names such as K1 for academics and S1 for teacher candidates were given. As a result of the research, it has been revealed that the academicians consider themselves sufficient in using alternative measurement and evaluation methods and techniques and they think that it is necessary and sufficient to use them in the undergraduate program of social studies teaching. As a result of the research, it has been revealed that the most used alternative measurement and evaluation technique in the social studies teaching undergraduate program is portfolio and project.

Keywords: alternative measurement and evaluation, measurement and evaluation in social studies, social studies, social studies education, quantification and consideration.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.4. Sayıtlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar	4
BÖLÜM II.....	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Sosyal Bilgiler.....	5
2.1.1. Sosyal bilgiler tarihsel gelişimi	6
2.1.2. Sosyal bilgiler öğretim programları.....	8
2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Eğitimi.....	10
2.2.1. Sosyal bilgiler lisans eğitiminin tarihçesi	10
2.2.2. Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programları ve içerikleri	11
2.3. Ölçme ve Değerlendirme	16
2.3.1. Geleneksel ölçme ve değerlendirme	18
2.3.2. Alternatif ölçme ve değerlendirme.....	19
2.3.3.Sosyal bilgilerde ölçme ve değerlendirme	24
2.3.3.1. Sosyal bilgiler öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme.....	25
2.4. İlgili Araştırmalar.....	26
BÖLÜM III	31

YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Araştırma Grubu	32
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları	32
3.4. Verilerin Analizi	33
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	34
BÖLÜM IV	35
BULGULAR	35
4.1.Akademisyenlerle Yapılan Görüşme Analizi.....	35
4.1.1. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	35
4.1.2. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini derslerinizde kullanıyor musunuz? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	38
4.1.3. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullandığınız dersler hangileridir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	41
4.1.4. Derslerinizde kullandığınız alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini hangileridir? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	43
4.1.5. Kullandığınız alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım çeşitliliğinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	47
4.1.6. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının avantaj ve dezavantajları nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	49
4.1.7. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanma konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar.....	53
4.1.8. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	55
4.1.9. Öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekli midir? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	57

4.1.10. Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme konusunda yeterliliklerinin sağlanması için neler yapılabilir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar.....	59
4.2. Öğretmen Adayları ile Yapılan Görüşme Analizi.....	62
4.2.1. Eğitimde ölçme ve değerlendirme yargısında kastedilen durumu bir cümle ile ifade eder misiniz? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	62
4.2.2. Geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	63
4.2.3. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	64
4.2.4. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekli midir? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	65
4.2.5. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını yeterli görüyor musunuz? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	67
4.2.6. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını yeterli/ yetersiz görme nedenleriniz nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	68
4.2.7. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangi derslerde kullanılmaktadır? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	70
4.2.8. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinden hangileri kullanılmaktadır? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar	71
4.2.9. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasının akademik başarıya etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar.....	72
4.2.10. Öğretmen olduğunuzda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanır mısınız? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar....	75
4.2.11. Öğretmen olduğunuzda hangi alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanırsınız? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar.....	77
BÖLÜM V.....	79
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	79

5.1. Tartışma ve Sonuç.....	79
5.2. Öneriler	85
KAYNAKÇA.....	86
EKLER	89

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 1998 yılı sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programındaki dersler.....	12
Tablo 2 2005 yılı sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programındaki dersler.....	13
Tablo 3 2018 yılı sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programındaki dersler.....	15
Tablo 4 Akademisyenlerin cinsiyetleri	32
Tablo 5 Akademisyenlerin Unvanları.....	32
Tablo 6 Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet dağılımı.....	32
Tablo 7 Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hakkında düşünceleri	35
Tablo 8 Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanım durumu.....	38
Tablo 9 Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma/kullanmama nedeni.....	39
Tablo 10 Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullandıkları dersler	41
Tablo 11 Akademisyenlerin derslerinde kullandıkları alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri	43
Tablo 12 Akademisyenlerin bu alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma nedenleri.....	45
Tablo 13 Akademisyenlerin kullandıkları alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin çeşitliliği ile ilgili görüşleri	47
Tablo 14 Akademisyenlere göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin avantajları	49
Tablo 15 Akademisyenlere göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin dezavantajları	51
Tablo 16 Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda kendilerini yeterli görme durumları	53
Tablo 17 Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda yeterlilik nedenleri	53
Tablo 18 Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisi ile ilgili görüşleri.....	55
Tablo 19 Akademisyenlerin öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım gerekliliği ile ilgili görüşleri	57

Tablo 20 Akademisyenlerin öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım gereklilik nedenleri.....	57
Tablo 21 Akademisyenlerin öğretmen adaylarının alternatif yöntem ve teknikleri kullanma yeterliliklerinin sağlanması ile ilgili görüşler	59
Tablo 22 Öğretmen adaylarının eğitimde ölçme ve değerlendirme tanımı.....	62
Tablo 23 Öğretmen adaylarının geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili yanıtları.....	63
Tablo 24 Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili yanıtları.....	64
Tablo 25 Öğretmen adaylarının lisans eğitiminde alternatif yöntem ve tekniklerin kullanım gerekliliği ile ilgili görüşleri	65
Tablo 26 Öğretmen adaylarının lisans eğitiminde alternatif yöntem ve tekniklerin kullanım gerekliliğinin nedenleri.....	65
Tablo 27 Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini lisans eğitimlerinde yeterli görme durumları.....	67
Tablo 28 Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini lisans eğitimlerinde yeterli/yetersiz görme nedenleri	68
Tablo 29 Alternatif ölçme ve değerlendirmenin yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı dersler.....	70
Tablo 30 Lisans eğitiminde kullanılan alternatif ölçme ve değerlendirmenin yöntem ve teknikleri.....	71
Tablo 31 Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirmenin yöntem ve tekniklerinin akademik başarıya etkisi.....	72
Tablo 32 Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirmenin yöntem ve tekniklerinin akademik başarıya etki nedenleri.....	73
Tablo 33 Öğretmen adaylarının meslekte alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanım durumu	75
Tablo 34 Öğretmen adaylarının meslekte alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma nedeni	75
Tablo 35 Öğretmen adaylarının meslekte kullanacakları alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri	77

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies)

SÖBP: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sosyal bilgiler kavramı 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletinde ortaya çıkmıştır. O dönemde yaşanan göç olayları ile çok kültürlü bir sosyal yapı ortaya çıkmış ve bu sosyal yapı çeşitli problemlere neden olmuştur. Bu problemlere çözüm bulmak isteyen liderler bu çözüm yolunun eğitimle olması gerektiğini düşünmüşlerdir. Bu eğitim bir ders yoluyla hem toplumu bir arada tutmalı hem de vatandaşlık bilici geliştirme görevi üstlenmelidir. 1916 yılında bu problem ve düşünceler ışığında sosyal bilgiler kavramı ortaya çıkmıştır. Türkiye’de bu kavramın ortaya çıkışı 1950’li yıllara dayanmakta olup bir ders olarak kabul edilmesi ise 1968 yılında olmuştur. Sosyal bilgilerin onu oluşturan tarih, coğrafya, vatandaşlık, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, hukuk gibi disiplinlerden beslenerek ilkokul ve ortaokullardaki öğrencilere temel yaşam becerisi, değer ve tutum kazandıran bir ders olduğu söylenebilir.

Öğrencilere toplumsal beceri, değer ve tutumların kazandırılması için öncelikli olarak bu niteliklere sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple sosyal bilgiler dersini yürütecek nitelikli öğretmen yetiştirme ihtiyacı da ortaya çıkmıştır. İlk yıllarda bu dersi okutan öğretmenler tarih ve coğrafya bölümü mezunu öğretmenlerden seçilmektedir. Sosyal bilgilerin ders olarak kabul edilmesiyle 1960’lı yıllarda eğitim enstitülerinde bu derse yönelik öğretmen yetiştirilmeye başlanmıştır. 1990’lı yıllara gelindiğinde eğitim fakültelerinde sosyal bilgiler öğretmenliği ismiyle bölümler açılmış, öğretmen yetiştirmeye devam edilmiştir.

Değişen ve gelişen dünyada geliştirilmesi zorunlu bir sistem olan eğitim, tüm gelişmelere açık olacak şekilde yeniden düzenlenmeli ve yapılandırılmalıdır. Bu görüş doğrultusunda eğitim programlarında yapılan değişimle birlikte 2005 yılında eğitim programlarına entegre edilmeye başlanan yapılandırmacı yaklaşımın sadece öğretim aşamasında değil öğretimin değerlendirme aşamasında da hayata geçirilmesi oldukça önemlidir. Her ne kadar öğretim yöntem ve teknikleri yapılandırmacı anlayışla geliştirilmiş olsa da ölçme ve değerlendirmenin sadece geleneksel yöntemlerle yapılması programın bütünlüğü açısından uygun değildir. Hem öğretim süreci hem de ölçme ve değerlendirme sürecinde yeni yaklaşımlarında kullanılması gerekmektedir.

Programda yapılandırmacı anlayış etkisiyle alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerektiği belirtilse de alanda yapılan çalışmalara göre hala uygulamada geleneksel yöntemlerin tercih edildiği bilinen bir gerçektir (Çelikkaya vd., 2010; Doğan, 2009; Ekem, 2019; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007). Geleneksel yöntemlerin tercih edilme sebebi ya da alternatif yöntemlerin tercih edilmeme sebebi ise alanda yapılan çalışmalara göre (Aktürk, 2012; Çelikkaya vd., 2010; Kılıç, 2014; Şimşek, 2011) zaman, maliyet, veli baskısı ve uygulayıcının kendini yeterli görmemesi gibi etkenlerdir.

Olumsuz yanlarının yanı sıra alternatif yöntem ve teknikler klasik tekniklerin aksine sadece sonuca odaklanmaz. Hem süreci hem de sonucu ölçüp değerlendirebilme imkanı sunar. Sürece dayalı ölçme ve değerlendirmenin öğrenci gelişimine daha uygun olduğu, ölçme ve değerlendirmenin kısa bir zamanda yapılan bir sınavdan daha etkili olduğu bir gerçektir. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğrenciler tarafından eğlenceli bulunması da önemlidir. Bu tekniklerin başarılı sayılabilmesi için doğru bir şekilde hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir. Bu tekniklerin hazırlanması ve uygulanması mevcut durumda görev yapan öğretmenlere hizmet içi eğitim yoluyla verilirken öğretmen adaylarına ise lisans eğitimlerinde verilmelidir.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmanın araştırma problemi “sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım durumu nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir. Alt problemleri ise şu şekilde sıralanmıştır:

- Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin sosyal bilgiler lisans programında kullanılma durumuna yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ve akademisyenlerin görüşleri nasıldır?
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans eğitiminde öğretmen adayları ve akademisyenlerin görüşlerine göre hangi alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır?
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans eğitiminde öğretmen adayları ve akademisyenlerin görüşlerine göre hangi derslerde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır?

- Akademisyen görüşlerine göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans eğitiminde kullanılan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adayları ve akademisyenlerin görüşlerine göre akademik başarıyı nasıl etkilemektedir?
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans eğitiminde kullanılan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adayları ve akademisyenlerin görüşlerine göre yeterliliği ve çeşitliliği nasıldır?
- Sosyal Bilgiler Lisans eğitiminde kullanılan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adayları ve akademisyenlerin görüşlerine göre gerekliliği nasıldır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada ölçme ve değerlendirmede geleneksel yöntemlerin yanı sıra kullanılabilecek alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerine yönelik verilen eğitimin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına meslek yaşantılarında sağlayacağı katkı ve önem vurgulanmak istenmiştir. Bu doğrultuda yapılan çalışma ile programların ve uygulayıcıların lisans programında bu tekniklerin eğitiminin önemine dikkat çekeceği düşünülmüştür. Alana ilişkin taramada Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans programının alternatif ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerinin yeterliliği ile ilgili çalışmanın bulunmaması bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretim programlarında belirtildiği gibi kullanılması öğretmenlerin hizmet öncesinde bu yöntem ve tekniklerle ilgili bilgi ve deneyim sahibi olması ile daha hızlı ve etkili şekilde gerçekleşecektir. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini bilen ve uygulayabilen öğretmenler yetiştirmek amacıyla da öğretmen adaylarının eğitimlerinde bu yöntem ve tekniklerin kullanımını ortaya çıkarmanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada aynı lisans programında öğrenim gören öğretmen adayları ve akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans

Programında ne ölçüde kullanıldığı, yeterlilik durumu ve gerekliliğini öğrenmek amaçlanmaktadır.

1.4. Sayıtlar

- Katılımcıların araştırmaya gönüllü katıldıkları ve samimi cevap verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırmada veri toplama araçlarının amacına ve konuya uygun olduğu varsayılmaktadır.
- Araştırmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlandığı, literatür taramasının yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma Türkiye’de bir üniversitede 2021-2022 eğitim öğretim yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında görev yapan akademisyenler ve aynı üniversitede öğretim gören öğretmen adayları ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilgiler

Geçmiş ve günümüzde hayatın içinde insanların birbirleri ve çevreleri ile ilgili ilişkilerini inceleyen ve sorunlarına çözüm bulmayı hedefleyen sosyal bilimler insan bilimi şeklinde de adlandırılmaktadır (Bilgili, 2015). Sosyal bilimler kapsamında tarih, coğrafya, ekonomi, hukuk, siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji, antropoloji gibi birçok bilim yer almaktadır. Sosyal bilgiler ise sosyal bilimler içindeki farklı disiplinlerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş bir çalışma alanı, ilköğretim ve ortaokullarda okutulan bir derstir. Literatürde sosyal bilgiler ile ilgili farklı birçok tanım yer almaktadır. Sosyal bilgiler bireyin tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi konuları yansıtabilen bulunduğu sosyal ve fiziki çevresindeki etkileşimlerini dün, bugün ve yarın kapsamında açıklayıp inceleyebildiği bir derstir (MEB, 2018). Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS) tarafından yapılan tanımlama ise “edebiyatı, sanatı ve sosyal bilimleri vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için disiplinler arası bir yaklaşımla birleştiren bir çalışma alanı veya okul programıdır” (Köse, 2019, s. 13) şeklindedir.

Tanımlamalara bakıldığında, sosyal bilimleri temel alan ve sosyal bilimlerden beslenen sosyal bilgiler dersi için daha farklı birçok tanımlama yapılabilir ancak tanımlamanın daha basit ve anlaşılır olması için İnan’ın (2014) pasta metaforuna bakmak yararlı olacaktır. Pasta metaforuna göre farklı kavanozlarda yer alan sosyoloji, siyaset bilimi, hukuk, tarih, coğrafya gibi malzemelerin (sosyal bilimler) şifalı ve yararlı bölümleri belirli ölçülerde (müfredat) alınır. Bir kabın içinde aşçı (öğretmen) tarafından kıvamı ayarlanarak karıştırılır. Kıvamı çocuklar yiyeceği için yerinde olmalı ne eksik ne fazla malzeme konulmamalıdır. Hazırlanan pasta keyifle servis edilir (ders anlatımı ve sunumu). Açıklamalardan yola çıkarak sosyal bilgilerin sosyal bilimleri basitleştirerek gerçek hayata entegre edilmesini sağlayan ve etkin vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan bir ders olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler zaman içinde farklılaşan dünya ve insan tecrübeleri ile farklı yaklaşımlar ele alınarak öğretilmeye

çalışılmıştır. Barr, Barth ve Shermis (2013), “sosyal bilgiler öğretimindeki temel yaklaşımları; Vatandaşlık Aktarımı, Sosyal Bilim ve Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi olmak üzere üç başlık altında incelemişlerdir” (Akt. Köse, 2019, s. 34).

Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımında amaç en doğru ve en iyi değerlerin yani toplum kültürünün bireyde geliştirilmesidir. Öğretmen merkezli olan bu yaklaşım geleneksel olup var olan düzeni korumaya çalışmaktadır. Yöntemi ise öğretmenden öğrenciye bilginin aktarımı şeklindedir. *Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler* yaklaşımında amaç en yetkin vatandaşı yetiştirirken bireye bu nitelikleri kazandıracak sosyal bilimlerin değer ve becerilerin kazandırılmasıdır. Yöntemi buluş yoluyla yani öğrencinin çeşitli yöntem ve kaynakları kullanarak araştırma-inceleme yoluyla bilgiye ulaşmasıdır. *Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler* yaklaşımında ise amaç problem çözme ve karar verme becerisini kullanmaktır. Yaklaşımın yöntemi ise araştırma, inceleme ve problem çözmedir. Öğrenci araştırma inceleme yoluyla edindiği bilgileri karşılaştığı problemlere entegre ederek problem çözme ve karar verme becerileri kazanmaktadır.

2.1.1. Sosyal bilgiler tarihsel gelişimi

Sosyal bilgiler kavramının eski bir geçmişi olmamasına rağmen sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan disiplinlerin öğretiminin Antik Yunan, Roma, Çin, Mısır, Anadolu ve Hindistan gibi medeniyetlere kadar uzandığı bilinmektedir (Özmen, 2015, akt. Kaya ve Öner, 2017). İlkçağlardaki bu medeniyetlerin yanı sıra Türk- İslam devletlerinde Selçuklu ve Osmanlı medreselerinde de sosyal bilgiler kapsamındaki bilgi ve derslerin yer aldığı görülmektedir. Avrupa’ da endüstrileşme ve sanayi devrimi etkisiyle ortaya çıkan toplumsal, siyasi ve kültürel yapıdaki değişiklikler farklı din, etnik yapı ve sosyal statüde insanın bir arada yaşaması ve toplum bilincinin kazandırılmasını ihtiyaç haline getirmiştir. Bu ihtiyaç dahilinde bireylerin topluma kazandırılması, aidiyet duygusu ve Amerikan vatandaşı olma olgusunun geliştirilmesi zorunlu görülmüş ve zorunlulukların yerine getirilmesi için eğitimi araç olarak kullanma ve eğitimde yenilikler yapma gerekliliği doğmuştur (Köse, 2019). Amaç farklı kültürden farklı yapıda insanlarla bir arada yaşayabilen, toplumsal alanda kabul görmüş beceri ve değerlere sahip olan, karar verme ve problem çözme odaklı olan, vatandaşlık görevlerini bilip uygulayabilen etkin vatandaşlar olmalarını sağlamaktır.

İlk başta başka isimler ve dersler adı altında verilmeye başlanan bu eğitim Thomas Jesse Jones'un 1907 yılında Southern Workman isimli dergide göçmen çocukların sosyal bilgiler isimli bir ders ile topluma kazandırılabilceğini savunması ile değişmiştir (İnan, 2014). Sosyal bilgiler terimi ise 1916 yılında resmi olarak ilk kez Bulletin dergisinde kullanılmıştır. Amerikan komitesi sosyal bilgiler ders programını milli bir toplum oluşturma amacıyla ağırlıklı olarak tarih, coğrafya ve vatandaşlık disiplinleri ağırlıkta olacak şekilde hazırlamıştır. Dolayısıyla eğitim Anglosakson kültür, Amerikan tarihi ve coğrafyası, milli değerler, insan hakları, yönetime katılım gibi konular etrafında şekillenmiştir (Bilgili, 2006, akt. Kaya ve Öner, 2017).

1921 yılına gelindiğinde Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies-NCSS) kurulmuştur (Köse, 2019). Konsey sosyal bilgiler eğitimini desteklemek için kurulmuş ve sosyal eğitim dergisi yayınlamıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde sosyal bilgilerin eğitiminin yeni bir amaç, içerik ve yöntemle yapılmasına karar vermiştir (Köse, 2019). Bu yeni amaç, içerik ve yöntem yapılandırmacılık anlayışı çerçevesinde belirlenmiş problem çözme ve iş birliği çalışmaya dayalı bir sosyal bilgiler eğitimi oluşturma amaçlanmıştır.

Türkiye'de ise sosyal bilgiler dersi içeriğine benzer dersler; 1869 yılında Sultan Aziz döneminde Tarih-i Umumi, Tarih-i Osmani ve coğrafya dersleri yer alırken 1924 yılında Malumat-ı Vataniye dersi, 1926 yılında Vatan Bilgisi ve Ahlak Sohbetleri dersi ile birleştirilerek oluşturulan Yurt Bilgisi dersi, 1962 yılı ilköğretim taslağında tarih-coğrafya-vatandaşlık derslerinin birleştirilmesi ile oluşturulan Toplum ve Ülke İncelemeleri dersleridir (İnan, 2014). Türkiye'de 1950'li yıllarda ortaya çıkan sosyal bilgiler ile Türk toplumunun bir arada yaşayabilecek değer ve becerilerle milli bir toplum haline getirilmesi amaçlanmıştır. Kuşaktan kuşağa aktarılması hedeflenen töre ve geleneklerin sosyal bilgiler aracılığı ile gerçekleştirilebileceği düşünülmüştür. Sosyal bilgilerin Türkiye'de ilk kez eğitim programına girişi 1968 yılında gerçekleşmiştir. 1968 yılında ilköğretimde 1975 yılından itibaren de orta okullarda okutulmaya başlanan bu ders 1985 yılında kaldırılarak yerine Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri getirilmiştir. 1998 yılına gelindiğinde 8 yıllık zorunlu eğitimin getirilmesiyle sosyal bilgiler yeniden müfredata alınmıştır. Sosyal bilgiler 2005 ve 2018 yıllarında yapılandırmacı anlayış etkisiyle program değişikliğine uğrasa da 1998'den beri eğitim programındaki yerini korumaktadır.

2.1.2. Sosyal bilgiler ğretim programları

Öğretim programı önceden belirlenmiş davranışların bireylere kazandırılması için hazırlanan ve düzenlenen öğretim faaliyetleri planıdır. Teknolojik ve toplumsal değışimler ve programların gelişim hedefi hem eğitim hem de öğretim programlarının bu değışim ve gelişimlere uygun şekilde yeniden düzenlenmesine neden olmaktadır. Öğretim programlarının dört temel ögesi bulunmaktadır. Bunlar; amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirmedir. Bu bölümde sosyal bilgiler dersi için geçmişten günümüze oluşturulmuş öğretim programları kısaca bu ögeler çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır.

1998 yılında yayınlanan sosyal bilgiler öğretim programı Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ile başlamaktadır. Daha sonra programın uygulanmasına ilişkin 43 maddelik bir açıklamaya yer verilmiştir. Bu açıklama sosyal bilgiler dersinin hangi düzeylerde kaç ders saati uygulanacağı ve genel anlamda ders içerikleri ile ilgili değerlerden bahsedilmiştir. Bu açıklamadan sonra ise dersin genel amaçları üç başlık altında verilmiştir. Genel amaçlar; vatandaşlık görev ve sorumlulukları yönünden, toplumda insanların birbirleri ile olan ilişkileri yönünden ve ekonomik yaşama fikrinin ve yeteneklerini geliştirme yönünden şeklindedir. Bu genel amaçlar kendi başlıkları altında maddeler halinde detaylandırılmıştır. Programın özel amaçları ise önce okutulacak sınıf düzeyine göre ayrılmış ve her sınıf düzeyi için kazandırılması amaçlanan beceri ve değerler belirtilmiştir. Ayrıca üniteler verilmiş ve her ünitenin altında öğretilmesi hedeflenen konular belirtilmiştir. Ünite ve konular açıklamasından sonra Atatürkçülüğün verileceği konular ve ünitelerde listeler şeklinde programda verilmiştir. Son olarak da sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek araç ve gereçler şeklinde sosyal bilgiler öğretimi için uygun olabilecek gereçler belirtilmiştir. Genel olarak bakıldığında 1998 sosyal bilgiler öğretim programında öğretilcek konu ve ünitelerin yer aldığı, belirlenen bu konularla öğretilmesi amaçlanan değer ve becerilerin kısa cümlelerle verildiği, Atatürkçülüğün hangi konularda verilmesi gerektiği ve derste kullanılabilecek araç gereçlerin verildiği görülmektedir.

2005 programının yapısının önceki iki programa göre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Bu farklılığın temel sebebi 2005 sosyal bilgiler öğretim programının davranışçı yaklaşımdan uzaklaşarak yapılandırmacı yaklaşımı benimsemiş olmasıdır. Yapılandırmacı yaklaşım davranışçı yaklaşımı aksine öğreneni merkeze almaktadır. Bu yüzden yapılandırmacı yaklaşımda öğrenci edindiği bilgileri yaşayarak

yorumlamalı ve bilgiyi yeniden yapılandırabilmelidir. Yani öğrenci merkezlidir. Öğrencinin aktif katılımını, problem çözme ve karar verme becerilerini etkin kullanmasını hedefleyen bu yaklaşım Selvi'ye (2018, s. 24) göre “bilginin bireyin deneyimleri, gözlemleri, mantıksal çözümlemeleri sonucunda kendine özgü anlam yüklenerek şekillendirilmesidir”.

2005 programında amaç bölümü Türk Milli Eğitiminin amaçları ile başlamış, sonrasında sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçları 17 madde halinde listelenmiştir. İçerik kısmında programda kazandırılması amaçlanan öğrenme alanları, beceri ve değerler yer almaktadır. 2005 sosyal bilgiler öğretim programında dokuz öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrenme alanları sarmal program yaklaşımına göre düzenlenmiştir. Sarmal yaklaşımda sınıf düzeyi arttıkça konular tekrar edilerek ilerleme gösterir. Tüm öğrenme alanları içinde hangi beceri ve değerlerin öğretilmesi gerektiği de verilmiştir. 2005 programı içeriğinde Atatürkçülük konuları öğretimi içinde ayrı bir başlık altında açıklamalara yer verilmiştir. Öğrenme-öğretme süreçleri kısmında ise 2005 programı oldukça detaylı bir şekilde kullanılması uygun yöntem-teknikler ve araç-gereçleri açıklamıştır. Hatta açıklamalarla birlikte etkinlik örneklerine de yer verilmiştir. Son öge olan ölçme ve değerlendirme kısmında da yeni benimsenen yaklaşıma uygun olarak ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı açıklanmıştır.

2018 yılı sosyal bilgiler öğretim programına bakıldığında, yapılandırmacı yaklaşım anlayışının devam ettirilmesi hedeflendiği görülmektedir. Amaç bölümüne bakıldığında, önceki program gibi Türk Milli Eğitiminin amaçları ile başlanmış sonrasında Sosyal bilgiler öğretim programının özel amaçları verilmiştir. Bu amaçlar önceki programın amaçları ile birebir aynı olmasa da çoğu maddesi önceki programın amaçları ile aynıdır. Bazı maddeler değiştirilmiş, bazı maddeler kaldırılarak yerine yeni maddeler eklenmiş ve 18 maddelik bir amaç listesi oluşturulmuştur. İçerik bölümünde sarmal yaklaşım modeli benimsenmeye devam edilmiş, sadece öğrenme alanları azaltılmıştır. 2018 öğretim programında yedi öğrenme alanı kullanılmaktadır. Kazandırılması hedeflenen beceri ve değerler ise ufak birkaç değişiklik dışında 2005 programı ile aynıdır. Öğrenme-öğretme süreçleri kısmında ise çok detaylı olmamakla birlikte açıklama yapılmış ancak önceki programa göre sınırlıdır. Ölçme değerlendirme bölümünde de kısa bir açıklamaya yer verilmiştir.

2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Eğitimi

2.2.1. Sosyal bilgiler lisans eğitiminin tarihçesi

Eğitimde öğreticinin yeri her eğitim kademesinde ve alanında önemini her zaman koruyacaktır. Bu nedenle eğitim kalitesinin artırılması ve öğretimin istenilen düzeyde gerçekleştirilmesi için öğretmen eğitimi oldukça önemlidir. Öğretmenler gerek kendi alanlarında gerekse kültürel alanlarda bilgi sahibi, çağın ihtiyaçlarını karşılayabilen, gelişen teknolojiye ayak uydurabilen ve teknolojiyi kullanabilen, diğer öğretmen yeterliliklerine sahip bireyler olmalıdır. Bu özellikleri taşıyan öğretmenlerin yine bu özellikleri taşıyabilecek öğrenciler yetiştirmesi ve öğrencilere örnek olması ile nitelikli öğrenci yetiştirmek mümkün olacaktır. Öğretmenlerin bu yetkinlikleri kazanması mevcut öğretmenler için hizmet içi eğitimlerle sağlanmaya çalışırken öğretmen adayları için bu yetkinlikler lisans programları ile kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı inceleneceği için kısaca bu programın tarihçesine bakmak gerekmektedir.

Sosyal bilgiler, içerisinde birçok disiplini barındıran ve disiplinlerden beslenen bir derstir. Sosyal bilgileri oluşturan disiplinlerden tarih, coğrafya ve vatandaşlık ise sosyal bilgilerin temelini oluşturan disiplinlerdir. Sosyal bilgilerin, müstakil ders olarak okutulmaya başlamadan önce ve sonrasında söz konusu disiplinlerin farklı zamanlarda ve eğitim kademelerinde ayrı dersler olarak okutulduğu görülmüştür. Osmanlıdan günümüze tarih, coğrafya ve vatandaşlık disiplinleri her zaman eğitim müfredatında yerini almıştır. Sosyal bilgiler ise Türkiye’de 1968 yılında ilk kez ders olarak müfredata girmiştir. Bu tarihten önce böyle bir ders müfredatta yer almadığı için o yıllarda sosyal bilgiler öğretmeni ve sosyal bilgiler öğretmenliği programı da mevcut değildir. Sosyal bilgiler dersi ile bu dersi okutacak öğretmen ihtiyacı da ortaya çıkmıştır.

1968 yılından itibaren sosyal bilgiler dersi için öğretmen yetiştirme çalışmalarına başlanmış ilk olarak eğitim enstitülerine bağlı sosyal bilgiler bölümünde daha sonra 1978 yılında eğitim enstitülerinin yüksek öğretmen okuluna dönüştürülmesi ile bu okullardaki tarih-coğrafya, coğrafya tarih bölümlerinde devam etmiştir (Kaymakçı, 2012). 1997 yılına kadar devam eden bu süreç 1997 yılında ilköğretimde 8 yıllık kesintisiz öğretime geçilmesi ile değişmiştir. İlköğretimin zorunlu hale gelmesi bazı branşlarda öğretmen ihtiyacını da beraberinde getirmiş

özelikle sınıf öğretmeni eksikliğindeki ihtiyaç diğer branşlardan lisans düzeyinde mezun öğretmenler tarafından karşılanmıştır (Tokcan ve Tilki, 2017). Bu durum bazı branşlarda eksikliğe neden olduğu için Yüksek Öğretim Kurumunun öğretmen yetiştirme de yeniliğe gitmesine sebep olmuştur.

1997 yılında kesintisiz eğitimle birlikte sosyal bilgiler dersi 4-7. Sınıflarında okutulacak bir ders olarak yerini aldığı eğitim fakültelerinde ilköğretim bölümünde sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünün açılmasını sağlamıştır (Kaymakçı, 2012). Sosyal bilgiler öğretmenliği 1998 yılında merkezi bir program hazırlanarak ilk olarak Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi ve Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesinde uygulanmış zamanla diğer üniversitelerde de yerini almıştır. 2005 yılına gelindiğinde değişen, gelişen bilgi ve teknolojiyle birlikte eğitim sisteminde de değişikliklerin olması zorunlu hale gelmiştir. 2006 yılında sosyal bilgiler öğretmenliği programında da bu gelişme ve değişikliklerin yanı sıra program yapısı, derslerin niteliği, değerlendirme, içerik gibi problemlerden dolayı yapılandırmacı anlayışla yeni bir lisans programı hazırlanması gerekmiştir (Kaymakçı, 2012). 2012 yılında ise ihtiyaçtan fazla öğretmen mezun problemi ortaya çıkınca sosyal bilgiler programının 1998 de açılan ikinci öğretimi kapatılmıştır (Tokcan ve Tilki, 2017). 2018 yılına gelindiğinde ise dünyadaki değişimin hızına yetişebilmek, ihtiyaçları karşılayabilmek için eğitim programlarında yeniliğe gitmek gerekliliği doğmuştur. Bu nedenle 2018 yılında yeni bir sosyal bilgiler öğretmenliği programı hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Geçmişten günümüze kullanılan sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarının yapısının ve değişikliklerinin anlaşılabilmesi için içeriklerine daha detaylı bakmakta fayda görülmektedir.

2.2.2. Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programları ve içerikleri

Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında önceki bölümde belirtildiği gibi 1998-2006 ve 2018 olmak üzere günümüze kadar farklı üç programı uygulanmıştır. Bu bölümde bu üç program hakkında da fikir sahibi olunması açısından programların ders sayıları, ders saatleri, kredileri ve derslerin isimleri kısaca açıklanmıştır. İlk olarak sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünün ilk programı olan 1998 yılından 2006 yılına kadar öğretmen yetiştiren program incelenmiştir.

Tablo 1*1998 yılı sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programındaki dersler*

Birinci Yıl	
İlk Çağ Tarihi ve Uygarlığı	Felsefeye Giriş
Sosyal Bilimlere Giriş	Orta Çağ Tarihi ve Uygarlığı
Genel ve Fiziki Coğrafya	Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya
Türkçe 1: Yazılı Anlatım	Türkçe 2: Sözlü Anlatım
Yabancı Dil 1	Yabancı Dil 2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 1	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	Okul Deneyimi 1
İkinci Yıl	
İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü	Osmanlı Tarihi
Ülkeler Coğrafyası	Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası
Sosyolojiye Giriş	Psikolojiye Giriş
Türk Ed.1: Eski Türk ve T. Halk Ed.	Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı E. İncelemeleri
Edebiyat Bilgi ve Teorileri	Türk Ed.2: Yeni Türk Ed.
Türk Dili 1 Ses ve Şekil Bilgisi	Türk Dili Cümle ve Metin Bilgisi
Bilgisayar	Konuşma ve Yazma Eğitimi
Gelişim ve Öğrenme	Öğretimde Planlama ve Değerlendirme
Üçüncü Yıl	
Cumhuriyet Tarihi	Çağdaş Dünya Tarihi
Türkiye Fiziki Coğrafyası	Siyasi Coğrafya
Siyasal Düşünce Tarihi	Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri
Ekonomiye Giriş	Vatandaşlık Bilgisi 2
Vatandaşlık Bilgisi 1	Türkçe Öğretimi
Arkeoloji ve Sanat Tarihi	Sınıf Yönetimi
Çocuk Edebiyatı	Özel Öğretim Yöntemleri 1
Öğretim Tek. ve Materyal Geliştirme	

Tablo 1'in devamı

Dördüncü Yıl	
Vatandaşlık Eğitim Semineri	Günümüz Dünya Sorunları
Konu Alanı Ders Kitabı	İnsan İlişkileri ve İletişim
İncelemesi	
Çevre Sorunları Coğrafyası	Rehberlik
Özel Öğretim Yöntemleri 2	Öğretmenlik Uygulaması
Okul Deneyimi 2	

1998 yılı sosyal bilgiler öğretmenliği programında toplamda 12 (32 saat) uygulamalı, 45 (131 saat) teorik 147 krediden ve toplamda 163 saatten oluşan 57 ders bulunmaktadır. Bu derslerin 6'sı tarih, 7'si coğrafya ve 3'ü vatandaşlık olmak üzere toplamda 16 ders alan bilgisi, 12'si sosyal bilimler, 10'u öğretmenlik formasyon dersleri ve 5'i genel kültür derslerinden oluşmaktadır. 10 ders ise yan alan dersleri olan Türkçe Öğretmenliği programına ait derslerden ve 3'ü seçmeli derslerden oluşmaktadır.

Tablo 2

2005 yılı sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programındaki dersler

Birinci Yıl	
Sosyal Bilgilerin Temelleri	Genel Fiziki Coğrafya
Sosyal Psikoloji	Eski Çağ Tarihi ve Uygarlığı
Arkeoloji	Felsefe
Sosyoloji	Ekonomi
Bilgisayar 1	Bilgisayar 2
Türkçe: Yazılı Anlatım	Türkçe: Sözlü Anlatım
Yabancı dil 1	Yabancı dil 2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 1	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2
Eğitim Bilimine Giriş	
İkinci Yıl	
Türkiye Fiziki Coğrafyası	Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya
İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü	Antropoloji

Tablo 2'nin devamı

Siyaset Bilimine Giriş	Orta Çağ Tarihi
Temel Hukuk	Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme
Sanat ve Estetik	Vatandaşlık Bilgisi
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Türk Eğitim Tarihi
Eğitim Psikolojisi	Öğretim İlke ve Yöntemleri
Üçüncü Yıl	
Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı 1	Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı 2
Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası	Sosyal Bilgiler Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemesi
Yeni ve Yakınçağ Tarihi	İnsan İlişkileri ve İletişim
İnsan Hakları ve Demokrasi	Çağdaş Dünya Tarihi
Ülkeler Coğrafyası	Siyasi Coğrafya
Topluma Hizmet Uygulamaları	Ölçme ve Değerlendirme
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım	Özel Öğretim Yöntemleri 1
Sınıf Yönetimi	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi
Dördüncü Yıl	
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1	Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 2
Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemeleri	Sosyal Proje Geliştirme
Günümüz Dünya Sorunları	Drama
Özel Öğretim Yöntemleri 2	Öğretmenlik Uygulaması
Program Geliştirme	Rehberlik
Okul Deneyimi	
Özel Eğitim	

2006 sosyal bilgiler öğretmenliği programında toplam 11 (28 saat) uygulamalı, 55 (142 saat) teorik toplamda 156 kredi 170 saatten oluşan 66 ders bulunmaktadır. Yeni programda yan dal uygulaması kaldırıldığı için yan dal dersleri yer almamaktadır. 2006 programında yer alan derslerin 13'ü öğretmenlik meslek bilgisi, 10'u tarih 7'si coğrafya 2'si vatandaşlık 16'sı diğer sosyal bilimlerden oluşan toplamda 35 ders ise alan bilgisi, 11'i genel kültür ve 7 seçmeli dersten oluşmaktadır.

Tablo 3*2018 yılı sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programındaki dersler*

Birinci Yıl	
Eğitime Giriş	Eğitim Sosyolojisi
Eğitim Psikolojisi	Eğitim Felsefesi
Bilişim Teknolojileri	Siyaset Bilimi
Türk Dili 1	Türk Dili 2
Yabancı Dil 1	Yabancı Dil 2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 1	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2
Sosyal Bilgilerin Temelleri	İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü
Genel Fiziki Coğrafya	Sosyal Antropoloji ve Medeniyet Tarihi
	Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya
İkinci Yıl	
Türk Eğitim Tarihi	Öğretim Teknolojileri
Öğretim İlke ve Yöntemleri	Eğitimde Araştırma Yöntemleri
Sosyal bilgiler öğrenme ve öğretim yaklaşımları	Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası
Türkiye'nin fiziki coğrafyası	Sosyal Bilgiler Öğretim Programları
İlk Türk-İslam Devletleri Tarihi	Bilim Teknoloji ve Toplum
Orta Çağ Tarihi	Vatandaşlık Bilgisi
	Topluma Hizmet Uygulamaları
Üçüncü Yıl	
Türk eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	Eğitimde Ahlak ve Etik
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	Sınıf Yönetimi
Osmanlı Tarihi 1	Osmanlı Tarihi 2
Yeni ve Yakın Çağ Tarihi	Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Siyasi Coğrafya ve Türkiye Jeopolitiği
	Sosyal Bilgiler Öğretimi 2
Dördüncü Yıl	
Öğretmenlik Uygulaması 1	Öğretmenlik Uygulaması 2
Okullarda Rehberlik	Özel Eğitim ve Kaynaştırma
Afetler ve Afet Yönetimi	Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 2

Tablo 3'ün devamı

Sanat ve Müze Eğitimi	İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi
Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi	Karakter ve Değer Eğitimi
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1	

2018 sosyal bilgiler öğretmenliği programında 3 (14 saat) uygulamalı, 65 (140 saat) teorik toplamda 147 krediden ve 154 saatten oluşan 68 ders yer almaktadır. Programdaki derslerin 22 si meslek bilgisi, 34 ü alan eğitimi ve 12 si genel kültür şeklinde sınıflandırılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenliği 1998 programında 12 uygulamalı ders yer alırken 2006 programında 11 uygulamalı ders ve 2018 programında 3 uygulamalı derse yer verildiği görülmektedir. 1998 programında teorik 45 derse yer verilirken 2006 programında 55 derse yer verilmiş 2018 programında ise bu sayı 65' e yükselmiştir. Kronolojik sırayla sosyal bilgiler öğretmenliği programında yer alan derslerin uygulama derslerinin azaltıldığı teorik derslerin sayısının ise artırıldığı görülmektedir. Toplam ders saati sayılarına bakıldığında 1998 programında 163 saat belirlenmişken 2006 programında artırılarak 170 saate çıkarılmıştır. Ancak artış devam etmemiş 2018 programında toplam ders saati sayısı 154 saate düşürülmüştür.

Ders içeriklerine bakıldığında 1998 programında meslek bilgisi dersleri sayısı 10 iken 2006 programında 13 ve 2018 programında ise 22'dir. Alan bilgisi ders sayılarına bakıldığında 1998 de 28, 2006 da 35 ve 2018 de 34 derse yer verildiği görülmektedir. Genel kültür ders sayıları ise 1998 de 5, 2006 da 11 ve 2018 de 12'dir. Meslek bilgisi ders sayısı 1998' den 2018' e artırılmış, alan bilgisi ders sayısı 1998'den 2006'ya artırılmış 2018 de bir azaltılmış, genel kültür dersleri ise 1998'den 2018' e artırılmıştır. Bu üç programa bakıldığında ders saatleri, kredileri, derslerin isimleri ve de içeriklerinin değiştirilmiş ve her programın önceki programa göre geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir.

2.3. Ölçme ve Değerlendirme

Eğitimin dört temel ögesinden biri olan ölçme ve değerlendirme öğretimin ne ölçüde gerçekleştirildiğini belirlemek amacıyla yapılır. Diğer bir ifadeyle ölçme ve değerlendirme öğretimin başarısını öğrenmemize yardımcı olur. Ölçme ve değerlendirme birbirleri ile yakından ilgilidir. Özellikle eğitim alanında sadece ölçme

yapmak anlamsız ya da ölçme yapmadan değerlendirme yapmaya çalışmak mümkün değildir. Öyleyse bu iki kavramın literatürdeki tanımlarına bakmak da fayda vardır.

Ölçme bir nesnenin ölçülmek istenilen niteliğe sahip olma durumu ve derecesinin sayı veya sembollerle ifade edilmesidir (Beydoğan, 2017). Ölçme doğrudan ölçme, dolaylı ölçme ya da türetilmiş ölçme şeklinde gerçekleştirilebilir. Doğrudan ölçme ölçülmek istenilen özelliğin doğrudan gözlemlenebilmesi ya da ölçülen özellikle ölçüm aracının özelliklerinin aynı olması iken dolaylı ölçme doğrudan gözlemlenemeyen özelliklerin başka unsurlar ve araçlarla ölçülmesidir. Doğrudan ve türetilmiş ölçme genellikle fiziki bilimlerde kullanılırken dolaylı ölçme ise sosyal bilimlerde kullanılır. Ölçmenin eğitimdeki işlevi Beydoğan (2017) tarafından şu şekilde ele alınmıştır:

- Ön Değerlendirmeye Yönelik Ölçmeler
- Biçimlendirme-Yetiştirmeye Yönelik Ölçmeler
- Teşhis Etmeye Yönelik Ölçmeler

Değerlendirme ile ilgili tanımlara bakıldığında Başol'a (2019) göre değerlendirme ölçüm sonuçlarıyla bir değer biçmeye denir. Yaşar'a (2014) göre ise değerlendirme ölçme sürecini kapsayan karar verme işlemidir. Başka bir ifade ile değerlendirme ölçüm sonuçlarından yola çıkılarak ölçülmek istenilen niteliğe bağlı karşılaştırma yapmaktır. Yani değerlendirme ölçme yapmaya bağlıdır ve ölçmeyi kapsamaktadır. Ölçme gibi değerlendirmenin de türleri vardır. Beydoğan (2017) değerlendirmeyi dörde ayırmıştır. Bunlar;

- Ön Değerlendirmeler
- Teşhis Edici Değerlendirmeler
- Biçimlendirme- Yetiştirmeye Dönük Değerlendirmeler
- Sonucu Görmeye Dönük Değerlendirmelerdir.

Sonucu görmeye dönük değerlendirmeler kendi içinde 5'e ayrılır. Ayrıca değerlendirme kullanılan ölçütün yapısına göre de mutlak değerlendirme ve bağıl değerlendirme olarak ikiye ayrılır (Yaşar, 2010, akt. Balcı ve Tekkaya, 2000). Eğitimde ölçme ve değerlendirmenin temel amacı öğretimle aktarılan kazanımlara ne derece sahip olduklarını öğrenmektir. Ayrıca öğrencilerin öğrenilen konu ya da kazanıma uygun tutum ve davranış gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini öğrenmek, eğitimle ilgili özel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla da gerçekleştirilir. Bütün bu amaçları gerçekleştirmek için kullanılan yöntemler vardır. Eğitimde ölçme ve

değerlendirme gerçekleştirmenin ise iki yolu vardır. Bunlar geleneksel ve alternatif ölçme ve değerlendirmedir.

2.3.1. Geleneksel ölçme ve değerlendirme

Eğitimde ölçme ve değerlendirme denildiğinde ilk akla gelen ölçme ve değerlendirme yaklaşımıdır. Geleneksel ölçme ve değerlendirme müfredat programlarında, müfredatın uygulandığı yer olan okullarda ve uygulayıcılar olan öğretmenler tarafından yapılandırmacı anlayış kabul edilene kadar benimsenen ve kullanılan yöntem ve teknikleri içermektedir. Bu yaklaşım ezbere dayalı, üst düzey becerilere hitap edemeyen yalnızca alt ve orta düzey becerileri ölçebilen ve öğrencilerden belirli bir süre içinde cevaplanması istenen standart testlerden oluşmaktadır (Sefer, 2006, akt. Köklükaya, 2010). Geleneksel ölçme ve değerlendirme öğrencilerin bilişsel hedef ve davranışlarını birey gelişimini ölçüme dahil etmeden ölçebilen sonuç odaklı yaklaşımdır (Korkmaz, 2004, akt. Tekin, 2019). Başol (2019) geleneksel ölçme araçlarını şu şekilde ele almıştır:

- Yazılı Sınavlar
 - Kısa cevaplı yazılı sınav soruları
 - Uzun cevaplı yazılı sınav soruları
 - Kompozisyon sınav sorusu
- Sözlü Sınavlar
- Objektif Sınavlar
 - Çoktan seçmeli testler
 - Eşleştirme maddeleri
 - Doğru- Yanlış maddeleri
 - Boşluk doldurma maddeleri

Standart bir ölçme ve değerlendirme yapmak için kullanılan bu geleneksel araçlar günümüzde de etkisi ve varlığını devam ettirmektedir. Yapılandırmacı anlayış doğrultusunda yenilenen programlarla birlikte geleneksel yöntem ve tekniklerin alternatif ölçme ve değerlendirme teknikler ve yöntemleri ile birlikte kullanılması belirtilmiştir. Ancak alanda yapılan çalışmalarda uygulama kısmında hala geleneksel yöntemlerin baskın olarak kullanıldığı ortadadır. Bunun sebebinin geleneksel yöntemlerin alternatif yöntemlere göre daha kısa sürede daha kolay uygulanabilir

olmasıdır. Çalışmanın amacı doğrultusunda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin tanımlanması ve bilgi verilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

2.3.2. Alternatif ölçme ve değerlendirme

Yapılandırmacı anlayışla birlikte önemi artan alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımları geleneksel ölçme ve değerlendirme yaklaşımları dışındaki bütün ölçme ve değerlendirme araçlarını içermektedir. Alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımı geleneksel yaklaşımdan farklı olarak öğrenci ve süreç merkezlidir. Yapılandırmacı anlayış öğrencinin bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alarak öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesini temel almaktadır. Bu anlayış doğrultusunda ölçme ve değerlendirmenin de sadece standart testlerle ve sonuca bağlı yapılması mümkün değildir. Bunun yerine geleneksel araçların yanı sıra alternatif tekniklerinde kullanılması gereklidir (Göçer vd., 2017).

ABD ve diğer gelişmiş ülkelerin bazılarında 1980'li yıllarda kullanılmayan başlayan bu teknikler, Türkiye de 2005 öğretim programı ile görülmeye başlamıştır (Yalçınkaya, 2010). 2005 öğretim programı ile birlikte öğrencilere sadece belirlenen kazanımlar değil bu kazanımların yanı sıra beceri ve değerlerin de öğretilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda beceri ve değerleri hatta bazı kazanımların ölçme ve değerlendirilmesinin sadece geleneksel araçlar kullanılarak ölçülmesi doğru bir yol değildir. Bu yüzden geleneksel yöntemlerin yetersiz kaldığı yerde alternatif araçların kullanılması gerekmektedir. Alternatif araçlar geleneksel ölçme araçlarının eksikliklerini gidermede olduğu gibi öğrencilerin ölçme ve değerlendirme konusunda ilgilerini çekmek konusunda da başarılıdır. Öğrencilerin bireysel ihtiyaç ve ilgilerini dikkate alan, belirli bir süre içinde değil sürece yayılarak yapılan alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımları Duban ve Küçükyılmaz'a (2008) göre üst düzey düşünmeyi geliştirir ve etkin katılımı artırır (akt. Göçer vd., 2017).

Alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımının özellikleri;

- Öğrenci merkezli
- Sadece sürece ya da sonuca değil her ikisine de odaklı
- Alt ve orta düzeyle birlikte üst düzey becerileri geliştirebilen
- Bireysel ve zeka türündeki farklılıklara yönelik
- Öğrenci ilgi ve dikkatini çeken
- Günlük hayatla ilişkili olma

Alternatif ölçme değerlendirmenin tamamlayıcı ölçme değerlendirme, performans değerlendirme, çoklu süreç değerlendirmeleri ve otantik ölçme değerlendirme gibi farklı isimleri vardır. Başol (2019) alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini bilişsel alana dönük, duyuşsal alana dönük ve psiko-motor alana dönük alternatif değerlendirme yöntemleri olarak sınıflandırmıştır. Ancak bu çalışmada herhangi bir sınıflama yapılmadan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin bazıları aşağıda listelenmiştir. Bunlar;

- Performans Değerlendirme
- Proje Değerlendirme
- Portfolyo / Ürün Dosyası
- Tanılayıcı Dallanmış Ağaç
- Yapılandırılmış Grid
- Rubrikler (Puanlama Anahtarı)
- Kavram Haritaları
- Kelime İlişkilendirme Testleri
- Öz Değerlendirme
- Akran Değerlendirme
- Grup Değerlendirme
- Gözlem
- Görüşme
- Anlam Çözümleme Tabloları
- Zihin Haritaları
- Bulmaca
- Kontrol Listeleri

Verilen örnekler dışında da birçok yöntem ve teknik yer almaktadır. Ancak çalışma sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili olduğu için sosyal bilgiler dersinde kullanılan ya da kullanılabilecek yöntem ve tekniklerin kısaca açıklamalarını, avantaj ve dezavantajlarını belirtmenin uygun olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek bazı yöntem ve tekniklerin açıklamaları aşağıda verilmiştir.

Performans Değerlendirme: Öğrencinin gerçek hayatta karşılaşılabileceği bir problemi üst düzey becerilerini kullanarak çözmesi ya da bir ürün ortaya koymasındır. Bireysel ya da grup şeklinde yapılabilir. Performans değerlendirme de tek bir çözüm yolu yoktur bu yüzden değerlendirmesi belirli bir ölçüte dayandırılmalı çok yönlü

değerlendirme yapılmalıdır. Performans görevi öğrenciye değerlendirme kriterleri ile birlikte verilmelidir. Bu tekniğin öğrencilerin çok yönlü gelişimine destek olması, farklı becerileri geliştirmelerini sağlaması, aktif katılım sağlaması, yaratıcı düşünmenin gelişimi, problem çözme gibi avantajları varken ödevleri ailelerin yapması, öğretmenin değerlendirmede objektif davranamaması, zaman kaybı olarak düşünülmesi ve maddi yükümlülük gibi dezavantajları da vardır.

Proje Değerlendirme: Performans görevlerinden daha uzun süren ve daha kapsamlı ölçme ve değerlendirme yöntemidir. Öğrencinin ilgi alanı doğrultusunda çalışmak istediği ya da öğretmenin belirlediği alanda bir problemi bireysel ya da grup çalışması yoluyla bilimsel süreç becerilerini kullanarak çözüme ulaştırmasıdır. Performans değerlendirme de olduğu gibi ölçütün önceden belirlenmesi gerekmektedir. Öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme imkanı sunar. Öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini artırmaya yardımcı olur. Grup çalışması şeklinde yapılırsa sorumluluk, yardımlaşma, dayanışma gibi becerileri de geliştirmesini sağlamaktadır. Ayrıca öğrenci de yaratıcılık, araştırmacılık ve yansıtıcı düşünme gibi üst düzey becerilerinde gelişmesini sağlar. Ancak uzun zaman alması ve öğretmen gözetiminde olmadığı takdirde problem yaşanması gibi dezavantajları da vardır.

Portfolyo: Diğer adıyla kişisel gelişim dosyasıdır. Öğrencilerin belirli bir süre içinde yaptıkları çalışmaları dosyalanmış şekilde sunmalarıdır. Portfolyo öğrencinin çalışmalarını, çabalarını ve gelişim evrelerini gösteren koleksiyonlarıdır (Bayram, 2012). Portfolyo öğrencilerin artı ve eksi yönlerini görmelerini, kişisel gelişimlerini takip edebilmeleri, kendilerini değerlendirmelerini, sorumluluk bilinci kazanmalarını sağlamaktadır. Öğrencilerin yaratıcılık, eleştirel düşünme, gibi becerilerini geliştirirken özgün ürünler ortaya koymalarını ve sadece bilişsel değil psiko-motor gelişimlerine de katkı sağlamaktadır. Öğretmenler açısından öğrencinin gelişimini izlemeye ve kanıtlara dayandırmaya hem süreci hem de sonucu değerlendirmeye olanak sağlar. Portfolyonun dezavantajları ise değerlendirme de nesnellik problemi ve portfolyonun öğrenci tarafından hazırlanmasındaki güvenirlik problemidir.

Tanılayıcı Dallanmış Ağaç: Geleneksel yöntemlerden doğru- yanlış tipi sorulara alternatif olan bu yöntem birbiriyle ilişkili birçok maddenin çoklu şekilde sorulmasına olanak verir. Tanılayıcı dallanmış ağaçta genelden özele doğru yazılmış önermeler yer alır. Önerme sayısı arttıkça soru zorluğu da artmaktadır. Öğrenci önermeleri takip ederek sonuca ulaşır. Öğrencinin seçtiği önerme ile gidiş yolu bulunur ve puanlama yapılır. Başlangıcından itibaren öğrencinin seçimlerini ve vardığı sonuca

hangi yoldan ulaştığını görme imkanı sunduğu için yanlışın nerede yapıldığının anında fark edilmesine imkan sunmaktadır. Geleneksel yöntemden farkı olarak bu yöntemde önermeler birbirleri ile ilişkilidir bu açıdan öğrencinin önceki bilgilerini de kullanmasını sağlar. Öğrencinin kavram yanlışlarını gidermek için kısa sürede uygulanabilecek bir yöntemdir. Zayıf yönü ise bilgi ve kavrama basamağındaki ölçmeler için uygundur yani alt düzey becerileri ölçer ve hazırlanması uzmanlık gerektirdiği için çok tercih edilmemektedir.

Yapılandırılmış Grid: Bir konu ile ilgili önce cevaplarının hazırlanıp 9 ile 12 kutudan oluşan bir tablo yapıldığı daha sonra da bu cevapların sorularının tablonun altına yazıldığı tekniktir. Bu teknik çoktan seçmeli derslerde şansa bağlı olarak verilen cevapların doğru olmasına karşı geliştirilmiştir. Yapılandırılmış grid şansa bağlı doğru cevabı bulma olasılığını düşürür. Çünkü bu yöntemde öğrencilerin hem sorunun doğru cevabını bilmesi hem de cevapları mantıksal bir sıralamaya koyması gerekmektedir. Yapılandırılmış grid hazırlanırken önce sorular ve cevapları hazırlanmalı daha sonra öğrenciler için açık bir yönerge yazılmalıdır. Yapılandırılmış gridin kendine özgü bir değerlendirme formülü vardır. Bu tekniğin kavram yanlışlarını ortaya çıkarma, mantıksal seçim ve sıralama yapabilme, kısa sürede uygulama, bağlantı kurma hem görsel hem de sözel düşünme becerisi kazandırma gibi avantajları varken değerlendirmesinin karmaşık olması gibi dezavantajı da vardır.

Rubrikler: Öğrenciden beklenen bir niteliğin öğrencide var olması hakkında karar vermek için hazırlanmış gözlem kayıdır (Beydoğan, 2017). Değerlendirme amacıyla hazırlanmış araçlardır. Örneğin proje veya performans görevlerini değerlendirme de kullanılan derecelendirilmiş puanlama anahtarlarıdır. Ayrıntılı şekilde hazırlanır bundan dolayı ölçme de hatayı azaltmaya yardımcı olur. Rubrikler öğretmenlerin çalışmalar ile ilgili değerlendirmelerini basitleştirmeye, puanların gerekçelerini öğrencilerine açıklamaya yardımcı olur. Ayrıca öğrenciler için çalışmalarını değerlendirmelerini ve çalışmalarını için ölçüt almalarını sağlar. Amaçlarına göre sınıflandırılan iki tür rubrik vardır. Bunlar holistik (bütüncül) ve analitik (parça) rubriklerdir. Analitik rubrikler de ürünün farklı boyutları ayrı şekilde değerlendirilip daha sonra tüm değerlendirmeler bir araya getirilerek değerlendirme sonucu ortaya çıkarılır. Holistik değerlendirmelerde ise ürün bütün şeklinde değerlendirmeye alınır.

Kavram Haritaları: Kavram haritası ilk kez Joseph Novak tarafından geliştirilmiştir. Bu teknik kavramların ve kavramlar arasındaki ilişkilerin grafiksel

biçimde verilmesidir (Novak ve Gowin, 1984, akt. Özeren, 2013). Farklı formlarda hazırlanabilen kavram haritaları birbirleri ile ilişkili kavramların hiyerarşik şekilde aralarındaki bağlantılarında açıklanması ile oluşturulur. Kavram haritaları öğrencilerin eski ve yeni bilgilerini birleştirerek anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Anlama ve kavramaya dayalı öğrenmeyi sağlayan bu teknik karmaşık yapıları bir bütün halinde verebilir ve hem sözel hem de görsel öğrenmeye yardımcı olmaktadır. Kavram haritaları dersler için hazırlık aşamasında hazır bulunuşluk düzeyini belirlemek, öğretim esnasında derse güdüleyici ve değerlendirme amacıyla da kullanılabilir. Öğrencilerin derse aktif katılımını da fayda sağladığı gibi öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler içinde görsel için avantaj sağlayabilir. Her sınıf ve sevide hazırlanıp uygulanabilen kavram haritalarının zayıf yönü ise kalabalık sınıflarda uygulanmasının zor olmasıdır.

Kelime İlişkilendirme Testleri: Öğrencilerin daha önce edindikleri bilgileri zihinlerinde anahtar kavramlar aracılığı ile ne derece ilişkilendirdiklerini öğrenmek için uygulanan bir tekniktir. Öğrencilere bir anahtar kavram verilir ve kısa bir süre içinde o anahtar kavramın öğrencinin zihninde ne çağrıştırdığını yazmaları istenir. Kavramların yazılma sırasının kavramın zihindeki yakınlık düzeyi ile doğru orantılı olduğu düşünülmektedir. Kavram haritaları öğrencilerin bilişsel yapısında kavramlar arası ilişki yoluyla hatırlatma yapılmasıdır. Özçelik'e (2011) göre KİT uygulanmasının kısa olması ve öğretmen içinde pratik olması yönüyle oldukça kullanışlıdır. Ayrıca her ders ve konuda uygulanabilir ancak üst düzey becerileri ölçmede yeterli değildir.

Öz- Akran ve Grup Değerlendirme: Öz değerlendirme öğrencinin kendi kendinin değerlendirmesidir. Bir konudaki güçlü ve zayıf yönlerini belirlemesi de denilebilir. Bir konu ya da çalışma ile ilgili yeterliliği ölçmeyi amaçlayan sorulardan oluşan formlardan oluşmaktadır. Öğrenci öz değerlendirme yaparken kendisi hakkında nesnel düşünme becerisini geliştirir, özgüven kazanır, sorumluluk bilinci kazanır ancak kendi ile ilgili tarafsız davranamayabilir. Akran ve grup değerlendirme ise öğrencilerin arkadaşlarının ödev, proje vs. gibi çalışmalarını değerlendirdikleri ölçme ve değerlendirme tekniğidir. Akran ve grup değerlendirme öz değerlendirme gibi yeterlilik ölçmek için hazırlanmış sorulardan oluşur. Akran değerlendirme öğrencilerin sorumluluk, eleştirel düşünme, öz güven, iş birliği çalışma gibi beceriler geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Akran değerlendirmeyi grup değerlendirmeden ayıran unsurlar grup değerlendirmenin aynı grup içinde çalışan öğrenciler tarafından

yapılması ve grup değerlendirme de hem öğretmen hem de öğrencilerin değerlendirmelerinin yer almasıdır. Akran ve grup değerlendirmenin zayıf yönleri ise geçerlik ve güvenirliğin tarafsızlık sağlanamadığı durumlarda düşük olması ve öğrenciler arası problem oluşturma ihtimalidir. Öz değerlendirme akran ve grup değerlendirme tüm değerlendirme aşamalarında kullanılabilir tekniklerdendir.

Gözlem: Davranış, tutum ya da beceriyi ölçmek için kullanılan kısa süreli alternatif ölçme tekniklerindendir. Katılımlı gözlem ve katılımsız gözlem olarak ikiye ayrılır. Katılımlı gözlemde araştırmacı da ortama dahil olurken katılımsız gözlemde araştırmacı kimliği bilinmektedir (Karakuş, 2019). Gözlem formları ölçülmek istenen duruma göre hazırlanır ya da geliştirilir. Araştırmacının gözleme dahil tüm katılımcılar için nesnel olması doğal ortamda gözlem sağlandığı daha kolay olmaktadır. Tüm ders ve ortamlara uyarlanabilir ve ölçme ve değerlendirme için de rahatlıkla kullanılabilir.

Görüşme: Diğer ismiyle mülakat bir konuda bilgi sağlamak amacıyla sorulan sorulardan alınan cevapları kapsayan bir araçtır. Görüşmenin yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış mülakat şeklinde üç türü vardır. Görüşmeler bireysel ya da grup şeklinde yapılabilir. Ölçülmek istenen konuya ve yaş grubuna bağlı olarak bu türlerden biri seçilerek uygulanır. Görüşmenin öğrenme ile ilgili detaylı bilgi verme, kavram yanlışlarını ortaya çıkarma, öğretim süreci ile ilgili bilgi sağlama ve her branşta uygulanabilme gibi avantajları vardır (Karakuş, 2019). Öğrenci ile birebir iletişim kurmayı sağlayan bu ölçme aracının uygulanması ve analizi zaman alıcıdır.

2.3.3. Sosyal bilgilerde ölçme ve değerlendirme

Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere sadece belirlenen kazanımlar değil bu kazanımlarla ilişkili değer ve becerilerin de kazandırılması hedeflenmektedir. Bilgi ile birlikte bu beceri ve değerlerin sadece standart ölçme araçları ile ölçülmesi ve bir değerlendirmeye varılması mümkün değildir. 2005 yılına kadar bu ders için geleneksel ölçme ve değerlendirme tekniklerinin yeterli olduğu düşünülse de 2005 programı ile birlikte değişikliklerin ve bu ders kapsamının sadece geleneksel yolla değerlendirilemeyeceği görülmüştür. Bu sebeple 2005 programında ve 2005'ten sonra hazırlanan programda ölçme ve değerlendirme de alternatif yöntem ve tekniklerin de kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

2.3.3.1. Sosyal bilgiler öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme

1998 programında ölçme ve değerlendirme ile ilgili detaylı açıklamanın olmaması 2005 programındaki ölçme ve değerlendirme başlığının dikkat çekmesine neden olmuştur. 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim programında önceki başlıklarda açıklandığı gibi yapılandırmacı anlayış etkili olmuştur. Programdaki bu yenilik ölçme ve değerlendirme konusunda da değişikliğe neden olarak geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin yanı sıra alternatif ölçme ve değerlendirmenin de kullanımını gerekli kılmaktadır. Amaç geleneksel yöntemlerle oluşan eksikliklerin giderilmesidir. Bu amaç doğrultusunda 2005 programında ölçme ve değerlendirme konusunda oldukça detaylı bilgi verilmiştir. Bu başlıkta tüm kazanımlar için değerlendirme yöntem ve tekniklerine yer verildiği bu alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin açıklanıp örnekler sunulduğu görülmektedir. Öğretmenlere hangi konuda ne uygulayabilecekleri ve nasıl uygulayabilecekleri hususunda kılavuzluk edebilecek olan bu program 2018 yılında aynı anlayış etkisinde olmasına rağmen daha sınırlı şekilde yeniden hazırlanmıştır.

2018 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim programında ölçme ve değerlendirme başlığında ise alternatif ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerinin geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile birlikte kullanımı görüşü devam etmektedir. Ancak 2005 yılı öğretim programındaki detaylı açıklama 2018 de hazırlanan programda yer almamaktadır. 2018 programında maddeler halinde verilen ölçme değerlendirme başlığının Sosyal Bilgilere özgü olmayan genel bilgiler içerdiği 2005 programının bu hususta 2018 programından daha kullanışlı olduğu görülmektedir (Can, 2019).

Geleneksel yöntemlerin standart olması öğrenci farklılıkları dikkate alamaması, beceri ve değer öğretiminde eksikliklerinin olması alternatif yöntem ve tekniklere ihtiyacı doğurmaktadır. Ancak alternatif yöntem ve tekniklerde tüm konularda tek başına ölçme ve değerlendirme yapmak için yeterli niteliğe sahip değildir. Geleneksel ya da alternatif hangi geleneğe ait olursa olsun bu yöntem ve tekniklerin güçlü yönleri olduğu gibi zayıf yönleri de vardır. Bu zayıf yönleri tamamlamak için seçilen yöntem ya da teknikler başka yöntem ve tekniklerle desteklenerek ölçme ve değerlendirme de daha yüksek başarı sağlanabilir.

Öğretmenlerin öğretim faaliyetleri ve öğrencilerini ölçme ve değerlendirme konusunda sağlıklı bilgiler elde etmesi öğretim programlarının amacına uygun şekilde

tavsiye edilen teknik ve yöntemleri kullanmaları ile gerçekleşecektir (Pamukcu ve Pınar, 2016). Alanda yapılan benzer bir çalışmada üniversitelerin programlarında ölçme değerlendirme de geleneksel yöntemleri kullandığı, alternatif tekniklerin öğretilme alanının azaltıldığı ve bu konuda öğretmenlerin büyük eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007). Sosyal bilgiler lisans programının geçmişten bugüne hala ölçme değerlendirmede büyük değişimler yaşanmadığı söylenebilir. Ancak değişen eğitim ve öğretim programları ile eski anlayışa bağlı bir şekilde öğretmen yetiştirmek doğru ve yeterli olmayacaktır. Öğretmen adayları öğretim becerileri kadar ölçme ve değerlendirme becerilerine de sahip olması gerekmektedir. Bu becerilerin kazandırılacağı yer de lisans eğitimleridir. Nitelikli ve yeterli öğretmen yetiştirmek eğitim sisteminin öncelikli görevi olmalıdır.

2.4. İlgili Araştırmalar

Adanalı (2008) çalışmasındaki amaç 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi değerlendirmesinde hangi alternatif ölçme yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı, bu tekniklerin nasıl kullanıldığı ve kullanılan tekniklerle ilgili karşılaşılan soruların neler olduğunun öğrenci ve öğretmen görüşleri ile belirlemektir. Araştırma modeli tarama yöntemidir. Araştırmanın örneklemi 206 öğretmen ve 547 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak anket ve görüşme kullanılmıştır. Araştırmaya göre öğretmenlerin %44.9'u alternatif yöntemlerle ilgili eğitim almamış, eğitim alan öğretmenler de aldıkları eğitimi yetersiz gördüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler ve öğrenciler alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının başarıya olumlu etkisi olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Ancak çeşitli çevresel faktörlerden dolayı geleneksel yöntemlerin alternatif yöntemlere tercih edildiği ifade edilmektedir. Öğretmenlerin %43.8'inin alternatif yöntem ve teknikleri kullanmakta yeterli olduklarını belirttikleri ancak yapılan çalışma sonucunda çok yeterli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Aktürk (2012) çalışmasında sürece dayalı ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından kullanılma durumunu belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada tarama modeli kullanılmış, veri toplama aracı olarak sürece dayalı ölçme ve değerlendirme yöntemlerini belirleme ölçeği ve sürece dayalı ölçme ve değerlendirme yöntemleri görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini nicel bölümde 78, nitel bölümde 39 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda

en çok kullanılan yöntemler; performans değerlendirme, kavram haritaları, proje, gözlem formu, tutum ölçekleri, görüşme tekniği, portfolyo, araştırma çalışma kâğıtları ve öz değerlendirme, en az kullanılan yöntemler; yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, akran değerlendirme, kontrol listesi ve kelime ilişkilendirme testi olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin sürece dayalı ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanmama sebeplerinin ise sınıfların kalabalık olması, öğretmene maddi, manevi ve zaman açısından ek yük getirdiği, yöntem hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve bazı yöntemlerin çok fazla faydasının olmadığına inanmamaları olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma ile ortaya çıkan son sonuçta ise öğretmenlerin sürece dayalı ölçme değerlendirme yöntemlerini kullanma sıklıkları mezun olunan bölüme ve okuttukları sınıfın mevcuduna göre değişmemiş, mezun olunan fakülteye göre değişmiştir.

Bayram (2012) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri ile ilgili görüşleri ve ne boyutta kullandıklarını öğrenmeyi amaçlamıştır. Araştırmada genel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kilis Merkez ile Polateli, Elbeyli, Musabeyli ilçelerinde görev yapan 70 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama tekniği olarak kaynak incelemesi ve görüşme kullanılmıştır. Çalışma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme konusunda fazla bilgi sahibi olmadıkları ve bu konuda kendilerini geliştirmedikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya göre öğretmenlerin kıdem yılları değiştikçe ölçme ve değerlendirme tekniklerine yönelik tutumlarında anlamlı farklılık görülmektedir. En olumlu tutumun 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlere en olumsuz tutumun ise mesleğe yeni başlamış öğretmenlere ait olduğu görülmüştür. Bu durumdan hareketle eğitim fakültelerindeki eğitimin bu konuda yeterli olmayabileceği düşünülmektedir.

Çelikkaya vd., (2010) çalışmalarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma düzeyini ve karşılaştıkları sorunları öğrenmeyi amaçlamıştır. Çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise Kırşehir ilinde 2. Kademe de görev yapan 52 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin çoğunluğunun geleneksel yöntemleri kullanmaya devam ettikleri ortaya çıkmıştır. Alternatif tekniklerin kullanımında hizmet içi eğitim almış öğretmenler ile almamış öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık görülmediği görülmüştür. Araştırmaya göre hizmet içi eğitimin uygulamaya dayalı olmaması ve kalabalık gruplar halinde yapılmasının

olumsuz etki oluřturduđu dűřűnűlmektedir. Sosyal bilgiler űđretmenlerinin kendilerini yeterli gűrdűkleri teknikleri daha çok kullandıkları buradan hareketle alternatif tekniklerin yeterince űđretilmediđi gűrűlmektedir.

Dođan (2009) alıřmasında űđretim elemanlarının űlme ve deđerlendirme araçlarına yűnelik gűrűřlerini belirlemek, kullanım dűzeyi ve űnceliklerinin alan ve unvana gűre farklılık gűsterip gűstermediđini űđrenmeyi amaçlamaktadır. Arařtırma grubu Ankara űniversitesi, Hacettepe űniversitesi ve Gazi űniversitesinde gűrev yapan 217 akademisyenden oluřmaktadır. Çalıřma sonuçlarına gűre akademisyenler űst dűzey becerileri űlmek için en çok yazılı sınavlar, sűzel sunumlar, arařtırma kađıtları ve projeyi en az çoktan seçmeli, kısa cevaplı ve dođru-yanlıř testleri kullanmaktadır. űđretim elemanları, eleřtirel dűřűnme ve problem űzme, yorum yapma ve soyut dűřűnme gibi becerilerin űlűlmesinde en çok sűzel sunumlar, arařtırma kađıtları (űdevleri), projeleri uygun gűrmektedirler. Sosyal bilimlerde gűrev yapan űđretim elemanlarının gűrűřleri yazılı sınavlar, kısa cevaplı testler, sűzel sunumlar, arařtırma kađıtları (űdevleri) ve proje çalıřmalarıyla űđrenciye dűnűt vermenin daha uygun olduđu yűnűndedir. Geleneksel yűntemlerin kullanım sıklıđı alternatif yűntemlere gűre belirgin bir űstűnlűk gűstermektedir. Proje gibi yűntemlerin uygulanmasını olumlu karřılamalarına rađmen birçok űđretim gűrevlisinin geleneksel yűntemlerin kullanım sıklıđının fazla olduđu tespit edilmiřtir.

Ekem (2019) alıřmasında sosyal bilgiler dersinde kullanılan űlme ve deđerlendirme yűntemlerini kullanma durumları, nedenleri ve karřılařtıkları sorunları űđrenmeyi amaçlamaktadır. Çalıřma betimsel analiz yűntemine uygun nitel bir çalıřmadır. Çalıřma grubu Ankara'nın bir ilçesinde gűrev yapan 15 sosyal bilgiler űđretmeninden oluřmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmıř gűrűřme formu ve űđretmenlerden alınan sınav kađıtları kullanılmıřtır. Arařtırma sonucunda űđretmenlerin çođunun geleneksel űlme ve deđerlendirme yűntem ve tekniklerini kullandıđı tespit edilmiřtir. Mesleki kıdem yılına gűre bir deđerlendirme yapıldıđında geleneksel araçların kullanımında anlamlı bir farklılık gűrűlmemiřtir. Yani mesleđe yeni bařlayan űđretmenler de kıdemli űđretmenler gibi geleneksel yűntemleri daha çok tercih etmektedirler. űđretmenlerin en çok kullandıkları geleneksel tekniđin test alternatif tekniđin ise proje olduđu gűrűlmektedir. Arařtırmada űđretmenlerin yarısından çođunun hizmet içi eđitim almadıkları tespit edilmiř alan űđretmenler de eđitimi yeterli gűrmediklerini belirtmiřlerdir. Arařtırma sonucuna gűre bazı

öğretmenlerin alternatif ölçme ile ilgili kavramları karıştırdıkları tespit edilmiş, bazı kavramları ise hiç duymadıklarını ifade etmişlerdir.

Kılıç (2014) çalışmasında otantik ölçme ve değerlendirme tekniklerinin ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinin nasıl ve ne derece kullandığını saptamak, kullanım durumlarını çeşitli değişkenlere göre değerlendirmek ve bununla ilgili ortaya çıkan problemlere cevap bulmak amaçlamaktadır. Çalışma tarama modeli ile yapılmış nicel ve nitel teknikler bir arada kullanılmıştır. Veri toplama tekniklerinden nicel kısımda otantik ölçme ve değerlendirme araçlarına yönelik bilgi testi, otantik ölçme ve değerlendirme yöntemine yönelik tutum ölçeği ve otantik ölçme ve değerlendirme araçlarına yönelik kullanma sıklığı anketi, nitel kısımda yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini ilköğretim birinci kademe görev yapan 340 öğretmen (nicel), ve bu örneklem içinden gönüllü olan 22 öğretmen (nitel) oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun otantik ölçme ve değerlendirme konusunda kendilerini yeterli gördükleri görüşüne ulaşılmıştır. Katılan öğretmenlerden hizmet içi eğitim alan ve almayanlar eşit sayıdadır. Öğretmenlerin otantik ölçme ve değerlendirme ile ilgili tutum ve bilgi düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin çoğunun otantik ölçme ve değerlendirme uygulaması konusunda daha çok seminer verilmesi gerektiği görüşünü belirtmişlerdir.

Şimşek (2011) çalışmasında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmenler tarafından kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi kullanılıyorsa kullanım sıklığının belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırma nitel yöntemle hazırlanmış ve amaçlı örneklem kullanılmıştır. Örneklemi Elazığ, Adıyaman ve Gaziantep de görev yapan 31 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin büyük çoğunluğunun geleneksel ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullandığı, en çok kullanılan alternatif yöntemin performans görevi olduğu, alternatif yöntemlerin kullanılmasında öğretmenlerin çoğunun olumlu baktığı ancak çevresel faktörlerden ötürü gerektiği kadar kullanılmadığı ortaya çıkmıştır.

Yalçınkaya (2010) çalışmasında yenilenen programda yer alan ölçme ve değerlendirme tekniklerinin kullanım sıklığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Erzurum ilinin Yakutiye ve Palandöken ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan tüm sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin alternatif ölçme ve

değerlendirme tekniklerinden en çok performans ve projeyi en az tanılayıcı dallanmış ağaç tekniği, tutum ölçeği ve posterini kullandığı, geleneksel yöntemlerden de en çok yazılı en az sözlü yoklamayı kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin alternatif ve geleneksel ölçme yöntemlerini kullanım sıklıkları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, geleneksel yöntemlerin daha çok tercih edildiği görülmüştür.

Yavuz (2011) çalışmasında öğretmen adaylarının öğrenme-öğretme süreci ve ölçme değerlendirme alanındaki yeterliliğe ilişkin görüşlerini ve nedenlerini öğrenmeyi amaçlamıştır. Çalışmada karma yöntem kullanılmış, veri toplama aracı olarak öğrenme öğretme süreci ve ölçme değerlendirme yeterlik ölçeği ile öğrenme öğretme süreci ve ölçme değerlendirme yeterlik anketi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4. Sınıf okuyan 382 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın ölçme ve değerlendirme yeterliliklere ilişkin sonuçlarında öğretmen adaylarını ölçme ve değerlendirme teknik ve yöntemlerini belirleme ve değişik ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda kendilerini yeterli gördüklerini belirtmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntem kısmı yer almaktadır. Araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama ve veri analizi aşamaları açıklanmaya çalışılmıştır. Geçerlik ve güvenirlik ile ilgili açıklamalara da bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada araştırma deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. McMillan (2000) “durum çalışmalarını bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem” olarak tanımlamaktadır (akt. Akgün vd., 2018, s. 268). Yıldırım ve Şimşek’ e (2018) göre durum çalışmasında durumun gerçekleştiği ortam, etkilediği ve etkilendiği bireyler, olay ve süreçler bütüncül bir yaklaşımla ele alınır. Creswell (2020) durum çalışmasının çoklu durumlar hakkında çoklu bilgi kaynakları yardımıyla detaylı bilgi edinme süreci olduğunu ifade etmiştir. Kısaca durum çalışması problemin kendi çerçevesinde, bütüncül bir yaklaşımla, birden fazla yöntem ve veri kaynağı ile derinlemesine incelenmesidir.

Durum çalışması çeşitleri ile ilgili literatürde farklı görüşler yer almaktadır. Yin (1984) durum çalışmasını genel olarak dört türe ayırmıştır. Bunlar bütüncül tek durum deseni, iç içe geçmiş tek durum deseni, bütüncül çoklu durum deseni ve iç içe geçmiş çoklu durum desenidir (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada öğretmen adayları ve öğretim üyeleri görüşleri doğrultusunda durum ortaya çıkarılmak istendiği için iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018) iç içe geçmiş tek durum deseninin tek durum içinde birden fazla birim olduğunda ilgili durumun bütüncül olarak ele alınması şeklinde belirtmişlerdir. Araştırmanın tek durumu alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin sosyal bilgiler lisans programında kullanılma durumu iken analiz birimleri belirlenen kurumdaki öğretim üyeleri ve öğretmen adaylarıdır. Analiz birimleri iç içe geçmiş yapıdayken birimlerden toplanan verilerin ayrı analiz edilerek ve bir araya getirilmesi ile bütüncül ve derinlemesine elde edileceği düşünülmektedir.

3.2. Araştırma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de bir üniversitede Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ana bilim dalında görev yapmakta olan akademisyenler ve aynı bölümde öğrenim gören 4. Sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Tablo 4

Akademisyenlerin cinsiyetleri

Cinsiyet	F
Kadın	1
Erkek	5
Toplam	6

Tablo 5

Akademisyenlerin unvanları

Unvan	F
Profesör	3
Doktor	3
Toplam	6

Tablo 6

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	F
Kadın	16
Erkek	8
Toplam	24

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme kullanılmıştır. Öğretmen adayları ile odak grup görüşmesi ve öğretim üyeleri ile bireysel görüşme yapılmıştır. “Görüşme araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde, ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir” (Akgün vd., 2018, s. 158). Yıldırım ve Şimşek’e

(2018) göre görüşme aracılığı ile deneyimler, düşünceler, tepkiler gibi gözlenerek anlaşılamayacak durumları öğrenebiliriz. Çalışmada görüşme türlerinde görüşme formu yaklaşımı tercih edilmiştir. Görüşme formu yaklaşımı önceden hazırlanan sorularla birlikte görüşme esnasında derinlemesine bilgi edinebilmek için sorulan ek sorularla gerçekleştirilen görüşme türüdür. Bu yaklaşımın çalışmanın amacına uygun olarak esneklik, derinlemesine bilgi ve analiz kolaylığı sağlaması nedeniyle bu türün çalışmaya uygun olduğu düşünülmüştür. Görüşme forumları hazırlandıktan sonra alanda uzman dört akademisyen tarafından sorular incelenmiş, akademisyen görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra görüşme formları kullanılmıştır. Odak grup görüşmesi kullanılmasının sebebi ise katılımcılara çoklu bakış açısı sunmak ve görüşlerinin geliştirilmesini sağlamaktır. Amacı ise katılımcıların diğer görüşleri duyabildiği ve kendi görüşleri üzerinde düşünebildiği bir ortam oluşturarak katılımcıların gerçekten ne düşündüğünü öğrenmektir. Araştırmada bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri ile elde edilen veriler birbirleri ile desteklenmeye çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi elden edilen verileri açıklayacak kavramlar oluşturmaktır. Temel amacı okuyucuya elde edilen verilerin detaylı ve anlaşılır bir biçimde sunulmasıdır. Genel olarak dört aşamadan oluşmaktadır. İlk basamakta veriler kavramsallaştırılarak kodlama yapılır. Daha sonra oluşturulan kodlar anlamlı şekilde bir araya getirilerek temalar oluşturulur. Üçüncü aşamada kodlar ve temalar düzenlenir. Son aşamada ise bulgular tanımlanır ve yorumlanarak analiz sonlandırılır.

Çalışmada ilk olarak görüşme kayıtlarının yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen görüşmeler tek tek incelenerek konuya ilişkin kodlamalar oluşturulmuştur. Daha sonra belirlenen kodlar için taslak temalar oluşturulmuş ve gerekli düzenlemelerden sonra gerçek temalar belirlenmiştir. Çalışmanın güvenilirliği açısından ikinci bir araştırmacının kodlar ve temalarla ilgili görüşleri alınmış geçerlik ve güvenilirlik başlığı altında bu durum açıklanmıştır. Oluşturulan temalar araştırmanın alt problemleri altında toplanmış, tablolar oluşturulmuş ve elde edilen verilerden doğrudan alıntılara da yer verilerek açıklanmış ve yorumlanmıştır. Çalışmada

katılımcıların kimliklerinin gizliliği açısından akademisyenlere K1 (katılımcı 1) ve öğretmen adaylarına ise Ö1(öğretmen aday1) şeklinde isimler verilmiştir.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmada geçerliğin sağlanması için veri kaynaklarında çeşitleme yapılmıştır. Geçerliği artırmak için görüşme analizlerinde katılımcıların temalarla ilgili doğrudan görüşlerine yer verilmiştir. Çalışmanın inandırıcılığının sağlanması için katılımcıların görüşme deşifrelerini inceleyip teyit etmeleri istenmiştir. Çalışmada kapsam geçerliğini sağlamak için görüşme soruları sosyal bilgiler alanında çalışma yapmış dört uzmanın görüşü alınarak yeniden düzenlenmiştir. Güvenirliğin sağlanması için veri analizi yapıldıktan sonra başka bir araştırmacıdan yapılan analizin kodları ve temaları ile ilgili inceleme yapılması istenmiş. Miles ve Huberman'ın önerdiği güvenirlilik formülü kullanılarak araştırma güvenirliliği %87 olarak hesaplanmıştır. Bu formülde güvenirlilik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması araştırmanın güvenilir kabul edilmesini sağlamaktadır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın problemlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan akademisyenler ve öğretmen adaylarından elde edilen bulgular ve yapılan analiz ayrı başlıklarda ele alınmıştır. İlk olarak akademisyenlerle yapılan görüşme analizi aşağıda verilmiştir.

4.1. Akademisyenlerle Yapılan Görüşme Analizi

Bu başlıkta akademisyenlerle yapılan bireysel görüşmeler sonucu elde edilen veriler sunulmaktadır. Elde edilen verilerden okuyucuya kolaylık sağlaması amacıyla tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolarda yer alan temalarla ilgili akademisyen görüşleri ise tablolardan sonra verilmektedir.

4.1.1. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 7

Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hakkında düşünceleri

Temalar	F
Sürece dayalı değerlendirme	3
Gelenekselin dışında/ geleneksele alternatif	3
Eğitime ve öğrenciye katkı sağlayıcı	3
Yararlı ve gerekli	3
Kavram öğretiminde kullanılan teknikler	1
Uzaktan eğitim/pandemi	1
Toplam	14

Tablo 7’de görüldüğü üzere akademisyenlere yöneltilen “alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna akademisyenlerden 3’ü sürece dayalı değerlendirme, 3’ü gelenekselin dışında ya da

geleneksele alternatif, 3'ü eğitime ve öğrenciye katkı sağlayıcı, 3'ü yararlı ve gerekli, 1'i kavram öğretiminde kullanılan teknikler, 1'i uzaktan eğitim cevaplarını vermişlerdir. Bu soru karşılığında 6 tema oluşturulmuş ve frekans hesaplaması yapılarak tablo oluşturulmuştur. Bu tablo ile akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme ile ilgili düşünceleri ortaya çıkarılmıştır. Sürece dayalı değerlendirme cevabı veren akademisyenlerden K3'ün görüşü *“Öğrencinin aktif olabileceği ve bir kereye mahsus olmayan. Yani bir süreç değerlendirme olabilir ya da süreçte farklı.”* şeklindeyken aynı temada cevap veren bir başka akademisyenin görüşü ise *“Süreç olarak baktığımızda da biz zaten süreç değerlendirmesi diyoruz bunlara. Yani dönemin başından dönemin sonuna kadar. Bizde dersler dönemliktir. Bahar dönemi ve güz dönemi şeklindedir fakülte bölüm açısından düşündüğümüzde.”*(K5) şeklindedir. Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme ile ilgili düşünce ya da tanımlamalarının çoğunlukla sürece dayalı, süreç içinde yapılan ölçme değerlendirmeler olduğu söylenebilir. Gelenekselin dışında geleneksele alternatif cevabı veren akademisyenlerin tanımları ise şöyledir:

“Yani bizim bildiğimiz soru-cevap yöntemi, klasik sorular ve buna verilen cevaplar ile test soruları dışındaki ölçme değerlendirmeleri kast ediyorsunuz sanırım.”(K4)

“İşte portfolyodur. Proje görevi, performans görevi, tutum ölçeği, gözlem, görüşme, kavram haritası daha doğrusu kavram öğretiminde kullanılan teknikleri de biz alternatif olarak gelenekselin dışında geleneksele alternatif olarak kullanabiliyoruz.”(K5)

Akademisyenlerin yanıtları doğrultusunda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini sürece yayılmakla birlikte geleneksel yöntem ve teknikler dışındaki yöntem ve teknikler olarak düşündükleri söylenebilir. Akademisyenler alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile öğrencilerin gelişimlerini takip edebildiklerini, öğrencilerin kendilerini ifade edebildiklerini ve düşüncelerini daha rahat yansıtabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle de eğitime ve öğrenciye katkı sağlayıcı tema ile ilgili görüşler ise şöyledir:

“Öğrencinin gelişimini daha net değerlendirme ve öğrencinin kendini en doğru ifade edebileceği teknikler aslında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri oluyor.” (K2)

“Biraz da öğrencinin süreçte kazandıklarını yansıtabileceği bir değerlendirme tekniği olarak söyleyebiliriz.”(K3)

“Bu tekniklerin kullanılması eğitim-öğretim faaliyetlerini zenginleştirecektir.”(K4)

Yararlı ve gerekli olduğunu düşünen akademisyenlerden K6 ise görüşünü *“Amacı bağlamında kullanıldığında faydalı olduğunu düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir. K4’ün görüşü ise *“Alternatif ölçme tekniklerinin eğitim içerisinde kullanılmasının faydalı olduğunu düşünüyorum. Bu bilgi ve beceriye sahip öğretmenler tarafından tabi ki.”* şeklindedir. Kullanmayı çeşitli sebeplerle çok tercih etmediğini uzaktan eğitimle/pandemi ile kullanmaya başladığını ifade eden K1’in görüşü ise şöyledir:

“Pandemi sürecinde kendiliğinden ortaya çıktı. Mesela biz süreç değerlendirme yöntemini kullanıyoruz. Özellikle derse devam edemeyen uzaktan senkron veya asenkron takip eden öğrencilerimizin çokluğu göz önünde bulundurulunca ödevlendirme veya proje gibi bir takım yeni değerlendirme yöntemleri sınav dışında geliştirdik.”

Kullanmayı tercih etmeyen akademisyenlerin yanı sıra ölçme ve değerlendirme dışında da bu yöntem ve tekniklerin kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntem ve teknikler çeşitli öğrenme basamaklarında öğretim amacıyla da kullanılabilir. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kavram öğretiminde kullandığı teknikler olduğunu söyleyen K5’in bu tema ile ilgili görüşü ise şu şekildedir:

“Kavram öğretiminde kullanılan teknikleri de biz alternatif olarak gelenekselin dışında geleneksele alternatif olarak kullanabiliyoruz. Bunların içerisinde kavram ağı, kavram haritası, kavram çarkı, kavram karikatürü, kavram bulmacası, anlam çözümleme tablosu, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç gibi kavram öğretim tekniklerini ölçme maksatlı amaçlı kullanabiliyoruz. Bunları alternatif grubunda değerlendirebiliriz.”

4.1.2. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini derslerinizde kullanıyor musunuz? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 8

Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanım durumu

Temalar	F
Kullanıyorum	4
Kısmen kullanıyorum	2
Toplam	6

Tablo 8’de görüldüğü gibi “akademisyenlere yöneltilen alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini derslerinizde kullanıyor musunuz?” sorusuna akademisyenlerin 4’ü kullandıklarını, 2’si kısmen kullandıklarını ifade etmişlerdir. Kullanan akademisyenlerden K5’in görüşü “*Ben uzun yıllardan beri hem Milli Eğitimde görev yapmış bir kişi olarak aynı zamanda da işte çoktandır akademisyenlik, üniversitede hocalık yapan biri olarak derslerimde gelenekselin yerine kullandığımız bu saydığım ölçme araçlarını ya da tekniklerini kullanmaya çalışıyorum kullanıyorum*” şeklindedir. K6 ise “*evet sıkça kullanıyorum. İstediğim gibi kullanıyorum muyum hayır. Daha idealini yapmak isterdim ama elimden gelen bu kadar.*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Kısmen kullanan akademisyenlerden K4’ün görüşü “*Bunları çok fazla kullandığımı söyleyemem. Evet zaman zaman kullanıyoruz ama çok etkili yani sürekli kullandığımı söyleyemem.*” şeklindedir. Bir başka akademisyenin (K1) görüşü ise “*Şöyle ki çok aktif kullandığımı söyleyemem. Ama bu pandemi sürecinde mecburen kullandık yoksa ben bu anlamda biraz daha muhafazakarım.*” şeklinde olmuştur. Akademisyenlerin kullanım durumu ile ilgili yanıtlarından hareketle kullanan akademisyenlerin kısmen ya da az kullanan akademisyenlere göre sayıca fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 9

Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma/kullanmama nedeni

Temalar	F
<u>Kullanma nedeni</u>	
Süreç değerlendirme	2
Geleneksel alternatif birlikte	2
Öğrenmeyi ölçme- pekiştirme	2
Uzaktan eğitim	2
Hazır bulunuşluk seviyesini belirleme	1
Beceri ve değer öğretimi	1
Ezberden kaçınmak	1
Öğretmen eğitimine uygunluk	1
<u>Kullanmama nedeni</u>	
Alternatif yöntem ve tekniklerin olumsuz yönleri	2
Toplam	14

Tablo 9’da görüldüğü gibi akademisyenlere yöneltilen “alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini derslerinizde kullanma nedeniniz nedir?” sorusuna akademisyenlerin 2’si süreç değerlendirme, 2’si geleneksel alternatif birlikte, 2’si öğrenmeyi ölçme ve pekiştirme, 2’si uzaktan eğitim, 1’i hazır bulunuşluk seviyesini belirleme, 1’i beceri ve değer öğretimi, 1’i ezberden kaçınmak, 1’i öğretmen eğitimine uygunluk nedeni ile kullandıklarını belirtirken 2 akademisyen alternatif yöntem ve tekniklerin olumsuz yönleri nedeniyle az kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu soruya 9 tema belirlenmiş ve frekans hesabıyla tablo oluşturulmuştur. Akademisyenlerin bu konu hakkındaki görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Özellikle öğrencinin özellikle süreç değerlendirme yaptığım zaman alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri daha kullanışlı olabiliyor.” (K2)

“Çünkü bir öğrencinin bir dönem boyunca süreç boyunca yaptıklarını yansıtabildiği, işte orada bir çalışma yaprağı mı var ona ne kadar katkı sunabilmiş bunu görmemizi sağlıyor. Ama geleneksel yöntemlerde oldu bitti belki o gün çok iyi çalıştı ama dönem boyunca herhangi bir faaliyette

bulunmadı bunu ölçemediğimiz için süreç değerlendirmeyi ben daha çok kullanıyorum.” (K3)

Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini süreci ölçmek ve öğrenci için faydalı gördükleri için kullandıklarını ifade eden akademisyenler olduğu görülmektedir. Bu düşüncenin yanı sıra değerlendirmede güven oluşumu nedeniyle geleneksel ve alternatif bir arada cevabını veren K1’in görüşü *”Ancak yine de sınavlardan bir tanesinin yüz yüze klasik olabilir test olabilir olmasının da daha faydalı olduğunu görüyorum.”* şeklindedir. K4’ün bu konudaki görüşü de *“Pandemi sürecinde 2019-2020 bahar dönemi ile 2020- 2021 bahar ve güz döneminde yoğun bir şekilde kullandım.”* şeklinde olmuştur. Hazır bulunuşluk, öğrenmeyi ölçme-pekileştirme temaları altında cevap veren akademisyenlerin görüşleri ise şu şekildedir:

“Dersin ilerleyen kısımlarında yine öğrencilerin konuyu pekiştirmesi ne öğrendiklerini tespit etme amaçlı ya da dersin sonunda sonuç ve değerlendirme kısmında o günün sonunda o dersin sonunda ne edindiler ne kazandılar ne öğrendiler bunları tespit etmek amaçlı da bu saydığımız ölçme araçlarının çoğunu kullanıyorum ders olarak düşündüğümüzde.” (K5)

“Çünkü bir öğrencinin bir dönem boyunca süreç boyunca yaptıklarını yansıtabildiği, işte orada bir çalışma yaprağı mı var ona ne kadar katkı sunabilmiş bunu görmemizi sağlıyor.” (K3)

“Bir kavramla ilgili öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini tespit ederken orada hazır bulunuşlukları tespit etmek amaçlı, ön bilgilerini yoklama amaçlı kavram ağı ya da zihin haritası ya da kavram haritası gibi tekniklere yer verdiğimiz oluyor.” (K5)

Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin sadece ölçme amaçlı değil derse hazırlık, hazır bulunuşluk ve dersi pekiştirme gibi sebeplerle de kullanıldığı söylenebilir. Beceri ve değer öğretimi cevabını veren akademisyenin K6’nın görüşü *“Öğrenciler beceri kazansın istiyorum. O beceri kazandıklarını göstermenin bir yolun da bu olduğunu düşündüğüm için yapıyorum. Yani beceriyi ölçmek zor ya sözlü sınav yapmam lazım ya gözlem yapmam lazım kontrol listesi alıp ama öğrenci sayımız fazla olduğu için tek tek her birini yapma imkanım yok.”* şeklindedir. Akademisyenlerin sadece bilgi düzeyini değil beceri kazanmalarını ve o beceriyi alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ölçmeyi uygun gördükleri söylenebilir. K2’nin bu konudaki görüşü ise *“Bir de*

öğretmen eğitimi veriyoruz benim verdiğim dersler kapsamında en uygun olanları genellikle alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri oluyor.” şeklinde olmuştur.

Alternatif yöntem ve tekniklerin olumsuz yönleri nedeniyle kullanımlarının az olduğunu söyleyen akademisyenlerin görüşleri ise şu şekildedir:

“Hem grup çalışması hem bireysel çalışmada verilen süreç değerlendirme çalışmaları üzerine not verdiğimizde öğrencilerimizin bunu kendi imkanları ile yapıp yapmadıklarını veya bu nokta da donanımının nasıl olduğunu tam olarak değerlendirme imkanımız olmuyor.” (K1)

“Çünkü bizim sözel derslerde öğrenci gerçi diğer seçmeli derslere de pek girmedikten derslerimizde yaklaşık 70-80 öğrenci bulunuyor. Portfolyo yahut alternatif ölçme değerlendirme verdiğinizde girdiğiniz ders sayısı ile kıyaslayınca çok yoğun bir zaman ayırmak gerekiyor. Onların değerlendirilmesi, ayrıntılı bir şekilde ölçekler hazırlanması oldukça zahmetli ve yorucu olduğundan bu yola çok fazla girmedimi belirtmeliyim.” (K4)

Akademisyenler bu konuda kullanma ve kullanmama durumları ile ilgili çeşitli nedenleri olduğu görülmektedir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda kullanan akademisyenlerin beceri kazandırma, pekiştirme, öğrenmeyi ölçme, süreci ölçme gibi kullanma nedenleri olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra kısmen kullanan akademisyenlerinde değerlendirme sorunları, zaman ve yorucu olması gibi nedenlerle az kullandıkları söylenebilir.

4.1.3. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullandığınız dersler hangileridir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 10

Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullandıkları dersler

Temalar
Sosyal Bilgiler Öğretimi 1-2
Sanat ve Müze Eğitimi
Okul Dışı Öğrenme Ortamları
Mikro Öğretim
Kariyer Planlama ve Geliştirme
Topluma Hizmet Uygulamaları

Tablo 10'un devamı

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama

Öğretmenlik Uygulamaları

Karakter ve Değer Eğitimi

Beşeri ve Ekonomik Coğrafya

Siyasi Coğrafya

Özel Öğretim Yöntemleri

Medya Okuryazarlığı

Sosyal Bilgilerde Tarihsel Kanıt

Yerel ve Sözel Tarih Çalışmaları

Sınıf İçi Öğrenmelerin Değerlendirilmesi

Tablo 10'da görüldüğü gibi akademisyenlere yöneltilen “alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini hangi derslerde kullanıyorsunuz?” sorusuna akademisyenlerin verdikleri cevaplar sonucunda 16 ders olduğu belirlenmiştir. Bu dersler; Sosyal Bilgiler Öğretimi 1-2, Sanat ve Müze Eğitimi, Okul Dışı Öğrenme Ortamları, Mikro Öğretim, Kariyer Planlama ve Geliştirme, Topluma Hizmet Uygulamaları, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama, Öğretmenlik Uygulamaları, Karakter ve Değer Eğitimi, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Siyasi Coğrafya, Özel Öğretim Yöntemleri, Medya Okuryazarlığı, Sosyal Bilgilerde Tarihsel Kanıt, Yerel ve Sözel Tarih Çalışmaları, Sınıf İçi Öğrenmelerin Değerlendirilmesidir. Dersler listesinde derslerin birçoğunun seçmeli olması ve tüm akademisyenlerin listedeki 2 ile 3 derse girmiş olması açısından frekans belirlenmemiştir. Akademisyen görüşlerinden bazıları aşağıdaki şekildedir:

“Verdiğim derslerden medya okuryazarlığında geçen dönem kullanmıştım, kullanıyorum sürekli. Sınıf içi öğrenmelerin değerlendirilmesi yine seçmeli ders olarak. Yine karakter ve değer eğitimi bu dönem vereceğim yine tercih edeceğim, alternatif ölçme değerlendirme tekniklerini kullanmayı düşünüyorum.” (K2)

“Daha çok sanat ve müze eğitimi dersi, okul dışı öğrenme ortamlarında kullanıyorum. Kariyer geliştirme diye bir dersimiz var orada kullanıyorum. Bunun dışında öğretmenlik uygulamasında kullanıyorum.” (K3)

“Öğretim ile ilgili mesela Sosyal Bilgiler Öğretimi yahut Özel Öğretim Yöntemleri, topluma hizmet uygulamaları, öğretmenlik uygulaması yahut

formasyonda Özel Öğretim Yöntemleri gibi derslere girmişsem bu dersler sırasında kullandığımı söyleyebilirim. Hatta orada zaten klasik yöntemleri kullanmak uygun değil uygulamaya yönelik dersler olduğundan dolayı.” (K4)

Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullandıkları derslerin genellikle seçmeli ve uygulamalı dersler olmasının ders içeriklerine ve sınıf mevcuduna uygunluğu olduğu söylenebilir. Ancak alan derslerinde de alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılabileceği görülmektedir. Akademisyenlerden K5 ‘in görüşüne göre “*Bu yıl mesela genel beşeri ekonomik coğrafya dersinde öğrencilere portfolyo hazırlıyorum.*” ve K6’nın görüşüne göre “*Bu dönem girdiğim üç tane ders var. Üçünde de kullanıyorum. Mikro öğretim, sosyal bilgiler öğretimi, siyasi coğrafya derslerinde kullanıyorum.*” şeklindedir.

4.1.4. Derslerinizde kullandığınız alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini hangileridir? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 11

Akademisyenlerin derslerinde kullandıkları alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri

Temalar	F
Proje	5
Ürün dosyası/ portfolyo	4
Akran değerlendirme	2
Öz değerlendirme	2
Rubrik	2
Kavram haritası	2
Gözlem	2
Performans ödevi	2
Görüşme	2
Drama	1
Yapılandırılmış grid	1
Tanılayıcı dallanmış ağaç	1
Günlük	1

Tablo 11'in devamı

Anlam çözümleme tablosu	1
Tutum ölçeği	1
Kavram ağı	1
Kavram çarkı	1
Kavram karikatürü	1
Kavram bulmacası	1
Sunum	1
Dergi hazırlama	1
Sözlü tarih araştırması	1
Toplam	36

Tablo 11'de görüldüğü gibi akademisyenlere yöneltilen “alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinden hangilerini derslerinizde kullanıyorsunuz?” sorusuna akademisyenlerin verdikleri cevaplar sonucunda 22 yöntem ve teknik olduğu belirlenmiştir. Bu yöntem ve teknikler proje, ürün dosyası/portfolyo, akran değerlendirme, öz değerlendirme, rubrik, kavram haritası, gözlem, performans ödevi, görüşme, drama, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, günlük, anlam çözümleme tablosu, tutum ölçeği, kavram ağı, kavram çarkı, kavram karikatürü, kavram bulmacası, sunum, dergi hazırlama, sözlü tarih araştırmasıdır. Yöntem ve teknikler listelenerek frekans alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Akademisyenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklerle ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Teorik derslerde biraz da tarih ağırlıklı dersler bu anlamda ödevlendirme ya da bir proje üzerinden, grup çalışması şeklinde süreci değerlendirdim.”(K1)

“En fazla portfolyo kullanıyorum, değerlendirme olarak da bunları kullanıyorum. Mesela uygulama yaptığımız birçok şey de sunum yapıyorlarsa bir akran değerlendirmesi yapıyorum, arkadaşlarının da görüşlerini aldırıyorum mutlaka. Öz değerlendirme, projeler kullanıyorum.” (K2)

“İşte portfolyodur, proje görevi, performans görevi, tutum ölçeği, gözlem, görüşme, kavram haritası daha doğrusu kavram öğretiminde kullanılan teknikleri de biz alternatif olarak gelenekselin dışında geleneksele alternatif olarak kullanabiliyoruz. Bunların içerisinde kavram ağı, kavram haritası, kavram çarkı, kavram karikatürü, kavram bulmacası, anlam çözümleme

tablosu, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç gibi kavram öğretim tekniklerini ölçme maksatlı amaçlı kullanabiliyoruz.” (K5)

Tablodan ve akademisyenlerin düşüncelerinden hareketle en çok kullanılan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin proje ve portfolyo olduğu görülmektedir. Daha sonra en çok tercih edilen yöntem ve teknikler de performans ödevi, akran değerlendirme, öz değerlendirme, kavram haritası, rubrikler, görüşme ve gözlemdir. En az kullanılan yöntem ve tekniklerin ise drama, tanılayıcı dallanmış ağaç, yapılandırılmış grid, günlük, anlam çözümleme tablosu, kavram ağı, kavram çarkı, tutum ölçeği, kavram karikatürü, kavram bulmacası, görüşme vs. olduğu görülmektedir.

Tablo 12

Akademisyenlerin bu alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma nedenleri

Temalar	F
Öğrencinin düşüncesini yansıtabilmesi ve kendini değerlendirebilmesi	2
Öğrenci gelişimini görme/ takip edebilme	2
Ders içeriğine uygunluk	2
Ezber olmaması	2
Sürece dayalı	1
Bilgi ve beceri kazanımı	1
Grup çalışmasına uygunluğu	1
Toplam	11

Tablo 12’de görüldüğü gibi akademisyenlere yöneltilen “kullandığımız alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma nedeniniz nedir?” sorusuna akademisyenlerin 2’si öğrencinin düşüncesini yansıtabilmesi ve kendini değerlendirebilmesi, 2’si öğrenci gelişimini görebilme takip edebilme, 2’si ders içeriğine uygunluk, 2’si ezber olmaması, 1’i kavram öğretimi, 1’i sürece dayalı olması, 1’i bilgi ve beceri kazanımı ve 1’i grup çalışmasına uygunluğu olmuştur. Belirlenen 7 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Akademisyenlerin bu temalardaki görüşlerinden bazıları aşağıda şu şekildedir:

“Portfolyo dışında daha çok yansıtıcı yazma dediğimiz olay günlük tutma mesela o gün için neler öğrendin bunlardan filan sıklıkla yararlanmaya

çalışıyorum. Çünkü yansıtıcı yazma dediğimiz bir konuyu araştırın özetleyin değil oradan size ne kaldı onu kendileri düşünceleri ile harmanlayarak yansıtma yöntemidir. Bu öğrencinin kendi düşüncesini gösterdiğini düşünüyorum çünkü bu yansıtıcı yazma günlük tutma ile birlikte bu öğrettiğimiz konuların kendine yansıtması nasıl olmuş, burada işin içine hem duygular da giriyor.” (K3)

“Öğrenci gelişimini en net görebildiğim aslında alternatif ölçme değerlendirme teknikleri ve öğrencilerinde kendilerini en iyi ifade edebildikleri yöntemler olduğunu düşündüğüm için aslında.” (K2)

Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda seçtikleri alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğrenciye katkıları ve öğrenci gelişimlerini takip edebilmeye olanak sağlaması gibi olumlu nedenleri olduğu görülmektedir. Bu nedenlerin yanı sıra öğrenciye beceri kazandırması gibi özel katkılarının da olduğu bununla ilgili akademisyenlerden biri görüşünü *“Konuyu anlatıyorum mesela o konuyla ilgili genel bir giriş yazıyorlar. Anladıklarını özetledikleri bir sayfalık bir rapor yazıyorlar. Ardından konuyla ilgili bir uygulama mesela çalışma yaprağını anlatmışsak çalışma yaprakları geliştiriyorlar ek olarak onu koyuyorlar. Dolayısıyla ben çalışma yaprağı ne ile ilgili bilgisini de görmüş oluyorum onu geliştirme becerisini de görmüş oluyorum. Yani o becerinin gelişip gelişmediğini.”* (K6) şeklinde ifade etmiştir. Ders içeriğine uygunluk teması ile ilgili K2’ nin görüşü ise *“Hem dersin doğasına uygun olduğu için hem de öğrencinin gelişimine özellikle en net görebildiğim alternatif olduğu için kullanıyorum.”* şeklindedir. Öğrenciyi ezbere yöneltmemesi, süreç içinde çalışarak kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini düşünen ve grup çalışmasına uygun olması nedeniyle kullanıldığını ifade eden akademisyenlerin görüşleri ise şu şekildedir:

“Sosyal bilgiler nedir yerine sosyal bilgiler senin için ne anlam ifade ediyor dediğimizde öğrenci düşüncelerini ve duygularını harmanlayarak cevap veriyor. Daha gerçekçi buluyorum açıkçası yoksa diğerlerini ezberleyip bir şekilde şey yapabiliyorlar.” (K3)

“Mesela geleneksel değerlendirmede kısa sürede bir sınav çoktan seçmeli, açık uçlu vs. yaptığım zaman bir defa da kendini iyi ifade etmeyebiliyor ya da süreç boyunca çocuk ona kendi çalışmayabiliyor. Sadece sınav döneminde çalışıyor. Bir iki haftalıkta biraz daha ezbere dayalı öğretim olabiliyor ama alternatif

ölçme değerlendirmede tüm süreç boyunca, tüm dönem boyunca aslında hazır bulunuyor.” (K2)

“Özellikle derse devam edemeyen uzaktan senkron veya asenkron takip eden öğrencilerimizin çokluğu göz önünde bulundurulunca ödevlendirme veya proje gibi bir takım yeni değerlendirme yöntemleri sınav dışında geliştirdik. Bunların da sadece bir ödev not verme şeklinde değil de ya grup çalışması, birkaç kişiden bir araya gelip bir grupsal çalışma yapıp bu çalışmada üzerimize düşen paya göre puanlandırma yapma gibi yöntemler değerlendirdik.” (K1)

Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının iki temel nedene dayandığı görülmektedir. Bunlar derse uyarlanabilmesi ve öğrenci için fayda sağlamasıdır. Görüşlerden hareketle akademisyenlerin yöntem ve teknik seçimlerinin gelişim ve fayda açısından önceliğe sahip olduğu görülmektedir.

4.1.5. Kullandığınız alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım çeşitliliğinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 13

Akademisyenlerin kullandıkları alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin çeşitliliği ile ilgili görüşleri

Temalar	F
Yeterli	4
Kısmen yeterli	1
Yeterli değil	1
Toplam	6

Tablo 13’ e göre akademisyenlere yöneltilen “Kullandığınız alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım çeşitliliğinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna akademisyenlerin 4’ü kullanım çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra 1’i kısmen yeterli olduğunu ve 1’i yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Akademisyenlerden alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım çeşitliliğini yeterli görenlerin görüşleri şöyledir:

“Benim kendi alanımdaki dersler konusunda yeterli olduğumu düşünüyorum.”(K1)

“Çeşitlilik açısından tabi çok çeşitlilik var ama hepsini kullanmak çok mümkün değil. Diğerleri bu yaş grubu için çok uygun olmayabiliyor. Küçük yaş grubu olsa çeşitli yöntemler kullanabiliriz ama bu yaş grubu için bunların yeterli olduğunu düşünüyorum.” (K2)

“Bir sınavda bir soru tipi değil de çok farklı soru tiplerine yer vererek nu çeşitlemeyi yapmaya çalışıyorum genelde. Sadece sınavlarda değil aynı zamanda süreç değerlendirmesinde de öğrencilere çok farklı böyle yaşama dair öğretmenliğe ilişkin farklı projeler verip farklı etkinlikler verip o etkinlikleri yansıtmalarını da istiyorum.” (K5)

“Bence çeşitlilik yeterli. Çünkü ürün dosyası içerisinde çok farklı şeyler yaptıkları için orada tek bir moda mod aynı şey değil. On değişik şey yapıyorlar yani.” (K6)

Kendini bu konuda kısmen yeterli gören ve yeterli görmeyen akademisyenlerin ise alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini bilmediklerinden değil içinde bulunulan durum- şartlar ve daha çok çeşitlilik sağlanması yönünden kendilerini yetersiz hissettikleri görülmektedir. Bu durumu geliştirmek amacıyla yeterli olmadıklarını düşündükleri söylenebilir. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım çeşitliliğini kısmen yeterli gören ve yeterli görmeyen akademisyenler ise görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“İşlediğiniz dersin içeriğine göre değişir. Eğer tarih nasıl öğretilir yahut sosyal bilgiler nasıl öğretilir konusunu işliyorsanız böyle bir dersiniz varsa buna yönelik olarak çok sayıda çok çeşitli ölçme araçları kullanabiliyorsunuz. Ama daha çok teorik bir dersteyseniz uygulaması olmayan bir dersteyseniz bu sefer daha az ödev verme yahut daha az bir çeşitliliğe başvurmanız gerekebiliyor.”(K4)

“Yani tabi ki yeterli değil bizim kapsayıcı olmamamız gerekiyor her öğrenciye yönelik değerlendirme süreci tasarlayamıyoruz açıkçası genel yapmak durumundayız. Sosyal bilgiler eğitimi denilince herkes belli başlı puanı almış ve gelmiş gibi görünebilir ama biz burada aslında bireysel farklılıkları tanıyamıyoruz. 70 kişilik sınıf üzerinde sağlıklı bir ölçmeden bahsedilemez bunun içinde daha çok hızlı değerlendirebileceğimiz şeyler kullanıyoruz.” (K3)

4.1.6. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının avantaj ve dezavantajları nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 14

Akademisyenlere göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin avantajları

Temalar	F
Süreç boyu izleme /öğrenci gelişimini görebilme	3
Öğrencinin kendi durumunu görebilmesi/dönüt alabilmesi	2
Öğrencinin kendini ifade edebilmesi	1
Derse olan ilgi ve başarıya etki	1
Mesleki fayda	1
Beceri kazandırma	1
Geleneksel yöntem ve tekniklerin sınırlılıklarını giderme	1
Değerlendirmeye güven	1
Öğrenci merkezli	1
Ezber olmaması	1
Sınav stresi olmaması	1
Toplam	14

Tablo 14'e göre akademisyenlere yöneltilen "alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin avantajları nelerdir?" sorusuna akademisyenlerin 3'ü süreç boyu izleme/öğrenci gelişimini takip edebilme, 2'si öğrencinin kendi durumunu görebilmesi ve dönüt alması, 1'i öğrencinin kendini ifade edebilmesi, 1'i derse ilgi ve başarıya etkisi, 1'i mesleki fayda, 1'i beceri kazandırma, 1'i geleneksel yöntem ve tekniklerin sınırlılıklarını giderme, 1'i değerlendirmeye güven, 1'i öğrenci merkezli olması, 1'i ezber olmaması ve 1'i sınav stresi olmaması şeklinde cevap vermişlerdir. Belirlenen 11 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin avantajları ile ilgili görüşlerden bazıları şöyledir:

“Avantaj olarak öğrenci başarısına katkı sağladığını düşünüyorum. Öğrenci motivasyonunu artırdığını düşünüyorum. Öğrencilerin derse ilgisini artırdığı

için ve gelişimlerini daha net görebildiğim için avantaj olarak görüyorum bunları.” (K2)

“Öğrenci de süreç boyunca çalışıyor geleneksel yöntemlerdeki gibi son günlerde çalışmak yerine, süreç değerlendirmeyi kullanırken her ders bir değerlendirme alıyoruz aslında bu da hepsini topladığımızda dönem sonu değerlendirmesini oluşturuyor. Öğrenci açısından da değerlendirme konusunda bir şüphe duymuyor. Nasıl soru gelecek geçecek miyiz kalacak mıyız gibi kaygısı da olmuyor. Günü değerlendirdiğimiz için aslında kendini de görebiliyor şu şekilde çalıştım bunu değerlendirdim ama burada zayıf kaldım değerlendirme sonucu gelen not da benim hakkım diyebiliyor.” (K3)

Akademisyen görüşlerine bakıldığında, alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin avantajlarının aslında bir önceki soru ile yakından ilgili olduğunu ve kullanma nedenlerinin bu avantajlar olduğu söylenebilir. Ezberden uzaklaşmak, çeşitli beceriler kazandırmak ve gelişimini takip etmekle ilgili görüşler belirten akademisyenlerin sayılan bu avantajların sadece öğrenciye ait olmaması, akademisyenin bir değerlendirici olarak kendisine de süreci takip edebilme ve dönüt verme gibi avantajları olduğu görülmektedir. Bu hususla ilgili görüşlerden bazıları ise aşağıdaki gibidir:

“Şimdi en büyük avantajı öğrenciye birçok beceriyi kazandırması bakımından önemli. İşte kütüphaneye gitme bilinci, araştırma becerilerini, problem çözme becerilerini geliştirme en önemlisi de yazma becerisini geliştirme, düşünme becerisini bilişsel birtakım becerileri geliştirme yönünden son derece faydalı. Yani bilgiyi edinme bu bilgiyi organize etme hayata geçirme, istenileni vermeye dönüştürme, anlamlı cümle kurma, bilgiyi aktarma, bilimsel olarak meseleleri ele alma bir sonuca ulaştırma gibi faydaları var.” (K4)

“Alternatif ölçme araçlarında ne yapıyoruz süreci yani öğrencinin ne yaptığını, gelişimini, ne durumda olduğunu görmeye çalışıyoruz işte bu gelenekselin bu en önemli saydığımız sınırlılığını ya da dezavantajını alternatif ölçme araçlarıyla kapatmış oluyoruz. Ve bu eksiklikleri aynı zamanda ölçme araçlarıyla öğrenciler kendileri de görmüş oluyorlar.” (K5)

“Ezber yaparak gitmiyor, bir gün yapıp gitmiyor, sınavdan önceki gün çalışıp gelip geçme şansı değil dönem başından beri çalışması gerekiyor. Düzenli haftalık yaptığı zaman sıkıntısız bir şekilde o yaptığı dersi geçebiliyor ve ekstra bir sınav stresi ile uğraşmak zorunda değil. Öğrenci süreç içerisinde dönüt

alma imkanına sahip yani getirip sana gösterebilir bu ödevi böyle yaptım nasıl gidiyor doğru mu olmuş yanlış mı yaklaşımım vs. açısından.” (K6)

Tablo 15

Akademisyenlere göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin dezavantajları

Temalar	F
Zaman	4
Sınıf mevcudu	3
Değerlendirme problemi	2
Öğrenci /akademisyen iş yükü artırma	2
Öğrencinin değerlendirmeye güven problemi	1
Maliyet	1
Planlama	1
Toplam	14

Tablo 15’e bakıldığında akademisyenlere yöneltilen “alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin dezavantajları nelerdir?” sorusuna akademisyenlerin 4’ü zaman, 3’ü sınıf mevcudu, 2’si değerlendirme problemi ve 2’si iş yükü artırma yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Benzer şekilde akademisyenlerden 1’inin öğrencinin değerlendirmeye güven problemi, 1’inin maliyet ve 1’inin planlama cevabını verdikleri de belirlenmiştir. Belirlenen 7 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Bu temalarla ilgili akademisyenlerden K2’ nin görüşü “*Porfolyo filan ödev şeklinde teslim ediliyor ama belki ders içinde bir projeyi değerlendirdiğimizde ya da bir sunuyu bunların zaman açısından iyi ayarlanması gerekiyor.*” K5’in görüşü ise “*Her bir dosyayı ayrıntılı olarak incelememiz gerekiyor. Alternatif ölçme araçları ile ilgili özellikle performansa dayalı ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanıyorsak işte porfolyo, proje görevi, performans görevi gibi. Bunlarla ilgili ayrıntılı rubrikler hazırlamamız gerekiyor tabi bunların hepsinin hazırlanması için zamana ihtiyaç duyuyoruz.*” şeklindedir.

Dezavantajlarla ilgili en çok yanıtın zaman problemi olduğu görülmektedir. Sınıf mevcudunun fazla olmasının uygulama ve değerlendirme açısından sorun oluşturması da başka bir dezavantajdır. Bununla ilgili görüşler ise “*Tabi bir bu tarafı var bir de onların değerlendirilmesi kısmı var. Sınıfımızda elli öğrenci varsa bu elli*

dosya elli rubrik demek.” (K5) ve “Bu teknikleri uygulayabilmek için öncelikle öğrencileri bireysel olarak tanımamız gerekli. Bu sınıf mevcudunda mümkün olmuyor.” (K1) şeklindedir. Değerlendirme ile ilgili dezavantaj olduğunu düşünen akademisyenlerin görüşleri ise şu şekildedir:

“Bu ödevi gerçekten öğrencinin kendisinin hazırlayıp hazırlamadığından emin olamayız. Mesela istediğiniz ödev zamanında size teslim edilir sizde okursunuz ama bunu gerçekten kendisi mi yaptı bunu tespit etmek oldukça zordur. Bundan dolayı pandemi döneminde çok büyük kaygılar yaşadığımı ifade etmeliyim normal dönemde asla öyle bir başarısının becerisinin olduğunu tahmin edemeyeceğiniz öğrenciler çok iyi ödevler hazırlayarak geldi.” (K4)

“Değerlendirmede haksızlık yapıyor muyum acaba diğerine daha mı yüksek verdim buna düşük mü verdim diye daima kafanda bir gel git oluyor. Hatta birini kapatıp diğerine geçiyorsun ama iki üç şeyden sonra tekrar döndüğün oluyor.” (K6)

Değerlendirme ile ilgili dezavantajlara bakıldığında bu ürünleri öğrencilerin kendilerinin hazırlayıp hazırlamadıklarından emin olunamadığı için akademisyenin öğrenciye güvensizlik duyduğu söylenebilir. Öğrenciye duyulan güvensizliğin yanı sıra değerlendirmenin nesnel olup olmamasının akademisyenin haksızlık yapmamak adına fazladan çaba göstermesinin de akademisyenleri psikolojik olarak yordduğu görülmektedir. Bununla ilgili bir akademisyenin görüşü *“Dezavantajı öğrencilere ekstra bir iş yükü getiriyor olabilir sınav stresi yaşamıyorlar ama düzgün yapan için her hafta bir iş yapıyorlar onun stresini yaşıyorlar. İdeali nasıl olurdu işte herkese her hafta dönüt verip bire bir sonraki hafta devam etmek, gelişimi izlemek olurdu. Öyle yaptığında gerçekten çok fazla iş yükü bindiriyor.”(K6)* şeklindedir. Bu tür dezavantajların da kullanım konusunda bu teknik ve yöntemlerin az tercih edilmesine neden olduğu söylenebilir.

4.1.7. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanma konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 16

Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda kendilerini yeterli görme durumları

Temalar	F
Yeterli	5
Kısmen yeterli	1
Toplam	6

Tablo 16'ya göre akademisyenlere yöneltilen “Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda kendinizi yeterli görüyor musunuz?” sorusuna akademisyenlerin 5'i kendilerini yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında 1'i ise kendisini kısmen yeterli gördüğünü ifade etmiştir. Akademisyenlerin büyük çoğunluğunun kendilerini bu hususta yeterli gördükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 17

Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda yeterlilik nedenleri

Temalar	F
Uygulayabilme ve değerlendirebilme	5
Alınan eğitim ve tecrübe	2
Dönüt alma	1
Araştırma geliştirme ve uyarlama yapma	1
Şartlara göre hareket etme	1
Toplam	10

Tablo 17' de görüldüğü gibi akademisyenlere yöneltilen “Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma konusunda kendinizi yeterli hissetme nedenleriniz nelerdir?” sorusuna akademisyenlerin 5'i uygulayabilme ve değerlendirebilme, 2'si alınan eğitim ve tecrübe, 1'i dönüt alma, 1'i araştırma geliştirme ve uyarlama yapma, 1'i şartlara göre hareket etme cevaplarını vermişlerdir.

Belirlenen 5 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Kendilerini yeterli görme nedenlerinin uygulayabilme ve değerlendirebilme olduğunu düşünen akademisyenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Kullandığım kadarıyla yeterli olduğuma inanıyorum. Çok fazla çeşitliliğe belki girmiyordum ama hangi görevi veriyorsak öğrenciye bu verilen görevin nasıl değerlendirileceğini nasıl ölçülüp tartılacağını kısaca kıymetlendirileceğini biliyorum ki ona göre veriyorum. Yani verdiğim görevin layıkıyla yapılıp yapılamadığını eğer ölçemeyceksem bunu takdir edemeyeceksem böyle bir görevi vermemin mantığı yok zaten.” (K4)

“Birçok ölçme aracını biliyorum tabi bunları bilmek yeterli değil bunları uygulayabilmek önemli bunların çoğunu da uyguladığımı düşünüyorum. İlk soruda cevapladığım üzere portfolyoyu uyguluyorum, projeyi uyguluyorum daha kısa süre gerekli performans görevini uyguluyorum. Bunlarla ilgili rubrikler hazırlıyorum bu konuda kendimi yeterli hissediyorum.”(K5)

“Yeterli hissediyorum ki yapıyorum. Kendimi yetersiz hissetsem yapmazdım büyük ihtimalle. Çünkü insanlar hani kendini yeterli hissettiği şeyleri yapar diye düşünüyorum.”(K6)

Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanmada kendilerini yeterli görme nedenlerinden birisi de alınan eğitim ve tecrübedir. Lisans ve lisans üstü eğitimlerinde bu konuda yeterli eğitim aldıklarını ve eğitimlerinin ardından bu teknikleri uygulayarak tecrübe kazandıklarını ifade eden akademisyenlerin görüşleri *“Eğitim dönemlerimizde biz bunlarla ilgili çeşitli dersler alıyoruz. Daha sonra öğretim üyesi olunca biz bunları aktarmaya çalışıyoruz. Mevzuatın el verdiğince yeterli olmaya çalışıyoruz.” (K1)* ve *“Evet alternatif ölçme ve değerlendirme konusunda kendimi yeterli hissediyorum. Çünkü benim almış olduğum eğitim ve bununla ilgili Milli Eğitimde de bunu uygulama şansı elde etmiş olmam tecrübelerim bunları uygulama konusunda yeterli olduğum kanısına getiriyor beni. Tabi bilmek kadar tecrübe etmek de önemli, bilmek uygulamak bir sonraki uygulama da eksiklikleri görmek ve tamamlamak son derece kıymetli.” (K5)* şeklindedir. Bu görüşler akademisyenlerin eğitim aldıkları dönemler ile karşılaştırdığımızda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin çok yaygın olmadığı söylenebilir. Buna rağmen akademisyenlerin bu konuda kendilerini geliştirmiş ve geliştirmekte oldukları görülmektedir.

Araştırma geliştirme ve uyarlama yapma ile ilgili K5'in görüşü “*Farklı alanlardaki ölçme araçlarını da biz kendi alanımıza uyarlayarak uygulamaya çalışıyoruz. Mesela son yıllarda kavram çarkı ilgimi çekti. Kavram çarkını şimdiye kadar uygulamadım bu saydıklarımın hepsini uyguladım ama kavram çarkını uygulama imkanım olmamıştı bundan sonra mesela kavram çarkına da yöneleceğim derste.*” şeklinde olmuştur. Dönüt alma teması ile ilgili K2'nin görüşü ise “*Ürüne bakmak lazım. Diyelim ki sınıf içi değerlendirmeler dersi öğrencilerin iyi bir başarı gösteriyorlar mı, öğrenci motivasyonu yüksekse iyi dönütler alıyorsak yeterlidir. İyi dönütler aldığımı düşünüyorum.*” şeklindedir. Kendini kısmen yeterli gördüğünü düşünen akademisyenin ise yetersiz hissetme nedeni şartlara göre hareket etmedir. Bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

“Şimdi uygulama konusunda bahsettiğim şeylerde yeterliyim ama birçok teknik var mesela onların birçoğunu uygulayamadığımız için bilmiyoruz. Kimi akademisyenlikte de uygulayarak öğrenilir uygulayabilirsek öğrenebiliyoruz kendimi orta derecede yeterli buluyorum diyebilirim. Öğrendiğim bir şeyi uygulama konusunda istekli olabilirim ama şartları göz önünde bulundurmamız gerekiyor.” (K3)

4.1.8. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 18

Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisi ile ilgili görüşleri

Temalar	F
Olumlu etki	6
Olumsuz etki	-
Toplam	6

Tablo 18’de görüldüğü gibi akademisyenlere yöneltilen “Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisi nedir?” sorusuna akademisyenlerin tamamı alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla araştırmaya katılan akademisyenlerin tamamının alternatif ölçmeye

olumlu yaklaştıklarını göstermektedir. Akademisyenlerin bu konudaki görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

“Kesinlikle katkı sağladığını düşünüyorum. Çünkü öğrenciler belirli bir şeyde kısa bir zaman aralığında süreç boyunca hazırlanmıyor birçoğı sadece sınav zamanı hazırlanıyor o nedenle de onlara çok bir katkı sağlayamayabiliyor unutmalar olabiliyor ezber yapılabilir. Ama süreç boyunca olunca daha zevkle yapıyorlar ve geçme oranları da başarıları da daha yüksek oluyor net olarak görüyorum başarıya ciddi katkı sağlıyor.” (K2)

“Akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum. Öğrenci süreçte kendini daha iyi görüyor neyi nasıl yapması gerektiğini daha iyi biliyor. Farklı şeyler görmelerinin motivasyonlarını artırdığını bunun sonunda da akademik başarılarını olumlu etkilediğini düşünüyorum ben.” (K3)

“Bence daha başarılı oluyorlar. Yani bir sınav yaptığımda sınavlarımdan genellikle daha düşük not ürün dosyasında filan daha yüksek not alıyorlar. Belki zamana yayıldığı için öyle süreçte dönüt alabildikleri için öyle birbirlerinden sorup öğrenebildikleri için öyle diye düşünüyorum.”(K6)

Görüşlerden hareketle akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisinin geleneksel yöntem ve tekniklerden daha fazla olduğunu düşündükleri söylenebilir. Bunun nedeni olarak da bu yöntem ve tekniklerin sürece yayılmış olmasının etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Ayrıca geleneksel yöntem ve tekniklere göre alternatif yöntem ve tekniklerde derse olan ilgi ve motivasyonun daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.9. Öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekli midir? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 19

Akademisyenlerin öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım gerekliliği ile ilgili görüşleri

Temalar	F
Gerekli	6
Gerekli değil	-
Toplam	6

Tablo 19’da akademisyenlere yöneltilen “Öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımı gerekli midir?” sorusuna akademisyenlerin verdikleri cevaplar görülmektedir. Akademisyenlerin tamamı öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle araştırmaya katılan akademisyenlerin gereklilik nedenleri öne çıkmıştır.

Tablo 20

Akademisyenlerin öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım gereklilik nedenleri

Temalar	F
Teknik ve yöntemleri öğrenme/uygulayabilme	5
Beceri ve değer kazandırma	2
Öğrenciye katkı	2
Öğrenci farklılıkları ve farklı sosyal çevreler	2
Çeşitlilik	1
Merkezi sınavlara katkı	1
Toplam	13

Tablo 20’ de görüldüğü gibi akademisyenlere yöneltilen “Öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımı gerekliliğinin

nedenleri nelerdir?” sorusuna akademisyenlerin 5’i teknik yöntemleri öğrenme ve uygulayabilme, 2’si beceri ve değer kazandırma, 2’si öğrenciye katkı, 2’si öğrenci farklılıkları ve farklı sosyal çevreler, 1’i çeşitlilik, 1’i merkezi sınavlara katkı yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 6 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Akademisyenlerin bu tema ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Tabi ki teorik derslerimiz var derslerin doğasına uygun olarak uygulama ağırlıklı bazı derslerimizden teorik olarak yazıyor ama onların içeriğinde de uygulama ağırlıklı etkinlikler yapmamız mutlaka gerekli. O nedenle de öğretmen eğitiminde kesinlikle kullanılmalı. Bir meslek eğitiminde özellikle alternatif ölçme değerlendirme teknikleri kullanılmalı diye düşünüyorum.” (K2)

“Öğretmenler bunu görmedikçe uygulayamaz. Bizde de bu şekilde olduğundan ne görüyorsak onu uyguluyoruz. Bu tekniklerin kuramda kalmaması gerekli öğretmen adayının uygulayabilmesi gerekli ya da çeşitli teknikleri görmesi gerekli.”(K3)

“İnsanlar anlatılarak öğrenmiyorlar insanlar yaparak yaşayarak öğreniyor kendinin yapabilmesi için bunun kendine uygulanması lazım kendinin deneyimlemiş olması lazım. Eğer biz bunları onlara yapmazsak ve yaptırmazsak anlatıp geçsek hiçbir zaman kendi öğrencilerine yapmayacaklar çünkü insanlar deneyimlemediği bir şeyi gidip uygulamaz yani yok öyle bir dünya. Önce kendi bir deneyimleyecek başına bir gelecek öyle kalıcı izli öğrenme olur.”(K6)

Akademisyenlerin öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım gerekliliği ile ilgili nedenlerine bakıldığında çoğunlukla bu yöntem ve teknikleri öğretmen adaylarının öğrenmesinin ve uygulayabilmesi için gerekli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Bu görüş doğrultusunda öğretmen adaylarının mesleki gelişimleri için ve bu teknikleri uygulamada yeterli olabilmeleri için öğretmen eğitiminde bu yöntem ve tekniklerin kullanılmasının kesinlikle gerekli olduğu söylenebilir. Mesleki beceri ve yeterlilik kazanmanın yanı sıra temel beceri ve değerleri de kazandırma teması ile ilgili görüşler ise şöyledir:

“Mesela okuduğu bir gazetede karşılaştığı bir bilgiyi eğer nasıl analiz edeceğini bunun taraflı mı tarafsız mı bileceğini öğretmezseniz eğitim hayatı boyunca sürekli manipüle edilmeye açık kolay yönlendirilebilir insanlar

yetiştirmiş olursunuz. İyi vatandaş yetiştirmek için sadece bilgiyi değil aynı zamanda beceri ve değeri de kazanmış bireyler yetiştirmek gerekir. Onun içinde alternatif ölçme değerlendirme araçlarını bilen öğretmenlere ihtiyacımız var.”(K4)

“Bu bakış açıları onlara çok şey katıyor aynı zamanda bilimsel araştırma becerilerini geliştiriyor. Sadece akademik başarı değil aynı zamanda birtakım beceriler ve değerlerde kazandırıyor.”(K5)

Çeşitlilik sağlama, merkezi sınavlara katkı ve farklı sosyal çevre temaları ile ilgili görüşler ise “Bunlarla ilgili kpssde de ciddi anlamda sorular geliyor öğrenci bunları görünce zihinlerinde daha çok yer ediyor ve soruyla karşılaştıklarında bizim burada yaptığımız uygulamalardan hareketler soruyu çok rahat çözdüklerini söylüyorlar. Bunu ben çok sayıda öğrencimden gelen dönütlerden biliyorum, mezun öğrencilerimizden gelenler ya da sosyal medyada irtibat halinde olduklarımız var meslek hayatına atılanlar uyguladıklarını söylüyorlar. Kpss sınavına girenler ve bizim buradaki yaptığımız uygulamalarla alternatif ölçme araçlarıyla ilgili edindikleri bilgilerle çok rahat soruları çözdüklerini de ifade ediyorlar.” (K5) ve “Çünkü burada yetiştirdiğimiz öğretmenler farkı okullarda farklı şehirlere gidiyorlar. Farklı sosyal ve fiziksel olanaklara sahip gelişmiş okullara gidemeyebiliyorlar. Öğretmenin de bu durumda bulunduğu ortama yönelik bir değerlendirme sistemi uygulaması lazım.” (K1) şeklindedir. Akademisyenlerin tamamının öğretmen yetiştirmede bu yöntem ve tekniklerin kullanılmasını gerekli gördükleri ve kendilerince farklı nedenler öne sürdükleri görülmektedir. Bu nedenle nitelikli öğretmen yetiştirmek için ölçme ve değerlendirmede alternatif yöntem ve tekniklerin zorunlu olarak kullanılması gerektiği söylenebilir.

4.1.10. Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme konusunda yeterliliklerinin sağlanması için neler yapılabilir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 21

Akademisyenlerin öğretmen adaylarının alternatif yöntem ve teknikleri kullanma yeterliliklerinin sağlanması ile ilgili görüşler

Temalar	F
Akademisyenlerin kullanımının artırılması	3

Tablo 21'in devamı

Önceki eğitim kademelerinde kullanılması ve öğrencinin teknikleri tanınması	3
Öğrenciye öğrendiğini uygulama fırsatı	3
Uygulama ağırlıklı öğretim ve uygulama derslerini çoğaltma	2
Alternatife yönelik yeni seçmeli dersler	2
Hizmet içi eğitim	1
Alan ve meslek bilgisi derslerinde kullanma/zorunlu olma	1
MEB'de kullanımı için etkili bir teftiş sistemi oluşturma	1
Toplam	16

Tablo 21 de görüldüğü gibi akademisyenlere yöneltilen “Öğretmen adaylarının alternatif yöntem ve teknikleri kullanma yeterliliklerinin sağlanması ile ilgili neler yapılabilir?” sorusuna akademisyenlerin 3’ü akademisyenlerin kullanımının artırılması, 3’ü önceki eğitim kademelerinde kullanılması ve öğrencinin teknikleri tanınması, 3’ü öğrenciye öğrendiğini uygulama fırsatı, 2’si uygulama ağırlıklı öğretim ve uygulama derslerini çoğaltma, 2’si alternatife yönelik yeni seçmeli dersler, 1’i hizmet içi eğitim, 1’i Alan ve meslek bilgisi derslerinde kullanma/zorunlu olma ve 1’i MEB de kullanımı için etkili bir teftiş sistemi oluşturma yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 8 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Akademisyenlerin kullanımının artırılması ile ilgili görüşleri “*Akademisyenler olarak bizim farklı alternatif ölçme değerlendirme teknikleri kullanarak bunları kendi sınavlarımızda uygulayabilmemiz gerekiyor.*” (K3) ve “*Yeterliliklerinin sağlanması için burada, derslerinde mutlak suretle bu alternatif ölçme araçlarıyla öğretmen adaylarının karşılaştırılması gerekiyor. Onlar ile ilgili sorumluluklar verilmesi gerekiyor.*” (K5) şeklindedir. Bu görüşlerin yanı sıra lisans eğitimine gelmeden önceki eğitim kademelerinde bu alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasının da çok önemli olduğuna dikkat çeken akademisyenler vardır. Bu akademisyenlerin görüşleri ise şöyledir:

“Bizim toplum olarak paradigma değişikliğine ihtiyacımız var. En azından eğitimciler olarak. Bunun içinde ilkokuldan itibaren ölçme değerlendirme anlamında çeşitli Milli Eğitim en azından 2 3 yazılı olduğunda da birinin alternatif olmasını zorunlu hale.”(K3)

“Öğretmen adayları fakültedeki hocaları ne kadar çok alternatif ölçme değerlendirme araçlarını kullansalar da bunun etkisi çok fazla olamamaktadır. Onlar daha çok ilkokul, ortaokul ve lise dönemlerinde kendi öğretmenleri kendilerine nasıl öğretmişse onları bilinç altına işliyor, yer ediyor.”(K4)

Bu doğrultuda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin tüm eğitim kademelerinde kullanılması ve öğrencilerin bu yöntem ve teknikleri içselleştirebilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının uygulama yapmasına olanak sağlanması gerektiği de düşünülmektedir. Bu düşünceye sahip akademisyenlerin görüşleri ise şu şekilde ifade edilmiştir:

“Uygulama şansı verilmeli. Sadece o derslerde değil de birçok derste bizler bunun bilincinde olup ders sürecinde öğretimin gerçekleştirirken bu değerlendirme noktasına bunları kor ve uygulama şansı verirse onların için daha yararlı olabileceğini düşünüyorum.”(K2)

“Öğretmenlik uygulamasına gidildiğinde oradaki öğretmenlerinde bu bilince sahip olması gerekli. Çünkü biz burada ne kadar bazı şeyleri göstersek de orada yine klasiğe dönüyor iş. Uygulama sürecinde de oradaki öğretmenlerle iş birliği yapıp farklı ölçme değerlendirme tekniklerini onlara da vermemiz gerekli.” (K3)

Akademisyenlerin kullanımının artması yanında müfredatın da buna uygun olması ve uygulama dersleri çoğaltma yeni seçmeli dersler oluşturma ile ilgili görüşler *“Kısa cevabı şu geçmişte eğitim fakültelerinde öğretmenlik uygulamaları birinci sınıftan itibaren başlardı her yıl staja giderlerdi şimdi ise sadece son yıl gidiyorlar. Bunun şahsen yetersiz olduğunu düşünüyorum belki birinci sınıftan ama ikinci sınıfta bir gözlem, üçüncü ve dördüncü sınıfta uygulamaya yönelik dersler olmalı. Öğretmenlik uygulamasının son sınıfa bırakılması bu anlamda işleri biraz zorlaştırıyor.” (K1)* ve *“Seçmeli dersin konulmasını tekrarlayabilir. Buna yönelik bir seçmeli ders olmalı ve uygulamaya yönelik olmalı.”(K3)* şeklindeyken MEB’de kullanımı için etkili bir teftiş sistemi oluşturma ile ilgili görüş *“Görevdeki insanlar da kolayı tercih ederler sahaya indiğinde diğer öğretmenlerde yok veya biraz var. Bir bu kültür olduğu için yapar öğretmenler iki yapmak zorunda olduğu için yapar. Şimdi kültür var mı yok yapmayı zorlayacak bir sistem var mı yok teftiş sistemi ona göre ayarlanmamış.” (K4)* şeklindedir. Bu konuda yeterlilik sağlanması için görevdeki tüm öğretmen ve akademisyenlerin üstlerine düşeni yapmaları ve öğrencileri alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile tanıştırmaları gerekmektedir. Her

eğitim kademesi üstüne düşen miktarda bu yöntem ve teknikleri uygularsa öğretmen adaylarının da öğrenmesi ve uygulamaya hevesli olması artacaktır. Nitelikli öğretmen yetiştirmenin nitelikli öğrenciler yetiştirmek için ilk basamak olduğu düşünülmektedir.

4.2. Öğretmen Adayları ile Yapılan Görüşme Analizi

Bu başlıkta öğretmen adayları ile yapılan odak grup görüşmeleri sonucu elde edilen veriler sunulmaktadır. Elde edilen verilerden okuyucuya kolaylık sağlaması amacıyla tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolarda yer alan temalarla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri ise tablolardan sonra verilmektedir.

4.2.1. Eğitimde ölçme ve değerlendirme yargısında kastedilen durumu bir cümle ile ifade eder misiniz? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 22

Öğretmen adaylarının eğitimde ölçme ve değerlendirme tanımı

Temalar	Kadın	Erkek	F
Öğrenme düzeyini belirleme	11	7	18
Eğitim sonucunu ölçme	3	-	3
Eğitim süreci ve sonucunu ölçme	2	-	2
Seviye ölçme aracı	-	1	1
Öğrenme farklılığını dikkate alma	1	-	1
Kurallı ölçme	1	-	1
Toplam			26

Tablo 22'e göre öğretmen adaylarına yöneltilen "Eğitimde ölçme ve değerlendirme yargısında kast edilen durumu bir cümle ile ifade eder misiniz?" sorusuna öğretmen adaylarının 18'ü öğrenme düzeyini belirleme, 3'ü eğitimin sonucunu ölçme, 2'si eğitim süreci ve sonucunu ölçme, 1'i seviye ölçme aracı, 1'i öğrenme farklılığını dikkate alma ve 1'i kurallı ölçme yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 6 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının tanımlamalarından bazıları aşağıdaki gibidir:

"Öğrenim durumlarını ortaya çıkarmaktır aslında. Ne öğrenip öğrenmediklerini görmektir."(Ö19)

"Öğrencilerin düzeyini belirlemeye yarayan araçlardır."(Ö15)

“Verilen bilgiyi öğrencinin ne düzeyde öğrendiğini öğrenmek için yaptığımız uyguladığımız yöntem ve teknikler.” (Ö22)

Öğretmen adaylarının yüksek çoğunluğunun tanımlamasında eğitimde ölçme ve değerlendirmenin öğrencinin öğrenim durumunu belirlemek olduğu görülmektedir. Aslında bu tanımlamanın tek cümle ile sınırlandırılması yönünden öğretmen adaylarının genel bir tanımlama yapmalarının doğal olduğu söylenebilir. Ölçme ve değerlendirmenin verilen eğitimin sonucu olduğunu düşünen öğretmen adaylarının görüşleri *“Eğitimde ölçme ve değerlendirme verilen eğitimler sonrasında öğrencilerin yeterlilik düzeyini belirleme.” (Ö7)* ve *“Ölçme ve değerlendirme benim için sonuçtur. Herkese aynı tür testin uygulanarak öğrencilerin bilgiye ne düzeyde ulaştıklarını ölçmektir.” (Ö3)* şeklindedir. Öğretmen adaylarının görüşlerinden hareketle eğitimde ölçme ve değerlendirme denildiğinde birçoğunun öğrenmeyi ölçmeden sadece sonuca dayalı ölçmeyi kastettikleri sürece dayalı olması ile ilgili çok az görüş olduğu söylenebilir.

4.2.2. Geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangileridir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 23

Öğretmen adaylarının geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili görüşleri

Temalar	Kadın	Erkek	F
Çoktan seçmeli	14	4	18
Yazılı sınavlar	9	5	14
Boşluk doldurma	10	2	12
Doğru-yanlış	8	3	11
Açık uçlu sorular	3	1	4
Sözlü sınavlar	2	1	3
Eşleştirme	2	-	2
Merkezi sınavlar	1	1	2
Toplam			66

Tablo 23’ e göre öğretmen adaylarına yöneltilen “Geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangileridir?” sorusuna öğretmen adaylarının

18'ü çoktan seçmeli, 14'ü yazılı sınavlar, 12'si boşluk doldurma, 11'i doğru-yanlış, 4'ü açık uçlu sorular, 3'ü sözlü sınavlar, 2'si eşleştirme cevabı vermişlerdir. Bununla birlikte 2 öğrencinin merkezi sınavlar yanıtı dikkat çekicidir. Belirlenen 8 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur.

4.2.3. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangileridir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 24

Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili görüşleri

Temalar	Kadın	Erkek	F
Ürün dosyası/ portfolyo	5	3	8
Drama	4	2	6
Akran değerlendirme	5	1	6
Öz değerlendirme	6	-	6
Rubrik	3	3	6
Yapılandırılmış grid	4	2	6
Tanılayıcı dallanmış ağaç	3	2	5
Proje	3	2	5
Kavram haritası	2	2	4
Gözlem	1	1	2
Balık kılçığı	1	1	2
Anlam çözümleme tablosu	1	1	2
Poster	-	1	1
Grup değerlendirme	1	-	1
Toplam			60

Tablo 24'e göre öğretmen adaylarına yöneltilen "Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangileridir?" sorusuna öğretmen adaylarının 8'i portfolyo, 6'sı drama, 6'sı akran değerlendirme, 6'sı öz değerlendirme, 6'sı rubrik, 6'sı yapılandırılmış grid, 5'i tanılayıcı dallanmış ağaç, 5'i proje, 4'ü kavram haritası, 2'si gözlem, 2'si balık kılçığı, 2'si anlam çözümleme tablosu, 1'i poster ve 1'i grup

değerlendirme yanıtlarını vermişlerdir. Öğretmen adaylarından çok çeşitli cevaplar alınmıştır. Belirlenen 14 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur.

4.2.4. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekli midir? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 25

Öğretmen adaylarının lisans eğitiminde alternatif yöntem ve tekniklerin kullanım gerekliliği ile ilgili görüşleri

	Kadın	Erkek	F
Gerekli	16	7	23
Gerekli Değil	-	1	1
Toplam			24

Öğretmen adaylarına yöneltilen “Lisans eğitiminizde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekli midir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 25’te sunulmuştur. Bu tabloya bakıldığında araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 23’ünün lisans eğitiminde alternatif yöntem ve tekniklerinin kullanımını gerekli gördüğü anlaşılmaktadır. Bunun yanında 1 öğretmen adayı ise gerekli görmediğini ifade etmiştir.

Tablo 26

Öğretmen adaylarının lisans eğitiminde alternatif yöntem ve tekniklerin kullanım gerekliliğinin nedenleri

Temalar	Kadın	Erkek	F
Öğrenci üzerindeki olumlu etkileri	7	6	13
Alternatif yöntem ve teknikleri öğrenme ve uygulama	10	2	12
Ölçme ve değerlendirmede farklılık sağlanması	3	2	5
Öğrenci durumunu görebilme ve dönüt alabilme	4	-	4
Çağdaş eğitim	3	1	4
Öğretmen yetiştirme	2	1	3
Toplam			41

Tablo 26'ya göre öğretmen adaylarına yöneltilen “Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin lisans eğitiminizde kullanılmasının gerekliliğinin nedenleri nelerdir?” sorusuna öğretmen adaylarının 13’ü öğrenci üzerindeki olumlu etkileri, 12’si alternatif yöntem ve tekniklerini öğrenme ve uygulama, 5’i ölçme ve değerlendirmede farklılık sağlanması, 4’ü öğrenci durumunu görebilme ve dönüt alabilme, 3’ü çağdaş eğitim ve 3’ü öğretmen yetiştirme yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 6 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının bu temalardaki görüşlerinden birisi “Çünkü geleneksel değerlendirme yöntemlerinden uzaklaşarak bir yere geliyoruz ve lisans eğitimindeki bir öğrencinin seviyesinin daha yüksek olması gerekiyor ve süreç değerlendirme sonucunda ortaya bir ürün çıkarıyoruz aslında. Sadece dönem içinde öğrendiklerimiz değil de kendimizin ortaya çıkardığı bir ürün olduğu için bize daha faydalı olduğunu düşünüyorum.”(Ö9) şeklindedir. Bu tekniklerin öğrenme ve uygulama açısından gerekliliği ile ilgili öğretmen adaylarının görüşleri ise şu şekildedir:

“Bu teknikleri uygulamalı olarak önce bizim öğrenmemiz gerekiyor ki daha kalıcı olsun. Biz çocuklara daha yararlı bir şekilde aktaralım alternatif teknikleri. Gelenekselden hariç bunları uygulamalı olarak bilmemiz daha önemli bence bizim açımızdan çünkü dediğim gibi önce bizim öğrenmemiz gerekiyor ki öğrencilere daha kalıcı şekilde uygulayabilelim.” (Ö13)

“Biz ne kadar yaparak yaşayarak öğrenirsek meslek hayatımızda bunu öğrencilerimize daha rahat uygularız.” (Ö18)

“Bize uygulandığı zaman bizde aynı şekilde öğrencilerimize uygularsak verimli ölçme değerlendirme yaparız.” (Ö20)

Genel anlamda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının meslekte öğrenmiş olmak ve uygulayabilmek için gerekli olduğunu düşünen öğretmen adaylarının bu hususta haklı oldukları söylenebilir. Çünkü insan olarak yaparak yaşayarak öğrenmenin kalıcılığı yüksektir ve bir öğretmen olarak uygulama yapabilmeleri için bilgi sahibi olmalı ve uygulamayı öğrenmeleri gerekmektedir. Kullanım gerekliliği ile ilgili bir başka nedende farklılık sağlamaktır. Bununla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

“Farklılık olması gerekiyor. Aynı şekilde tek düze olmaması gerekiyor. Belki vize alternatif yollarla yapılabilir final geleneksel olabilir. Bir şekilde değiştirmek gerekiyor bu düzeni beğenmiyorsak bir şekilde değiştirmemiz

gerekiyor. Çağdaş bir öğretmen yetiştirmek istiyorsak bu yöntemlerin kullanılması şart bence.”(Ö2)

“Çünkü tek tip bir ölçme ve değerlendirme kullanabilmek için tek tip bir öğrenciye ihtiyacımız var. Üniversitelerde veya diğer öğrenim gören okullarda tek tip öğrenci olmadığı için tek tip bir ölçme değerlendirme de uygulamak mümkün değildir. Daha sağlıklı alternatiflerin daha çok olduğu sınıftaki öğrencilerin kafa yapısına onların öğrenme düzeylerine hitap edebilecek ne kadar böyle farklı teknikler uygulanırsa daha sağlıklı olacağını düşünüyorum.” (Ö11)

Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanım gerekliliği ile ilgili nedenlerinden birisi de öğretmen yetiştirmedi. Öğretmen adayları lisans eğitimlerinde alternatif ölçme ve değerlendirme ile ilgili bilgi ve uygulamalarının mesleki olarak onlara katkısını belirtmişlerdir. Uygulamak için öncelikle onlara uygulanmasını istediklerini söyleyebiliriz. Bu tema altındaki öğretmen adaylarından birinin görüşü ise “Çünkü bizler öğretmen adaylarıyız ve şu an değerlendiriliyoruz. İlerde bizde öğrencilerimizi değerlendireceğiz ve bu yöntemler nasıl uygulanıyor, bu yöntemleri doğru bir şekilde uygulamak var sonuçta. Bunlar hem bize öğretilmeli hem biz bu yöntemlerle ölçülüp değerlendirilmeliyiz ki uygulayabilelim.”(Ö12) şeklindedir.

4.2.5. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını yeterli görüyor musunuz? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 27

Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini lisans eğitimlerinde yeterli görme durumları

	Kadın	Erkek	F
Yeterli	3	2	5
Kısmen Yeterli	4	-	4
Yeterli Değil	10	5	15
Toplam			24

Tablo 27’ye göre öğretmen adaylarına yöneltilen “Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin lisans eğitiminizde kullanım durumunu yeterli

görüyor musunuz?” sorusuna öğretmen adaylarının 5’i yeterli cevabını vermiştir. Bunun yanında 4’ü kısmen yeterli ve 15’i yetersiz gördüklerini ifade etmişlerdir. Yetersiz görenlerin sayısının fazla olduğu görülmektedir.

4.2.6. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını yeterli/ yetersiz görme nedenleriniz nelerdir? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 28

Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini lisans eğitimlerinde yeterli/yetersiz görme nedenleri

Temalar	Kadın	Erkek	F
<u>Yetersiz Görme Nedenleri</u>			
Geleneksel yöntemlerin daha fazla kullanılması	6	3	9
Az sayıda derste kullanılması	4	3	7
Akademisyenlerin tutum ve yetersizlikleri	4	2	6
Uygulama zorlukları/şartlar	2	1	3
Uzaktan eğitimde kullanılması	1	2	3
Verilen eğitimle uygulamanın farklılığı	1	-	1
<u>Yeterli Görme Nedenleri</u>			
Çok sayıda kullanımı	1	1	2
Toplam			31

Tablo 28’e göre öğretmen adaylarına yöneltilen “Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin lisans eğitiminizde kullanımının yeterliliği/yetersizliği nedenleri nelerdir?” sorusuna öğretmen adaylarının 9’u geleneksel yöntemlerin daha fazla kullanılması, 7’si az sayıda derste kullanılması, 6’sı akademisyenlerin tutum ve yetersizlikleri, 3’ü uygulama zorlukları, 3’ü uzaktan eğitimle kullanılması, 2’si çok sayıda kullanımı ve 1’i verilen eğitimle uygulamanın farklılığı yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 7 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini yetersiz gören öğretmen adaylarının görüşleri şöyledir:

“Bu yöntemleri kullanmamız pandemiden sonra biraz daha arttı öncesinde daha çok sınav oluyorduk şimdi biraz daha azalttılar. Ama şu anda da yeterli bulmuyorum. Daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö6)

“Yanlış hatırlamıyorsam 1 ya da 2 derste en fazla 3 derste süreç değerlendirme kullanılmıştır diğerleri geleneksel değerlendirme kullanır.”(Ö7)

“Mesela alternatifte bir drama bir ürün dosyası var. Bunların hepsinde öğrenci baz alınıyor yani öğrencinin aktif olması gerekiyor. Bu da sınıf ortamında biraz sıkıntı yaratabiliyor. Öğretmen zorluk çekebiliyor çekmek istemiyor direk öğretmen bazlı bir yöntemi tercih ediyor. Yeterli değil nedeni öğretmenlerin rahat davranıp zorlanmak istememeleri.” (Ö16)

Öğretmen adaylarının lisans programında alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanımına göre daha az olduğunu düşündükleri için kullanımını yetersiz gördükleri söylenebilir. Kısmen yeterli olduğunu düşünen öğretmen adaylarından birinin görüşü ise *“Çünkü bazı dersler kapsamında bunu yapıyoruz maalesef bunları çoğu hocamızda uygulamıyor. Daha çok eğitim bilimleri derslerimizde bu bilince sahip hocalar ölçme değerlendirme konusunda daha titiz olan hocalarımız tarafından bunlar uygulandı. O yüzden kısmen yeterli diyebilirim ama geliştirilmeli.”(Ö12)* şeklindedir. Öğretmen adayları aslında bazı derslerde kullanıldığını ancak bu derslerde kullanılmasının yeterli olmadığını hatta geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu görüşün alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanımının yeterli olduğunu düşünen öğretmen adaylarınıninkiyle benzer niteliktedir. Bu görüşler ise şu şekildedir:

“Uzun süredir bu işte olan akademisyenler daha geleneksel ama daha yeni akademisyenler alternatif yöntemleri kullanabiliyorlar. Ben yeterli görüyorum daha fazlasına gerek yok. Normal bildiğimiz yoldan ilerleyelim.”(Ö1)

“Özellikle mikro öğretim dersimiz var şimdi orada da haftalık akran değerlendirmesi hem öz değerlendirme yapıyoruz. Bundan önceki dönemlerde de yapmıştık. Kpss çalıştığımız için zaman ayırmamız gerekiyor bu yöntemlere bu yüzden yeterli bence fazla yaptık.”(Ö4)

“Birçok derste yaptık çünkü. Özellikle pandemi döneminde filan yaptıklarımız da epey ağır ödevlerdi. Fazlasıyla zamanımızı alıyor bu yüzden yeterli görüyorum.” (Ö5)

Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin lisans eğitiminde kullanımının yeterli olduğu düşünen öğretmen adaylarının görüşleri yukarıdaki gibidir. Öğretmen adaylarının kullanılan tekniklerin tekrar etmesi, zaman problemi ve verilen görevlerin zorluklarından ötürü bu teknikleri daha fazla kullanmayı istemedikleri söylenebilir. Yeterli görme nedenlerin kaynağının da bu olumsuz durumlar olduğu söylenebilir.

4.2.7. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangi derslerde kullanılmaktadır? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 29

Alternatif ölçme ve değerlendirmenin yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı dersler

Temalar	Kadın	Erkek	F
Sosyal Bilgiler Öğretimi	16	8	24
Sanat ve Müze Eğitimi	12	6	18
Mikro Öğretim	12	3	15
Kapsayıcı Eğitim	9	3	12
Yaratıcı Drama	6	3	9
Bilişim Teknolojileri	7	2	9
Okul Dışı Öğrenme Ortamları	7	2	9
Topluma Hizmet Uygulamaları	5	3	8
Eğitimde Proje Hazırlama	2	3	5
Kariyer Planlama	4	-	4
Ölçme ve Değerlendirme	2	1	3
Öğretmenlik Uygulamaları	2	1	3
Eleştirel ve Analitik Düşünme	2	1	3
Bilimsel Araştırma	-	2	2
Ders Kitabı Hazırlama	-	2	2
Medya Okuryazarlığı	2	-	2
Yerel Çocuk Oyunları	-	1	1

Tablo 29'un devamı

İnsan İlişkileri ve İletişim	-	1	1
Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları	1	-	1
Tarih	1	-	1
İnsan Hakları ve Demokrasi	1	-	1
Toplam			133

Tablo 29' a göre öğretmen adaylarına yöneltilen “Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangi derslerinizde kullanılıyor?” sorusuna öğretmen adaylarının 24’ü Sosyal Bilgiler Öğretimi, 18’i Sanat ve Müze Eğitimi, 15’i Mikro Öğretim, 12’si Kapsayıcı Eğitim, 9’u Yaratıcı Drama, 9’u Bilişim Teknolojileri, 9’u Okul Dışı Öğrenme Ortamları, 8’i Topluma Hizmet Uygulamaları, 5’i Eğitimde Proje Hazırlama, 4’ü Kariyer Planlama, 3’ü Öğretmenlik Uygulaması, 3’ü Ölçme ve Değerlendirme, 3’ü Eleştirel ve Analitik Düşünme, 2’si Bilimsel Araştırma, 2’si Ders Kitabı Hazırlama, 2’si Medya Okuryazarlığı, 1’i Yerel Çocuk Oyunları, 1’i İnsan İlişkileri ve İletişim, 1’i Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları, 1’i Tarih ve 1’i İnsan Hakları ve Demokrasi yanıtını vermişlerdir. Belirlenen 23 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur.

4.2.8. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinden hangileri kullanılmaktadır? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 30

Lisans eğitiminde kullanılan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri

Temalar	Kadın	Erkek	F
Ürün dosyası/portfolyo	16	8	24
Drama	9	4	13
Akran değerlendirme	5	3	8
Öz değerlendirme	4	2	6
Proje	4	1	5
Kavram haritası	1	2	3
Balık kılçığı	1	2	3

Tablo 30'un devamı

Sunum	2	1	3
Grup değerlendirme	1	1	2
Görüşme	2	-	2
Yapılandırılmış Grid	-	1	1
Tanılayıcı dallanmış ağaç	-	1	1
Poster	1	-	1
Günlük	-	1	1
Toplam			73

Tablo 30'a göre öğretmen adaylarına yöneltilen "Lisans eğitiminizde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinden hangileri kullanılmaktadır?" sorusuna öğretmen adaylarının 24'ü portfolyo, 13'ü drama, 8'i akran değerlendirme, 6'sı öz değerlendirme ve 5'i proje yanıtını vermişlerdir. Bunun yanı sıra akademisyenlerin 3'ü kavram haritası, 3'ü balık kılıcı, 3'ü sunum, 2'si grup değerlendirme, 2'si görüşme, 1'i yapılandırılmış grid, 1'i tanılayıcı dallanmış ağaç, 1'i poster ve 1'i günlük yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 14 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur.

4.2.9. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasının akademik başarıya etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 31

Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin akademik başarıya etkisi ile ilgili görüşler

	Kadın	Erkek	F
Etkili	14	7	21
Etkili Değil	2	1	3
Toplam			24

Tablo 31' e göre öğretmen adaylarına yöneltilen "Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin lisans eğitiminizde kullanılmasının akademik başarıya etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna öğretmen adaylarının 21'i akademik başarıya olumlu etkisi olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının 3 'ünün de akademik başarıya etkili değil yanıtlarını verdikleri

görülmektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının çoğunluğunun alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin akademik başarıya etkisi olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 32

Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin akademik başarıya etki nedenleri

Temalar	Kadın	Erkek	F
Bireysel tanıma ve gelişim	5	3	8
Derse olan ilgi ve motivasyon artması	4	3	7
Öğrenmeyi ve kalıcılığı sağlaması	6	1	7
Yöntem çeşitliliği	3	-	3
Sınav stresi olmaması	3	-	3
Alternatif ölçme değerlendirmenin olumsuz yönleri	2	-	2
Merkezi sınava etkisi	2	-	2
Toplam			32

Tablo 32'ye göre öğretmen adaylarına yöneltilen "Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin lisans eğitiminizde kullanılmasının akademik başarıya etki nedenleri nelerdir?" sorusuna öğretmen adaylarının 8'i bireysel tanıma ve gelişim, 7'si derse olan ilgi ve motivasyonu sağlama, 7'si öğrenmeyi ve kalıcılığı sağlaması, 3'ü yöntem çeşitliliği, 3'ü sınav stresinin olmaması, 2'si alternatif ölçme ve değerlendirmenin olumsuz yönleri ve 2'si merkezi sınavlara etkisi yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 7 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının bireysel tanıma ve gelişim ile ilgili görüşleri şöyledir:

"Çünkü en başta insana öz güven getiren şeyler. Çünkü mesela drama da ülkemizin bu konu da eksikliklerinin olduğunu düşünüyorum. Eğitim hayatımıza başladığımızdan beri sınıfta söz almaktan bile çekinen öğrencilerdik belki de çoğumuz o yüzden çok etkili bence. Keşke çocukluktan beri kullansaydık." (Ö10)

"Çünkü dedim bazı klasik değerlendirme de pek çok şey etkili oluyor. Kendi sürecinizi izlemeniz için de yeterli olmuyor klasik yöntemler. Ama bu yöntem ve teknikler de hem kendimizin neyi daha iyi yapıp yapmadığımızı da görebiliyoruz. Kendi ilerlememizi de değerlendirebiliyoruz. Bu da

eksiklerimizin farkına varmamızı ve eksik yönlerde kendimizi geliştirmemizi de sağlıyor aslında çünkü bir nota bağlı kalmıyoruz birçok kriter var alternatif yöntemlerde. Bu yüzden de kendimizi geliştirmemizi sağlıyor bu da akademik başarıyı artırıyor bence.” (Ö12)

Öğrenme ve kalıcılığı sağladığını düşünen öğretmenlerin görüşleri ise “O sayede öğrencinin kendi bilgileriyle hem daha kalıcı oluyor hem daha iyi öğrenmiş oluyor bu da tabi ki sınava yansıyor. Akademik başarıyı iyi etkiliyor bence. Derse olan ilgimi de artırıyor bu yüzden de etkili.” (Ö14) ve “Ürün dosyası ile daha kalıcı öğrendiğimizi düşünüyorum. Daha iyi öğrendik akademik başarıya etkisi olduğunu düşünüyorum bende. Yoruluyoruz ama öğreniyoruz.” (Ö15) şeklindedir. Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin sadece ölçme yapmak için değil öğretimi gerçekleştirmek ve desteklemek içinde kullanıldığını düşündükleri söylenebilir. Ayrıca öğretimi ilgi çekici ve eğlenceli hale getirerek motivasyonlarının arttığını düşünen öğretmen adaylarının görüşleri ise şöyledir:

“Bana katkısı olduğunu düşünüyorum. Düz anlatımlı derslerde ben sıkılıyorum bir süre sonra kopuyorum. Bu teknikler derse olan ilgimi ve motivasyonumu artırmaya yardımcı oluyor daha çok eğleniyorum derse girme isteğim artıyor.”(Ö3)

“Sürekli o derse yoğunlaşıyorsun. Her hafta o dersle ilgileniyorsun. Sınav olsa mesela sadece sınav haftasında o ders ile ilgileneceksin ama ürün dosyası hazırladığın için her hafta bir görevin oluyor. Bu da o derse ilgi ve alakayı daha çok artırıyor.” (Ö7)

“Alternatif değerlendirmelerde biz biraz daha ön planda oluyoruz. Bizim düşüncelerimize daha çok önem verildiğini hissediyorum. Bu da insanın ister istemez motivasyonun artırıyor.” (Ö23)

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirmede çeşitlilik olması gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Ayrıca çeşitliliğin akademik başarıyı etkileyeceğini düşünmektedirler. Ölçme ve değerlendirmede çeşitlilik olmasının akademik başarıya etkisi ve merkezi sınavlara etkisi ile ilgili görüşler aşağıdaki gibidir:

“Tek bir yöntemdense çok yöntemle ölçmenin daha uygun olduğunu bunun da akademik başarıyı getireceğini düşünüyorum.” (Ö9)

“Portfolyo hazırlarken içinde hazırladığımız ürünler benim kpss sürecimde bana etkisi oldu. Alternatif ve geleneksel ölçme araçlarında neler var öğrenmiş

de oldum daha rahat hareket edebiliyorum. Ne kadar uygulayabilirim uygulamaya nasıl geçerim orası muamma ama etkiledi başarıyı.” (Ö18)

Tüm bu nedenlerin akademik başarıya olumlu etki ile ilgili olduğu görülmektedir. Ancak öğretmen adaylarımızdan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin olumsuz yönleri nedeniyle akademik başarıya etkisi olmadığını düşünen bir öğretmen adayı da vardır. Onun bu konudaki görüşü ise *“Tamam belli bir düzeyde verilebilir ama bazıları aşırı vaktimizi alıyor. Hem de bazıları tekrar niteliğinde oluyor. Bir akran değerlendirme 1 2 kere yapılabilir ama 15 20 kez yapıldığında yazacak bir şey bulamıyoruz bu da niteliğini düşürmüş oluyor.”* (Ö4) şeklindedir.

4.2.10. Öğretmen olduğunuzda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanır mısınız? Neden? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 33

Öğretmen adaylarının meslekte alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanım durumu

	Kadın	Erkek	F
Kullanırım	16	8	24
Kullanmam	-	-	-
Toplam			24

Tablo 33’te “Siz öğretmen olduğunuzda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanır mısınız?” sorusunun cevapları verilmiştir. Öğretmen adaylarının tamamı meslekte alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanırım yanıtını vermişlerdir. Dolayısıyla araştırmaya katılan öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanma gerekçeleri ön plana çıkmaktadır.

Tablo 34

Öğretmen adaylarının meslekte alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma nedeni

Temalar	Kadın	Erkek	F
İlgi-motivasyon- güdüleme	6	3	9
Kalıcı öğrenme/pekiştirme	6	1	7

Tablo 34'ün devamı

Öğrenciyi tanıma ve öğrenci farklılıklarını görebilme	4	3	7
Teknik ve yöntem çeşitliliği sağlama	1	5	6
Öğrenci ilerlemesini görme/takip edebilme	2	3	5
Sınav stresi oluşturmama	1	1	2
Sorumluluk bilinci	-	1	1
Hazır bulunuşluk seviyesini belirleme	1	-	1
Toplam			38

Tablo 34' e göre göre öğretmen adaylarına yöneltilen “Siz öğretmen olduğunuzda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma nedeniniz nedir?” sorusuna öğretmen adaylarının 9’u ilgi-motivasyon- güdüleme, 7’si kalıcı öğrenme, 7’si öğrenciyi tanıma ve farklılıkları görme, 6’sı teknik ve yöntem çeşitliliği sağlama, 5’i öğrenci seviyesini görme/takip edebilme, 2’si sınav stresi oluşturmama, 1’i sorumluluk ve 1’i hazır bulunuşluk seviyesini belirleme yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 8 temanın frekansı alınmış ve tablo oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının bu temalardaki görüşlerinden bazıları “*Süreç değerlendirmesi yaparım ben. Öğrenciyi derse güdülemek, motivasyonunu artırmak, öğretimi gerçekleştirmek için.*” (Ö3) ve “*Öğrencilerin derse olan ilgi ve alakalarını artırmak için kullanılabilir.*”(Ö7) şeklindeyken bireysel farklılıkları görme temaları ile ilgili öğretmen adaylarından birinin görüşü ise “*Öğrenciyi bir test kağıdı ile değerlendiremeyiz süreç içerisinde değerlendirmeliyiz. Çünkü tüm öğrencilerin hazır bulunuşluk istek ve ihtiyaçları birbirinden farklı oluyor. Öğrencinin kendi başarısı kendi ilerlemesini değerlendirmemiz gerekiyor.*” (Ö4) şeklindedir. Ölçme ve değerlendirmede tek yöntem kullanılmaması, olabildiğince çeşitlik ve farklılık yapılması önemlidir. Yöntem ve tekniklerde çeşitlilik sağlama, sınav stresi ve sorumluluk ile ilgili öğretmen adaylarının görüşleri de şu şekildedir:

“*Mesela drama kullanırım. Öğrenci öğrendiğini uygulayabiliyor mu? Onu ufak bir senaryo ile canlandırabiliyor mu? Görmek isterim. Ama test tekniklerini de kullanırım. Test dışında alternatif teknik olsun diye kullanırım. Çocukların ilgisi çekiyor eğleniyorlar. Görsel hafıza ile kalıcılığı da artırıyor.*” (Ö1)

“Gelenekselin dışına çıkılması gerektiğini düşünüyorum. Her şey gelişiyor eğitim öğretiminde gelişmesi gerektiğini düşünüyorum ben. Çünkü öğrenciler genellikle sınavlardan biraz korkuyor. Sürekli sınav olmasından sorular sorulmasından. Bir de her öğrenci kendisini aynı şekilde ifade edemediği için soruya cevabı yanlış verebiliyorlar bazen. Bunun için kendilerini daha özgün bir şekilde ifade etmeleri için alternatifleri kullanmayı düşünürdüm.”(Ö6)

“Özellikle günceli yakalamak açısından. Artık bizim için seçenek olmaktan çıkıyor bence sorumluluk haline geldiğini düşünüyorum.” (Ö8)

Tüm bu görüşler doğrultusunda öğretmen adaylarının lisans eğitiminde gerekli ya da yeterli görmediği durumlar olduğu görülmektedir. Yine de öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında tamamının bu yöntem ve teknikleri kullanacağı söylenebilir. Ayrıca öğretmen adayları kendilerince farklı nedenlere sahip olsalar da genel anlamda kullanma nedenlerinin öğrenci faydası ve öğrenmeyi gerçekleştirme olduğu söylenebilir.

4.2.11. Öğretmen olduğunuzda hangi alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanırsınız? sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar

Tablo 35

Öğretmen adaylarının meslekte kullanacakları alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri

Temalar	Kadın	Erkek	F
Drama	8	4	12
Kavram haritası	6	3	9
Portfolyo	4	3	7
Yapılandırılmış grid	3	2	5
Tanılayıcı dallanmış ağaç	2	2	4
Akran değerlendirme	2	2	4
Öz değerlendirme	1	2	3
Balık kılçığı	2	1	3
Proje	2	1	3
Anlam çözümleme tablosu	2	1	3
Grup değerlendirme	1	-	1

Tablo 35'in devamı

Rubrik	-	1	1
Tartışma	1	-	1
Toplam			56

Tablo 35'e göre öğretmen adaylarına yöneltilen "Siz öğretmen olduğunuzda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinden hangilerini kullanırsınız?" sorusuna öğretmen adaylarının 12'si drama, 9'u kavram haritası, 7'si portfolyo, 5'i yapılandırılmış grid, 4'ü tanılayıcı dallanmış ağaç, 4'ü akran değerlendirme, 3'ü öz değerlendirme, 3'ü balık kılıcı, 3'ü proje, 3'ü anlam çözümleme tablosu, 1'i grup değerlendirme, 1'i rubrik ve 1'i tartışma yanıtlarını vermişlerdir. Belirlenen 13 tema tablo oluşturulmuş ve frekans belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının görüşlerinden hareketle, öğretmen adaylarının farklı ölçme ve değerlendirme tekniklerini bildikleri ve bunları meslek yaşamlarına aktarmak istedikleri düşünülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın bu bölümünde akademisyenlerle ve öğretmen adayları ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular ile elde edilen sonuçlar ve bu çalışmanın alandaki benzer çalışmaların sonuçları ile ilgili benzerliklerine yer verilmektedir. Sadece akademisyenlere yöneltilen ve akademisyenlerin birinci sorusu olan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Sorusuyla akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili düşünceleri öğrenilmek istenmiştir. Bu soruya akademisyenlerin verdikleri cevaplar en çok sürece dayalı değerlendirme, gelenekselin dışında ya da geleneksele alternatif, eğitime ve öğrenciye katkı sağlayıcı ve yararlı- gerekli iken en az kavram öğretiminde kullanılan teknikler ve uzaktan eğitim olmuştur. Sadece öğretmen adaylarına yöneltilen ve öğretmen adaylarının birinci sorusu olan eğitimde ölçme ve değerlendirme yargısında kastedilen durumu bir cümle ile ifade eder misiniz? Sorusuyla öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme ile ilgili düşünceleri öğrenilmek istenmiş kısa bir tanımlama yapmaları beklenmiştir. Bu soruya öğretmen adaylarının verdikleri cevapları ise en çok öğrenme düzeyini belirleme, eğitimin sonucunu ölçme ve eğitim süreci ve sonucunu ölçme iken en az seviye ölçme aracı, öğrenme farklılığını dikkate alma ve kurallı ölçme olmuştur. Öğretmen adaylarının ölçme ile ilgili tanımlamalarında alternatif tekniklerin ya da sürece dayalı ölçme ile ilgili kavramların yer almadığı genel anlamda ölçme ve değerlendirme ile ilgili geleneksel yöntem ve tekniklerin belirtildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sadece öğretmen adaylarına yöneltilen ve öğretmen adaylarının ikinci sorusu olan geleneksel ve alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangileridir? Sorusuna öğretmen adaylarının geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerine cevapları ise en çok çoktan seçmeli, yazılı sınavlar, boşluk doldurma ve doğru-yanlış olurken en az açık uçlu sorular, sözlü sınavlar, eşleştirme ve merkezi sınavlar olmuştur. Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili cevapları ise en çok portfolyo, drama, akran

değerlendirme, öz değerlendirme, rubrik, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, proje, kavram haritası olurken en az gözlem, balık kılçığı, anlam çözümleme tablosu, poster ve grup değerlendirme olmuştur. Öğretmen adaylarının geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerine alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinden daha çok hakim oldukları alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili çeşitlemeyi fazla yapamadıkları ortaya çıkmıştır.

Hem akademisyenlere hem de öğretmen adaylarına yöneltilen akademisyenlerin dördüncü, öğretmen adaylarının altıncı sorusu olan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinden hangi yöntem ve teknikler derslerinizde kullanılıyor? Sorusuna akademisyenlerin verdikleri cevaplar en çok proje ve ürün dosyası/portfolyo olurken en az akran değerlendirme, öz değerlendirme, rubrik, kavram haritası, gözlem, performans ödevi, görüşme, drama, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, günlük, anlam çözümleme tablosu, tutum ölçeği, kavram ağı, kavram çarkı, kavram karikatürü, kavram bulmacası, sunum, dergi hazırlama, sözlü tarih araştırması olmuştur. Öğretmen adaylarının cevapları ise en çok portfolyo, drama, akran değerlendirme, öz değerlendirme ve proje olurken en az kavram haritası, balık kılçığı, sunum, grup değerlendirme, görüşme, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, poster ve günlük olmuştur. Alanda yapılan çalışmalarda en çok kullanılan alternatif yöntem ve tekniklerin proje ve performans, en az ise tanılayıcı dallanmış ağaç, tutum ölçeği ve poster olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ekem, 2019; Yalçinkaya, 2010). Çalışma sonuçlarının alanda önceden yapılmış çalışmalarla benzerlik gösterdiği görülmektedir. En çok ve en az kullanılan yöntemlerde akademisyen ve öğretmen adaylarının görüşlerinin aynı olduğu görülmektedir. Ancak akademisyenlerin öğretmen adaylarına göre daha fazla yöntem ve teknik belirtmiş olmaları öğretmen adaylarının alternatif yöntem ve tekniklerle ilgili yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Akademisyenlere alternatif ölçme ve değerlendirmede bu yöntem ve teknikleri kullanma nedeniniz nedir? Sorusuna akademisyenler en çok öğrencinin düşüncesini yansıtabilmesi ve kendini değerlendirebilmesi, öğrenci gelişimini görebilme takip edebilme, ders içeriğine uygunluk ve ezber olmaması olurken en az kavram öğretimi, sürece dayalı olması, bilgi ve beceri kazanımı ve grup çalışmasına uygunluğu olmuştur. Akademisyenlere yöneltilen beşinci soru olan kullandığınız yöntem ve tekniklerin kullanım çeşitliliğinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Sorusuna akademisyenlerin dördü kullandıkları yöntem ve tekniklerin çeşitliliğini yeterli

gördüklerini, biri kısmen yeterli gördüğünü ve biri de yetersiz gördüklerini yanıtını vermişlerdir. Akademisyenlerin genel olarak kullandıkları yöntem ve çeşitlilikle ilgili kendilerini yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır.

Hem akademisyenlere hem öğretmen adaylarına yöneltilen akademisyenlerin üçüncü ve öğretmen adaylarının beşinci sorusu olan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı dersler nelerdir? Sorusuna akademisyenlerin cevapları Sosyal Bilgiler Öğretimi 1-2, Sanat ve Müze Eğitimi, Okul Dışı Öğrenme Ortamları, Mikro Öğretim, Kariyer Planlama ve Geliştirme, Topluma Hizmet Uygulamaları, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama, Öğretmenlik Uygulamaları, Karakter ve Değer Eğitimi, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Siyasi Coğrafya, Özel Öğretim Yöntemleri, Medya Okuryazarlığı, Sosyal Bilgilerde Tarihsel Kanıt, Yerel ve Sözel Tarih Çalışmaları, Sınıf İçi Öğrenmelerin Değerlendirilmesi, öğretmen adaylarının cevapları Sosyal Bilgiler Öğretimi, Sanat ve Müze Eğitimi, Mikro Öğretim, Kapsayıcı Eğitim, Yaratıcı Drama, Bilişim Teknolojileri, Okul Dışı Öğrenme Ortamları, Topluma Hizmet Uygulamaları, Eğitimde Proje Hazırlama, Kariyer Planlama, Öğretmenlik Uygulaması, Ölçme ve Değerlendirme, Eleştirel ve Analitik Düşünme, Bilimsel Araştırma, Ders Kitabı Hazırlama, Medya Okuryazarlığı, Yerel Çocuk Oyunları, İnsan İlişkileri ve İletişim, Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları, Tarih ve İnsan Hakları ve Demokrasi yanıtını vermişlerdir. Öğretmen adaylarının belirttiği Kapsayıcı Eğitim, Bilişim Teknolojileri, Eğitimde Proje Hazırlama, Ölçme ve Değerlendirme, Eleştirel ve Analitik Düşünme, Bilimsel Araştırma, Ders Kitabı Hazırlama, Yerel Çocuk Oyunları, İnsan İlişkileri ve İletişim, Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları, Tarih ve İnsan Hakları ve Demokrasi derslerini akademisyenlerin belirtmemiş olmalarını bu derslere giren akademisyenlerin bölüm dışından oldukları düşünülmektedir. Akademisyenlerin belirttiği karakter ve değer eğitimi, beşeri ve ekonomik coğrafya, siyasi coğrafya ve sınıf içi öğrenmelerin değerlendirilmesi derslerinin ise öğretmen adaylarının görüşlerinde yer almadığı ortaya çıkmıştır.

Akademisyenlere yöneltilen altıncı soru olan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin avantajları ve dezavantajları nelerdir? Sorusuna akademisyenleri avantajlarla ilgili verdikleri cevaplar en çok süreç boyu izleme/öğrenci gelişimini takip edebilme ve öğrencinin kendi durumunu görebilmesi ve dönüt almasıdır. En az ise öğrencinin kendini ifade edebilmesi, derse ilgi ve başarıya etkisi, mesleki fayda, beceri kazandırma, geleneksel yöntem ve tekniklerin sınırlılıklarını giderme, değerlendirmeye güven, öğrenci merkezli olması, ezber

olmaması ve sınav stresi olmaması olmuştur. Akademisyenlerin dezavantajlar ile ilgili cevapları ise en çok zaman ve sınıf mevcudu olurken en az değerlendirme problemi, iş yükü artırma, öğrencinin değerlendirmeye güven problemi, maliyet ve planlama olmuştur. Aktürk 'ün (2012) çalışma sonuçlarına göre öğretmenlerinde bu yöntem ve teknikleri kullanmama nedenlerinin bu çalışma ile benzerlik gösterdiği sınıfların kalabalık olması ve maliyetli olması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hem akademisyenlere hem de öğretmen adaylarına yöneltilen akademisyenlerin sekizinci, öğretmen adaylarının yedinci sorusu olan alternatif yöntem ve tekniklerin kullanılma durumunun akademik başarıya etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Neden? Sorusuna akademisyenlerin tamamı olumlu etkiye sahip olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının cevaplarının yirmi birinin olumlu yönde etkisi olduğu ve üçünün etkisi olmadığı yönünde olduğu ortaya çıkmıştır. Hem akademisyenlerin hem de öğretmen adaylarının genel anlamda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin akademik başarıya olumlu yönde etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Adanalı' nın (2008) çalışması sonucunda da öğretmenlerin ve öğrencilerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğrenci başarısına katkısı olduğu görüşüne ulaşılmıştır. Bu çalışma da öğretmen adaylarının akademik başarıya olumlu etkisi ile ilgili nedenleri ise en çok bireysel tanıma ve gelişim, derse olan ilgi ve motivasyonu sağlama ve öğrenmeyi ve kalıcılığı sağlaması olurken en az yöntem çeşitliliği, sınav stresinin olmaması ve merkezi sınavlara etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Etkisi olmadığını düşünen öğretmen adayları nedenlerinin ise ölçme ve değerlendirmenin olumsuz yönleri olduğu ortaya çıkmıştır.

Hem akademisyenlere hem öğretmen adaylarına yöneltilen akademisyenlerin ikinci sorusu ve öğretmen adaylarının 4. Sorusu olan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri sosyal bilgiler lisans eğitiminde kullanılıyor mu? Neden? Sorusuna akademisyenlerin dördü kullandığını, ikisi kısmen kullandığını belirtirken öğretmen adaylarının beşi yeterli derecede kullanıldığını, dördü kısmen yeterli kullanıldığını ve on beşi de yetersiz derecede kullanıldığını belirtmişlerdir. Akademisyenlerin kullanma nedenlerinin ise en çok süreç değerlendirme, geleneksel ve alternatif yöntemleri birlikte kullanma, öğrenmeyi ölçme ve pekiştirme ve uzaktan eğitim için kullandıklarını ve en az hazır bulunuşluk seviyesini belirleme, beceri ve değer öğretimi gerçekleştirme, ezberden kaçınma ve öğretmen eğitimine uygun bulmaları ortaya çıkmıştır. Kısmen kullanan akademisyenlerin ise kullanmama

nedenlerinin alternatif yöntemlerin zaman ve çaba gerektirmesi, değerlendirme için güvensizlik oluşumu ve öğrenci sayısının fazla olması gibi olumsuz yönleri olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının kullanımı yeterli görmeme nedenleri ise en çok geleneksel yöntemlerin fazla kullanılması, az sayıda derste bu yöntem ve tekniklerin tercih edilmesi ve akademisyenlerin tutum ve yetersizlikleri olurken en az uygulama zorlukları ve verilen eğitimle uygulamadaki farklılıklar nedeniyle yeterli bulmadıkları ortaya çıkmıştır. Yeterli gören öğretmen adaylarının yeterli görme nedenleri ise çok sayıda kullanılması şeklinde ortaya çıkmıştır. Alanda yapılan çalışmalardan Doğan'ın (2009) çalışma sonuçlarına göre akademisyenlerin üst düzey becerileri ölçmek için en çok geleneksel yöntem ve teknikleri kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin sosyal bilgiler lisans eğitiminde kullanıldığı ancak öğretmen adaylarının görüşü ile yeterli derecede kullanılmadığı ortaya çıkmıştır.

Akademisyenlere yöneltilen yedinci soru olan alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini uygulama konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz? Neden? Sorusuna akademisyenlerin beşi kendilerini yeterli gördüklerini ve biri de kendisini kısmen yeterli gördüğünü ifade etmiştir. Kendilerini yeterli bulma nedenleri ise en çok uygulayabilme ve değerlendirebilme ve alınan eğitim-tecrübe olurken en az dönüt alma ve araştırma geliştirme uyarılama yapma olmuştur. Kısmen yeterli gören akademisyenin bu görüş nedeni ise içinde bulunulan ortam ve şartlara göre hareket etme zorunluluğu olmuştur. Kullanmayı artırabileceği ancak şartlar nedeniyle yeterli düzeyde kullanamadığı görülmektedir. Akademisyenlere yöneltilen kullandığınız alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin çeşitliliğinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Sorusuna akademisyenlerin dördü kendilerini yeterli gördüklerini biri kısmen yeterli gördüğünü ve biri de yeterli görmediğini ifade etmiştir. Akademisyenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini bildikleri, kullanımı ve kullanım çeşitliliği konusunda kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Hem akademisyenlere hem öğretmen adaylarına yöneltilen, akademisyenlerin dokuzuncu sorusu ve öğretmen adaylarının 2.sorusu olan sosyal bilgiler lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılması sizce gerekli midir? Neden? Sorusuna akademisyenlerin tamamı gerekli gördüklerini belirtmişlerdir. Gereklik nedenleri için ise en çok teknik yöntemleri öğrenme ve uygulayabilme, beceri ve değer kazandırma, öğrenciye katkı ve öğrenci farklılıkları -

farklı sosyal çevreler olurken en az çeşitlilik sağlama ve merkezi sınavlara katkı yanıtlarını vermişlerdir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini gerekli görürken sadece bir kişi gereksiz gördüğünü ifade etmiştir. Gereksiz gören öğretmen adayının nedeni eğitimin yetersiz olmasının ölçmeyi de etkilediği ve geleneksel yöntemlerin daha iyi olması şeklindedir. Gerekli gören öğretmen adaylarının gereklilik nedenleri ise en çok öğrenci üzerindeki olumlu etkileri, alternatif yöntem ve tekniklerini öğrenme ve uygulama, ölçme ve değerlendirmede farklılık sağlanması olurken en az öğrenci durumunu görebilme ve dönüt alabilme, çağdaş eğitim ve öğretmen yetiştirme olmuştur. Gereklilik durumu incelendiğinde akademisyenlerin ve öğretmen adaylarının çoğunlukla aynı görüşte olduğu sonucuna varılmıştır. Gereklilik nedenlerinden ise ortak olanların alternatif yöntem ve teknikleri bilme ve öğrenme, ölçme ve değerlendirmede çeşitlilik-farklılık sağlama ve öğrenciye katkı-faydaları olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğretmen adaylarının sekizinci sorusu olarak yöneltilen siz öğretmen olduğunuzda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanır mısınız? Neden? Sorusuna öğretmen adaylarının tamamı kullanırım yanıtını vermişlerdir. Öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini mesleki hayatlarında kullanmayı tercih edecekleri sonucuna varılmıştır. Kullanma nedenleri ise en çok ilgi-motivasyon- güdüleme, kalıcı öğrenme, öğrenciyi tanıma ve farklılıkları görme, teknik ve yöntem çeşitliliği sağlama ve öğrenci seviyesini görme/takip edebilme olurken en az sınav stresi oluşturmama, sorumluluk ve hazır bulunuşluk seviyesini belirleme olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğretmen adaylarının dokuzuncu sorusu olarak adaylara yöneltilen öğretmen olduğunuzda hangi alternatif yöntem ve teknikleri kullanırsınız? Sorusuna öğretmen adaylarının cevapları en çok drama, kavram haritası, portfolyo, ve yapılandırılmış grid olmuştur. En az ise tanılayıcı dallanmış ağaç, akran değerlendirme, öz değerlendirme, balık kılçığı, proje, anlam çözümleme tablosu, grup değerlendirme, rubrik ve tartışma olmuştur. Öğretmen adaylarının mesleki hayatlarında kullanacakları yöntem ve tekniklerin kendi eğitimlerinde de uygulanan yöntem ve teknikler olduğu ortaya çıkmıştır.

Akademisyenlere sonuncu soru olarak yöneltilen öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme konusunda yeterliliklerinin sağlanması için neler yapılabilir? Önerileriniz nelerdir? Sorusuna akademisyenlerin cevapları en çok akademisyenlerin kullanımının artırılması, önceki eğitim kademelerinde kullanılması

ve öğrencinin teknikleri tanınması ve öğrenciye öğrendiğini uygulama fırsatı olmuştur. En az ise uygulama ağırlıklı öğretim ve uygulama derslerini çoğaltma, alternatiflere yönelik yeni seçmeli dersler, hizmet içi eğitim, alan ve meslek bilgisi derslerinde kullanma/zorunlu olma ve MEB’de kullanımı için etkili bir teftiş sistemi oluşturma olmuştur.

5.2. Öneriler

- Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili zorunlu ya da seçmeli olarak daha kapsamlı eğitim verilebilir, öğretmen adaylarının uygulama yapması sağlanabilir.
- Farklı teknik ve yöntemler kullanılabilir çeşitlilik sağlanabilir.
- Alan bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür genel yetenek derslerinin tamamı kapsamında derslere uyarlanabilir ve kullanılabilir.
- Akademisyenlerin ve MEB’de çalışan öğretmenlerin bu yöntem ve teknikleri kullanmaları teşvik edilebilir.
- Akademisyenler ve öğretmenler için alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin dezavantajları giderilmeye çalışılabilir. Sınıf mevcudunun az olması uygulama için gerekli sürenin artırılması gibi kullanım için kolaylık sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adanalı, K. (2008). *Sosyal bilgiler eğitiminde alternatif değerlendirme: 5. sınıf sosyal bilgiler eğitiminin alternatif değerlendirme etkinlikleri açısından değerlendirilmesi*. (Tez No. 217091) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akgün, Ö.E., Büyükoztürk, Ş., Demirel, F., Karadeniz, Ş. ve Kılıç Çakmak, E. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. Baskı). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9789944919289>
- Aktürk, A. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sürece dayalı ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanabilme durumları*. (Tez No. 300681) [Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Balcı, E. ve Tekkaya, C. (2000). Ölçme ve değerlendirme tekniklerine yönelik bir ölçeğin geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 42-50.
- Başol, G. (2019). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (6.baskı). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786053645887>
- Bayram, H. (2012). *Sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme değerlendirme yöntemi olarak portfolyo (öğrenci ürün) dosyası, performans ve proje görevi uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri*. (Tez No. 326883) [Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Beydoğan, H.Ö. (2017). *Okullarda ölçme ve değerlendirme*. Nobel Yayıncılık.
- Bilgili, A.S (Ed.). (2015). *Sosyal bilgilerin temelleri* (7.baskı). Pegem Akademi.
- Can, B. (2019). *2005 ve 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının incelenmesi*. (Tez No. 579152) [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Creswell, J.W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (5. Baskı). (M. Bütün ve S.B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi. (Orijinal Eser Yayın Yılı 2013).
- Çelikkaya, T., Karakuş, U. ve Öztürk Demirbaş, Ç. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme araçlarını kullanma düzeyleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 57-76.
- Doğan, A.C. (2009). *Öğretim elemanlarının ölçme ve değerlendirme araçlarına yönelik görüşleri*. (Tez No. 257638) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Ekem, K. B. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin incelenmesi*. (Tez No. 606538) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Göçer, A., Arslan, S. ve Çaylı, C. (2017). Türkçe eğitiminde öğrenci gelişim durumunun belirlenmesinde süreç temeli tamamlayıcı ölçme değerlendirme yöntem ve araçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (28), 263-292.
- İnan, S. (2014). Sosyal bilgiler eğitimi: nedir, ne zaman ve neden-tanımlar, tarihi kökleri ve açıklamalar. S. İnan (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitime giriş* (s.1-21). Anı yayıncılık.
- Karakuş, S. (2019). *Tarih öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi*(Gümüşhane ili örneği). (Tez No. 563456) [Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, E. ve Öner, G. (2017). 100. yaşındaki sosyal bilgiler dersini sosyalleşme ve toplu öğretim ekseninde yeniden düşünmek. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 1-22.
- Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarının içerik değerlendirmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 2 (1), 45-61.
- Kılıç, R. (2014). *İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin otantik ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile ilgili bilgi, tutum ve görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Tez No. 372293) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Köklükaya, A.N. (2010). *Alternatif ölçme değerlendirme teknikleri ile ilgili fen Bilgisi öğretmen adaylarının yeterliklerinin belirlenmesi*. (Tez No. 374146) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Köse, T. (2019). *Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminin tarihi gelişimi*. (Tez No. 593715) [Yüksek Lisans Tezi, Necmeddin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) öğretim programı. MEB Yayıncılık.
- Özeren, E. (2013). *Alternatif ölçme ve değerlendirme araçları üzerine bir meta analiz çalışması*. (Tez No. 333855) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Özçelik, A. (2011). *Fen ve teknoloji öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma sıklıkları ve karşılaştıkları sorunlar*. (Tez No. 300011) [Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Pamukcu, C. ve Pınar, A. (2016). Tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme gelişim programının coğrafya öğretmen adaylarının bilgi düzeyi üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 225-235.
- Selvi, H. (2018). *Sosyal bilgiler dersi 2005 ve 2018 öğretim programlarının karşılaştırılması*. (Tez No. 533992) [Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, N. (2011). Sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme değerlendirme araçlarının kullanılması: nitel bir çalışma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 149-168.
- Tekin, D. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmeye yönelik öz- yeterlik algıları ve tutumları arasındaki ilişki*. (Tez No. 597633) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Tokcan, H. ve Tilki, A. (2017). Türkiye’deki sosyal bilgileri eğitimi lisans programlarının mevcut durumunun incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 200-223. <https://doi.org/10.17984/adyuebd.450947>
- Yalçınkaya, E. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanma düzeyleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5, (4), 1558-1571.
- Yaşar, M. (2014). Öğretmen adaylarının “Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme” dersine yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 64-83.
- Yavuz, G. (2011). *Öğretmen adaylarının öğrenme öğretme süreci ve ölçme değerlendirme alanındaki yeterliklerine ilişkin görüşleri*. (Tez No. 289647) [Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11.baskı). Seçkin Yayıncılık.

EKLER

EK 1: Görüşme Soruları

Öğretmen Adayları Görüşme Soruları

1. Eğitimde ölçme ve değerlendirme yargısında kastedilen durumu bir cümle ile ifade eder misiniz?
 - a. Geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangileridir?
 - b. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hangileridir?
2. Lisans eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve t tekniklerinin kullanılması sizce gerekli midir? Neden?
3. Alternatif ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerinin lisans eğitiminizde kullanılma durumunu yeterli görüyor musunuz? Neden?
 - a. Kullanılıyorsa hangi derslerde kullanılmaktadır?
 - b. Hangi yöntemler kullanılmaktadır?
 - c. Hangi teknikler kullanılmaktadır?
 - d. Bu yöntemlerin kullanılma durumunun akademik başarıya etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Niçin?
 - e. Bu tekniklerin kullanılma durumunun akademik başarıya etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Niçin?
4. Siz öğretmen olduğunuzda ölçme ve değerlendirmede alternatif teknikleri kullanır mısınız? Neden?
 - a. Kullanırsanız hangi yöntem ve teknikleri tercih edersiniz?

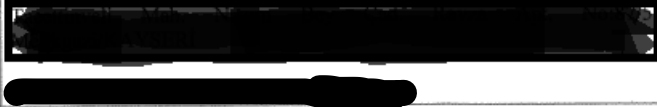
Öğretim Üyeleri Görüşme Soruları

1. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini derslerinizde kullanıyor musunuz? Neden?
 - a. Kullanıyorsanız hangi yöntem ve teknikleri tercih ediyorsunuz? Neden?
 - b. Hangi derslerde bu yöntem ve teknikleri kullanıyorsunuz? Neden?
 - c. Kullandığınız yöntem ve tekniklerin kullanım çeşitliliğinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Neden?
 - d. Bu yöntem ve tekniklerin kullanımının avantaj ve dezavantajları nelerdir? Neden?
3. Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerini uygulama konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz? Neden?
4. Alternatif yöntem ve tekniklerin öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisi hakkında siz ne düşünüyorsunuz?
5. Sizce öğretmen eğitiminde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekli midir? Neden?
6. Sizce öğretmen adaylarının alternatif ölçme ve değerlendirme konusunda yeterliliklerinin sağlanması için neler yapılabilir? Önerileriniz nelerdir?

EK 2: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

BAŞVURU NO: 74

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU PROJE ONAY FORMU

Projenin Adı	“Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Durumu”	
Projenin Niteliği	Yüksek Lisans/Uzmanlık/Doktora Tezi	
Proje Araştırmacıları	Şeyma BAHADIRTAŞ Prof. Dr. Elvan YALÇINKAYA	(Sorumlu Araştırmacı) (Danışman)
Sorumlu Araştırmacının Haberleşme Bilgileri	Şeyma BAHADIRTAŞ Prof. Dr. Elvan YALÇINKAYA	(Sorumlu Araştırmacı) (Danışman)
		

KARAR:

Etik Kurulumuza başvuran Şeyma BAHADIRTAŞ'ın, “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Durumu” adlı çalışması değerlendirilerek aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır.

- Proje etik açıdan uygun bulunmuştur. ☒
- Projenin etik açıdan geliştirilmesi gerekmektedir. ☐
- Proje etik açıdan uygun bulunmamıştır. ☐

22/02/2022

ADI SOYADI		İMZA
Etik Kurul Başkanı	Prof. Dr. A. YALÇINKAYA	
Etik Kurul Başkan Yrd.	Prof. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Prof. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Prof. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Prof. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Prof. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Prof. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Prof. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Doç. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Doç. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Doç. Dr. A. YALÇINKAYA	
Üye	Doç. Dr. A. YALÇINKAYA	

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı:	Şeyma BAHADIRTAŞ
Uyruğu:	Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi	-
Lisans	Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	2019
Lise	Şehit Nuri Aydın Sağır Anadolu Lisesi	2014